

ZWIĄZKI KARBONYLOWE

ALDEHYD

$$\begin{array}{c} R \\ | \\ C=O \\ | \\ H \end{array}$$

$$\begin{array}{c} Ar \\ | \\ C=O \\ | \\ H \end{array}$$

↑

KETON

$$\begin{array}{c} R \\ | \\ C=O \\ | \\ R' \end{array}$$

$$\begin{array}{c} Ar \\ | \\ C=O \\ | \\ R \end{array}$$

$$\begin{array}{c} Ar \\ | \\ C=O \\ | \\ Ar' \end{array}$$

❖ bardziej reaktywne niż ketony

❖ łatwiej utleniają się niż ketony

ZWIĄZKI KARBONYLOWE – NOMENKLATURA

ALDEHYD –

fac. 'ALcohol **DEHYDrogenatus**' ('otrzymany przez odwodnienie alkoholu')

NOMENKLATURA SYSTEMATYCZNA IUPAC ALDEHYDÓW

- Najdłuższy łańcuch zawierający grupę –CHO decyduje o rdzeniu nazwy; dodaje się końcówkę **-al**

ZWIĄZKI KARBONYLOWE – NOMENKLATURA

NOMENKLATURA SYSTEMATYCZNA IUPAC ALDEHYDÓW

- Najdłuższy łańcuch zawierający grupę –CHO decyduje o rdzeniu nazwy; dodaje się końcówkę **-al**
- Atom węgla grupy –CHO otrzymuje lokant **1** nie uwzględnia się go w nazwie

$\begin{array}{c} H \\ | \\ C=O \\ | \\ H \end{array}$

metanal

$\begin{array}{c} H_3C \\ | \\ C=O \\ | \\ H \end{array}$

etanal

$\text{C}_6\text{H}_5\text{---CH}_2\text{---C}(=\text{O})\text{H}$

fenyletanal

$\text{C}_6\text{H}_5\text{---C}(=\text{O})\text{H}$

benzaldehyd

ALE

aldehyd mrówkowy   aldehyd octowy   aldehyd fenylaoctowy   aldehyd benzoowy

formaldehyd   acetaldehyd   benzaldehyd

$\text{Cl---CH}_2\text{CH}_2\text{CH}_2\text{CH}_2\text{---C}(=\text{O})\text{H}$

$\delta \quad \gamma \quad \beta \quad \alpha$
 $5 \quad 4 \quad 3 \quad 2 \quad 1$

5-chloropentanal   **ALE**   aldehyd δ -chlorowalerianowy

PODSTAWNIK

$\text{---C}(=\text{O})\text{H}$

FORMYL

ZWIĄZKI KARBONYLOWE – NOMENKLATURA
NOMENKLATURA SYSTEMATYCZNA IUPAC KETONÓW

1. Ustala się najdłuższy łańcuch zawierający grupę –CO–
2. Do nazwy alkanu o takiej samej liczbie atomów węgla dodaje się końcówkę **-on**
3. Przed nazwą należy podać najniższy z możliwych lokant atomu węgla karbonylowego (powiązanego z atomem tlenu)

$\text{CH}_3-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{CH}_3$
propanon

nie ma potrzeby podawać lokantu

$\text{CH}_3-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{CH}_2\text{CH}_3$
2-butanon

$\text{CH}_3-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{CH}(\text{CH}_3)_2$
3-metylo-2-butanon

$\text{CH}_3-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{CH}_2\text{CH}=\text{CH}_2$
4-penten-2-on
~~a nie 1-penten-4-on~~

ZWIĄZKI KARBONYLOWE – NOMENKLATURA
NOMENKLATURA ZWYCZAJOWA KETONÓW

Po słowie **KETON** podaje się w kolejności alfabetycznej nazwy w formie przymiotnikowej podstawników na atomie karbonylowym węgla

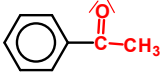
$\text{CH}_3-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{CH}_3$
keton dimetylowy

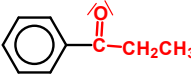
$\text{CH}_3-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{CH}_2\text{CH}_3$
keton etylowometylowy

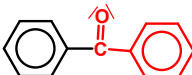
$\text{CH}_3-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{CH}(\text{CH}_3)_2$
keton izopropylowometylowy

$\text{CH}_3-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{CH}_2\text{CH}=\text{CH}_2$
keton allilowometylowy

ketony fenylowe – występuje w nazwie końcówka **-FENON**

acetofenon
 1-fenyleotan
 keton fenylowometylowy

propiofenon
 1-fenilo-1-propanon
 keton etylowofenylowy

benzofenon
 difenylometanon
 keton difenylowy

ZWIĄZKI KARBONYLOWE
WŁAŚCIWOŚCI FIZYCZNE

1. Temperatura wrzenia

$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CH}_2\text{CH}_2\text{CH}_3$ PENTAN $M 72$ $tw 36^\circ\text{C}$

$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CH}_2\text{CHO}$ BUTANAL $M 72$ $tw 76^\circ\text{C}$

$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CH}_2\text{CH}_2\text{OH}$ BUTANOL $M 74$ $tw 118^\circ\text{C}$

$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{OCH}_2\text{CH}_3$ ETER DIETYLOWY $M 74$ $tw 37^\circ\text{C}$

$\text{CH}_3\text{COCH}_2\text{CH}_3$ 2-BUTANON $tw 80^\circ\text{C}$

$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CO}_2\text{H}$ KWAS PROPANOWY $tw 141^\circ\text{C}$

TEMPERATURA WRZENIA / POLARNOŚĆ

$\angle \text{CC(O)C} \approx 120^\circ$

$\mu = 2.3 - 2.8 D$

2. Rozpuszczalność w wodzie

Małe związki karbonylowe ($C \leq 5$) – dobrze rozpuszczalne w H_2O

$\text{H}-\text{C}(=\text{O})-\text{H}$ formaldehyd, gaz $tw -21^\circ\text{C}$

formalina – roztwór wodny

paraformaldehyd – polimery, ciała stałe

trioxsan

$[-\text{CH}_2\text{O}-]_n$

ZWIĄZKI KARBONYLOWE
OTRZYMYWANIE

1. Reakcje utleniania

reakcje utleniania alkoholi 1° i 2°

$\text{R}-\text{CH}_2\text{OH}$ lub $\text{R}-\text{CHOH}-\text{R}'$ $\xrightarrow{[\text{O}]}$ $\text{R}-\text{C}(=\text{O})-\text{H}$ lub $\text{R}-\text{C}(=\text{O})-\text{R}'$ $\xrightarrow{[\text{O}]}$ $\text{R}-\text{C}(=\text{O})-\text{OH}$

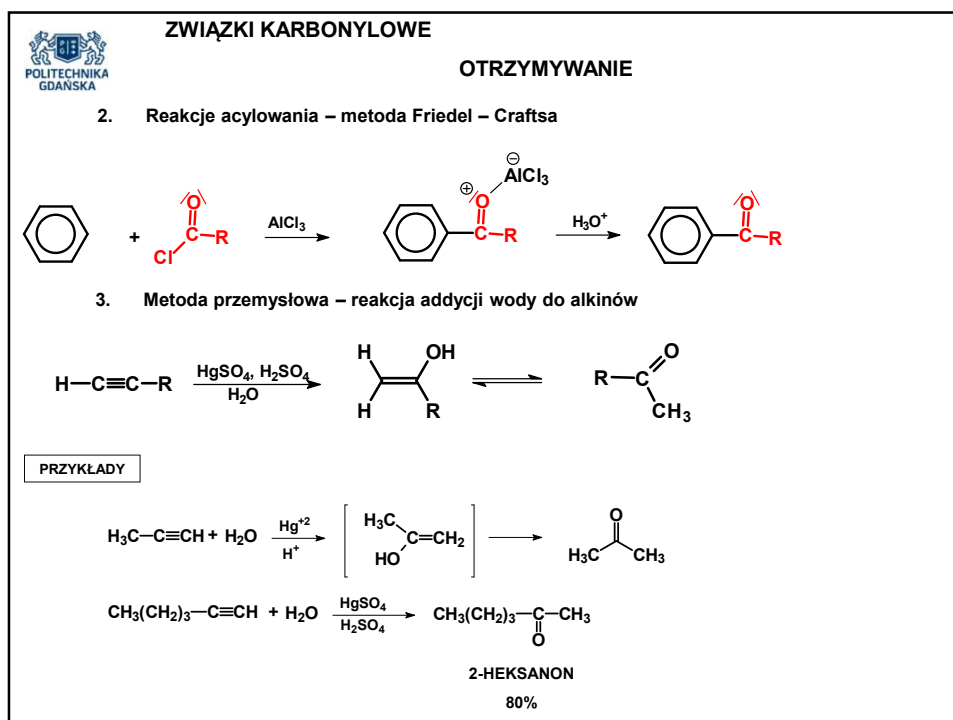
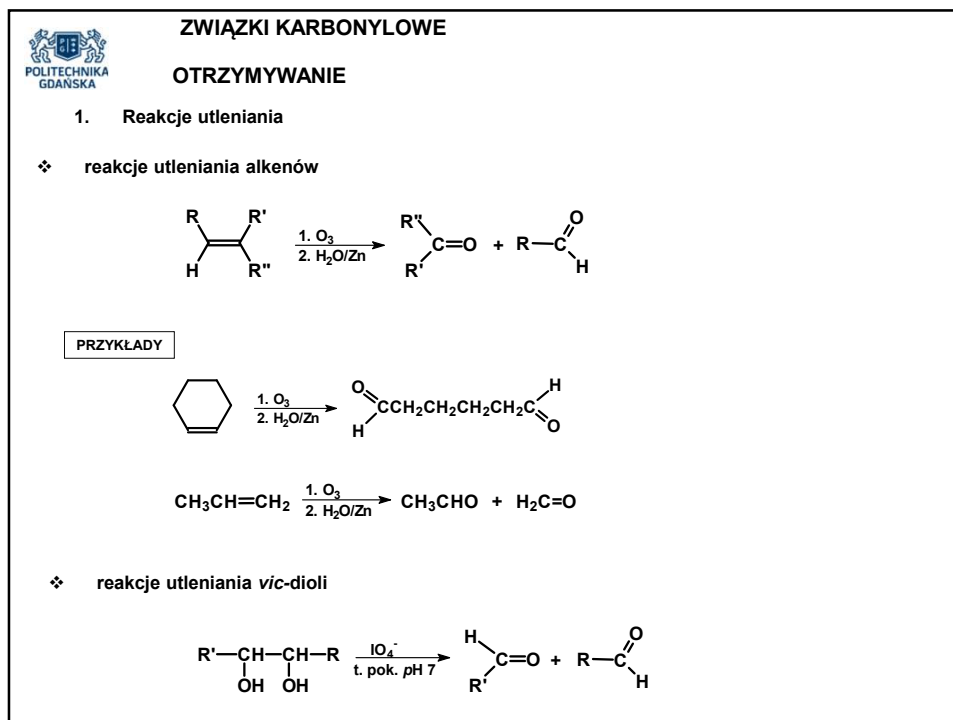
USUWANIE ALDEHYDU ZE ŚRODOWISKA REAKCJI

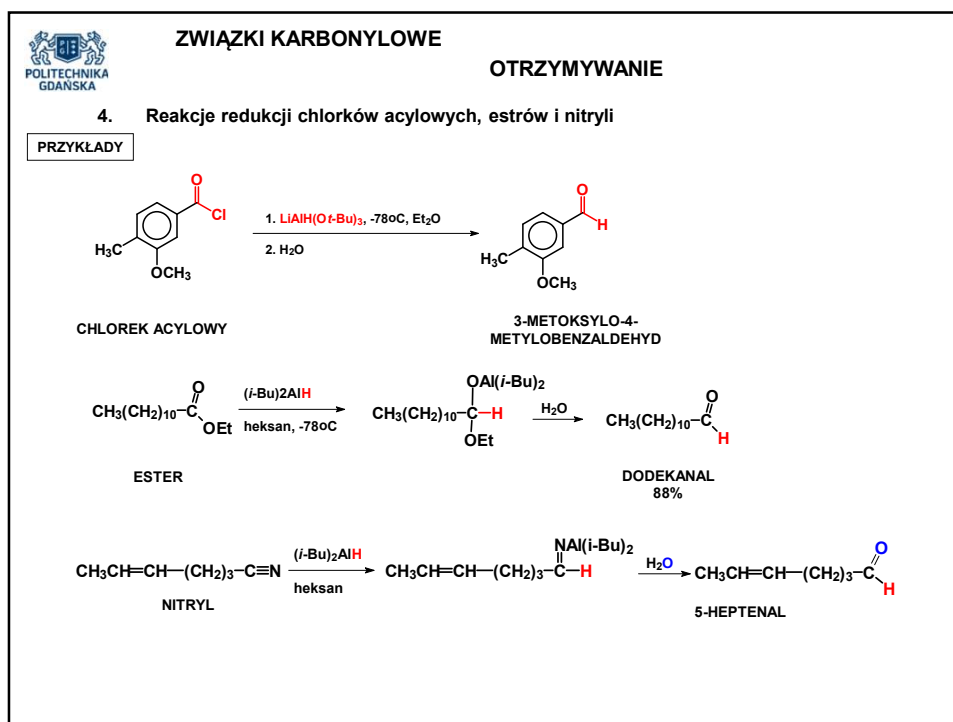
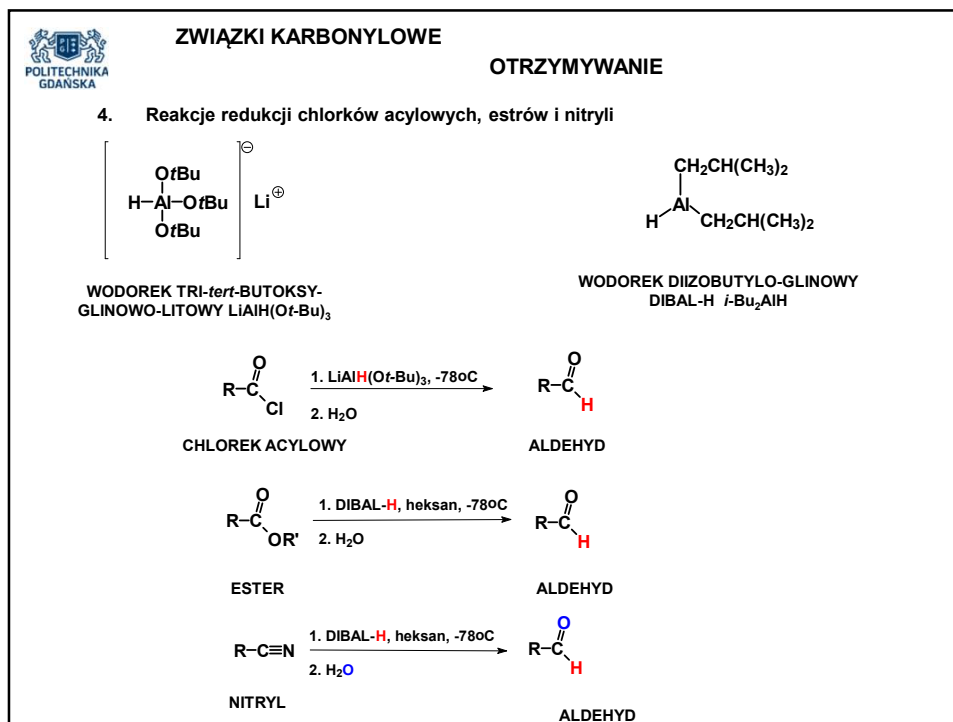
$[\text{O}]: \text{Na}_2\text{Cr}_2\text{O}_7/\text{H}_2\text{SO}_4$
 $\text{CrO}_3/\text{CH}_3\text{CO}_2\text{H}$
 $\text{CrO}_3 \times \text{Pyr} \times \text{HCl}$ (PCC)

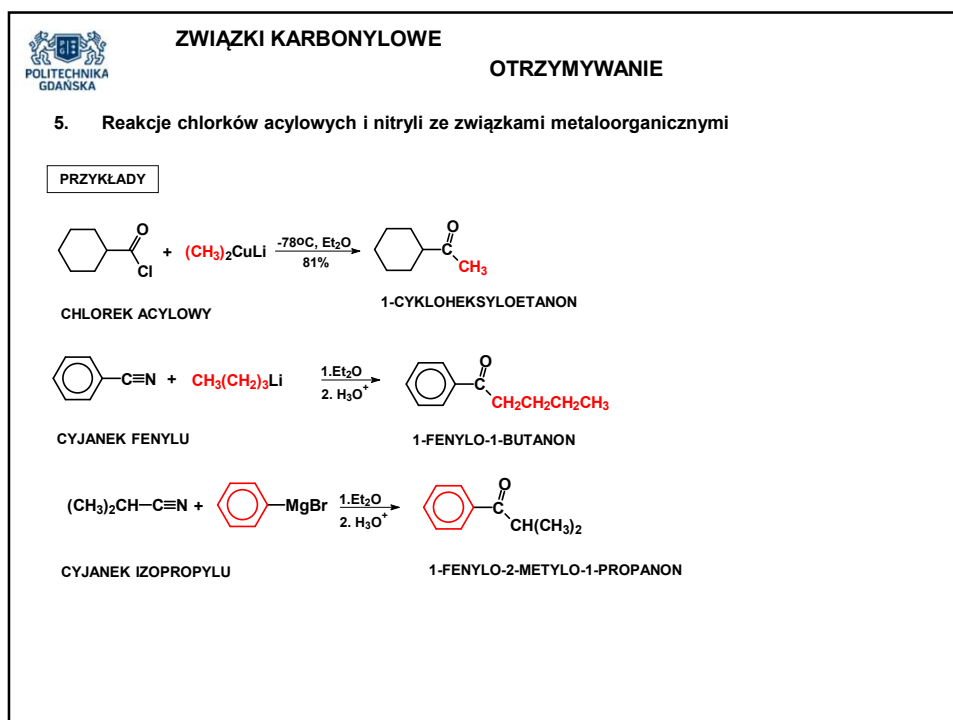
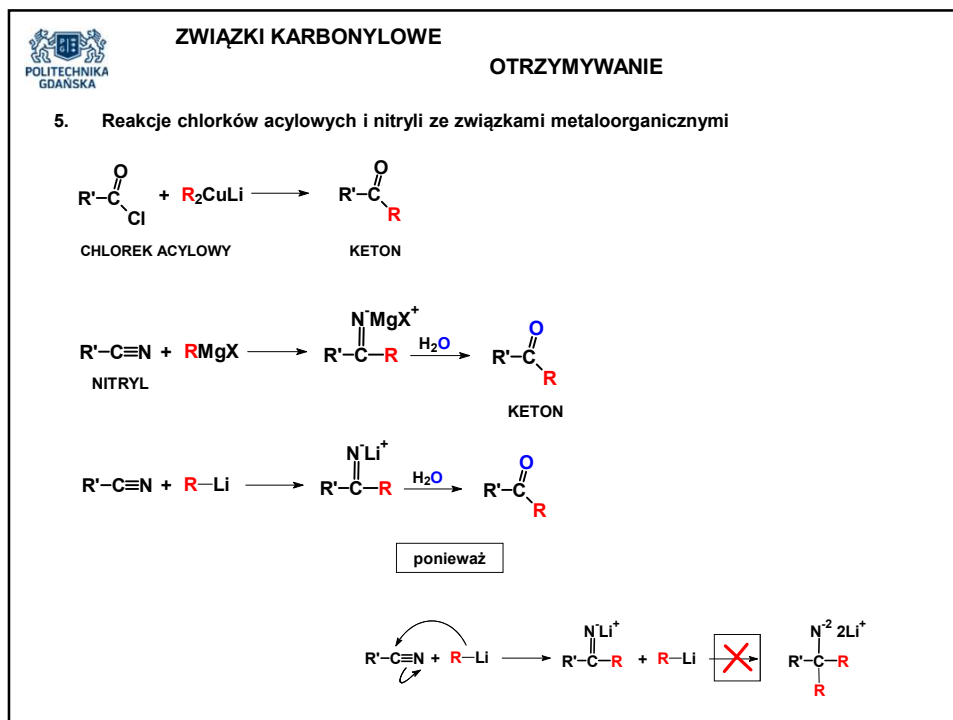
$\text{R}-\text{CH}_2\text{OH} \xrightarrow{\text{PCC}} \text{R}-\text{C}(=\text{O})-\text{H}$

PRZYKŁADY

$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_5\text{CH}_2\text{OH}$ 1-HEPTANOL $\xrightarrow[\text{CH}_2\text{Cl}_2, 93\%]{\text{C}_5\text{H}_5\text{NH}^+\text{CrO}_3\text{Cl}^- \text{ (PCC)}}$ $\text{CH}_3(\text{CH}_2)_5\text{C}(=\text{O})-\text{H}$ HEPTANAL

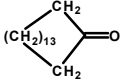

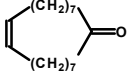
ZWIĄZKI KARBONYLOWE **OTRZYMYWANIE**

6. Związki karbonylowe izolowane ze źródeł naturalnych

- ❖ makrocykliczne ketony utrwalające zapachy – piżmo

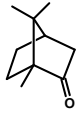

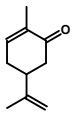
(CH₂)₁₃

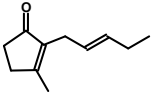

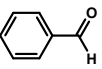
(CH₂)₇

muskon
- ❖ olejki różany – 50% *n*-heptanal
- ❖ fiołki - *n*-oktanal + *n*-nonanal
- ❖ kamfora

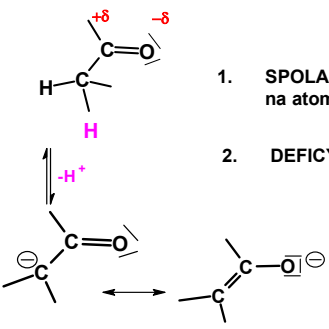

- ❖ olejki miętowy – karwon

- ❖ jaśmin – pochodna pochodna cyklopentenonu

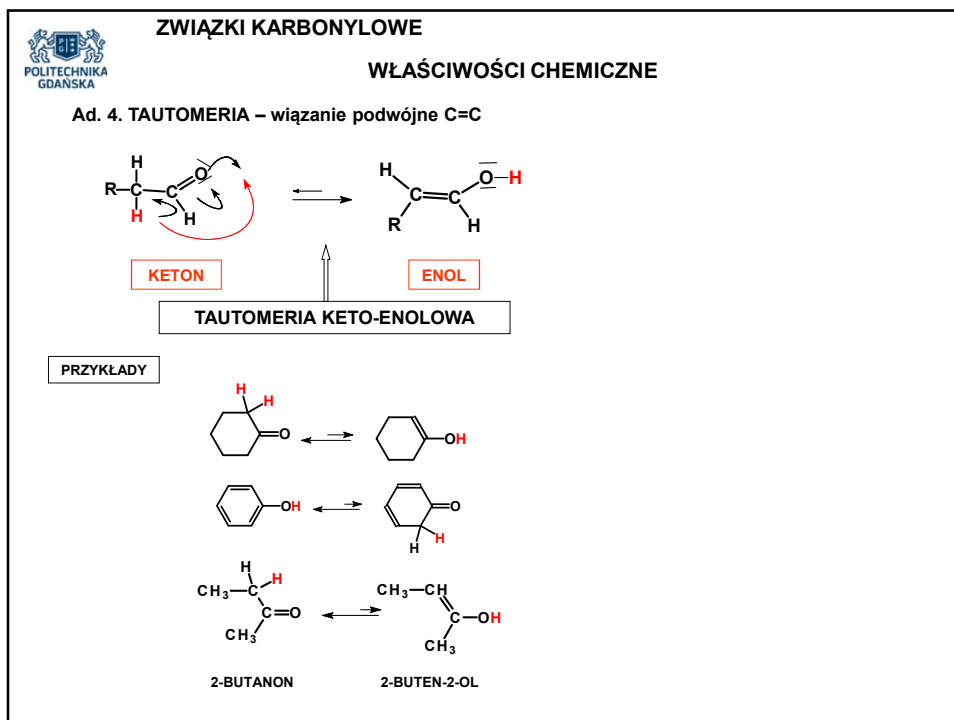
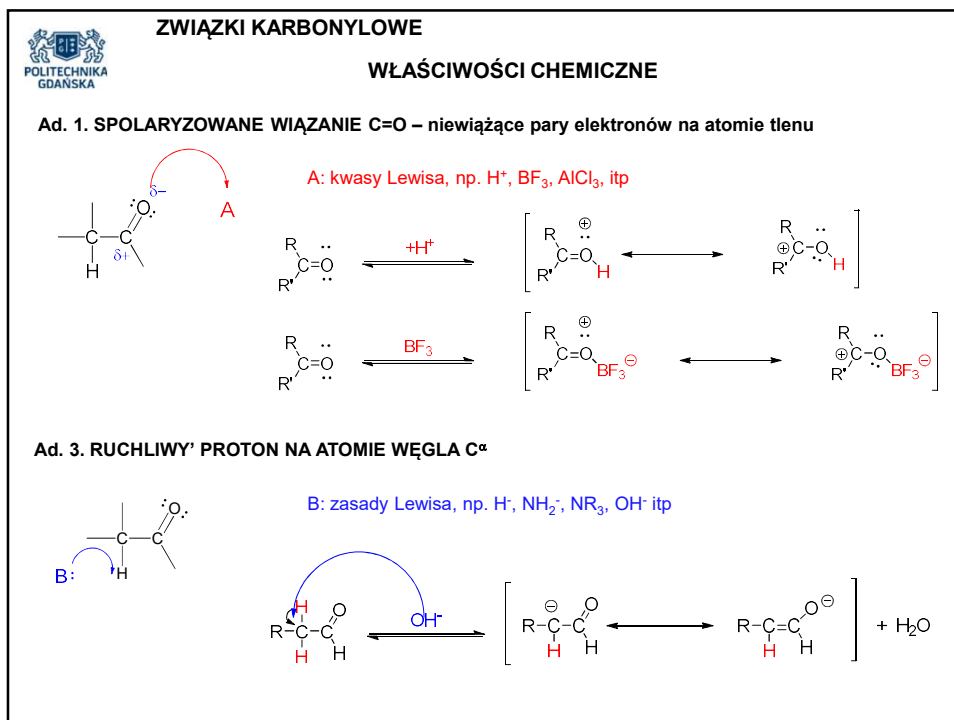

- ❖ olejki migdałowy – aldehyd benzoesowy

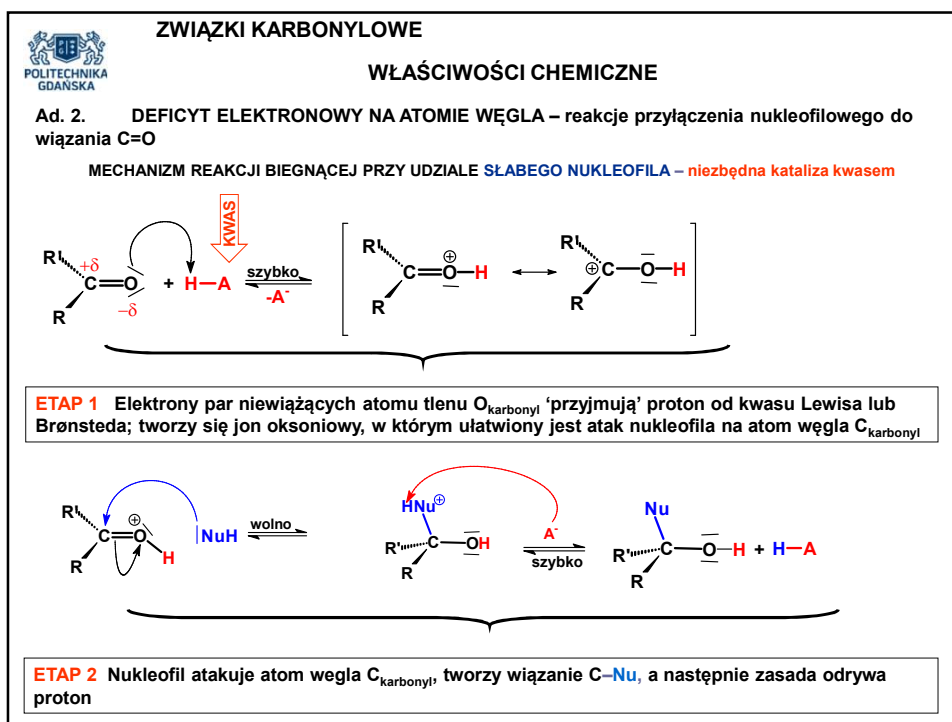
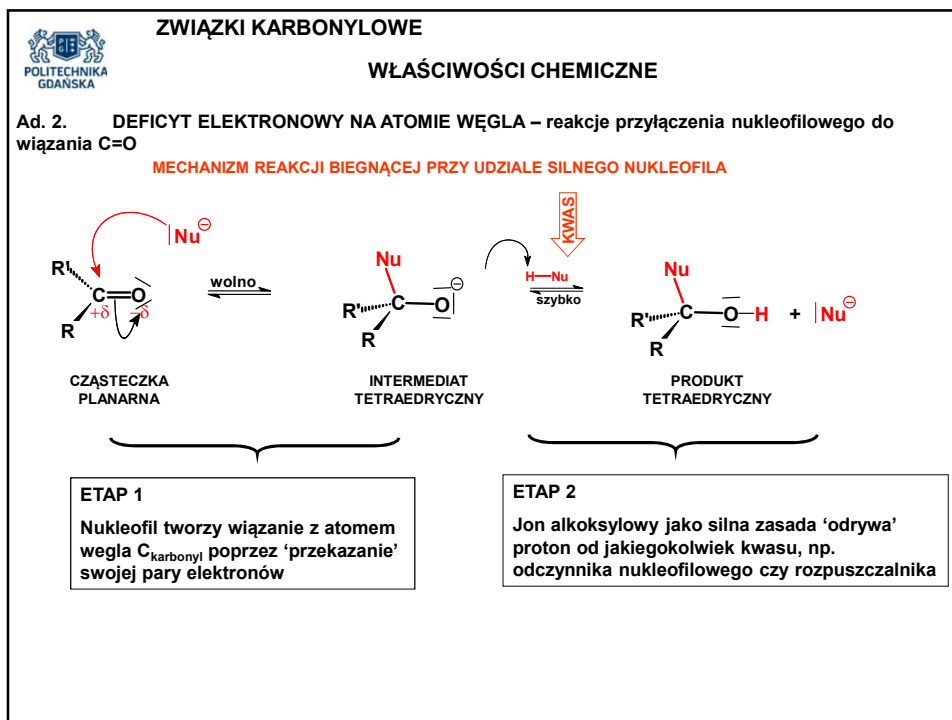
ZWIĄZKI KARBONYLOWE **WŁAŚCIWOŚCI CHEMICZNE**

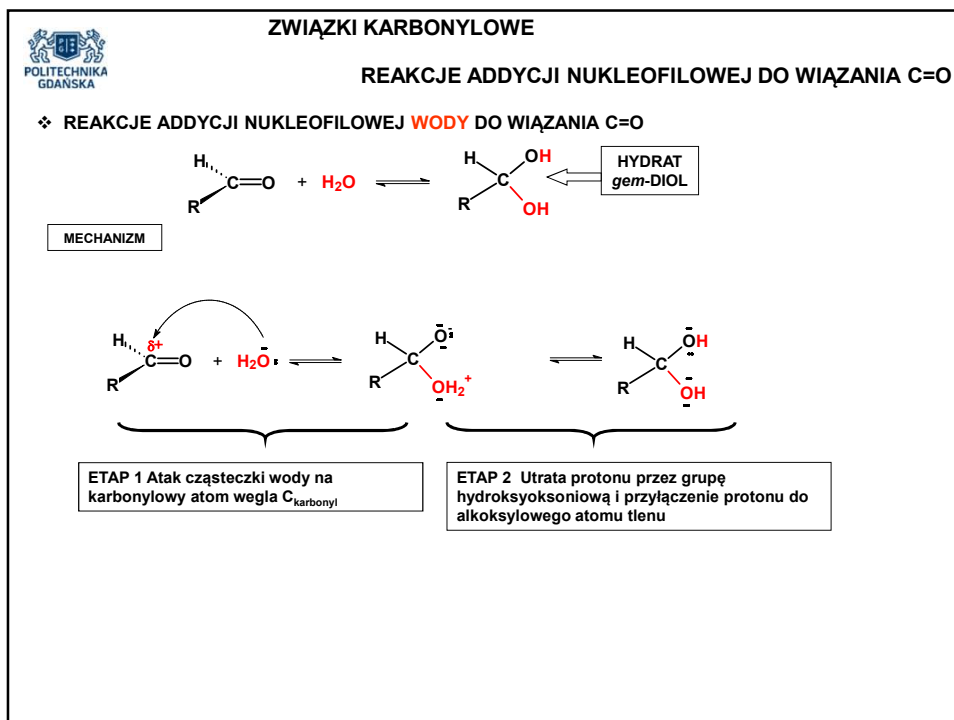
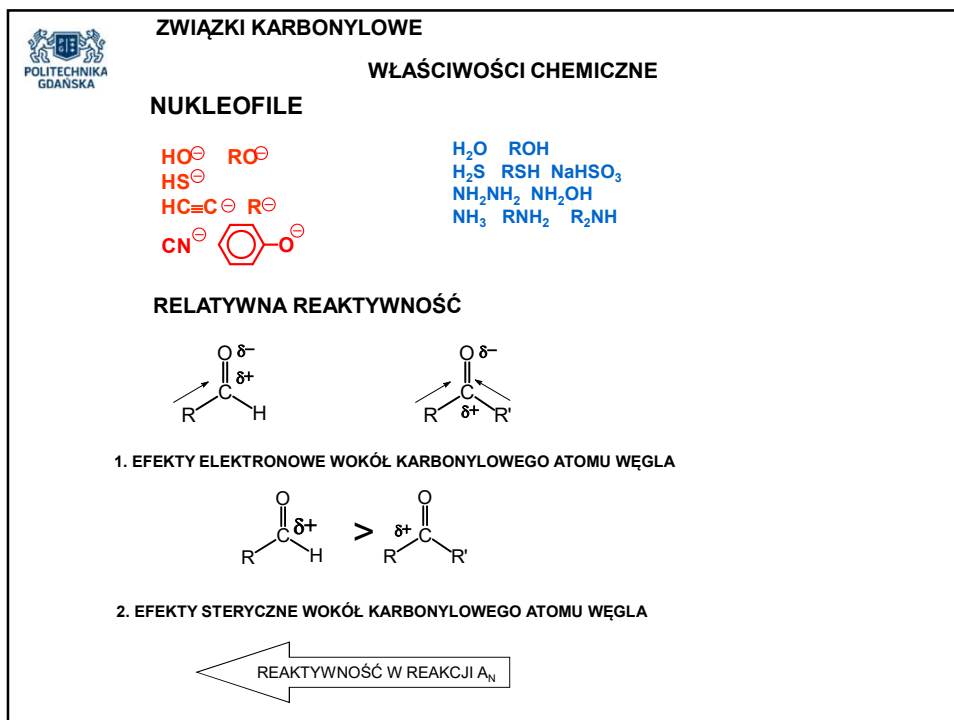

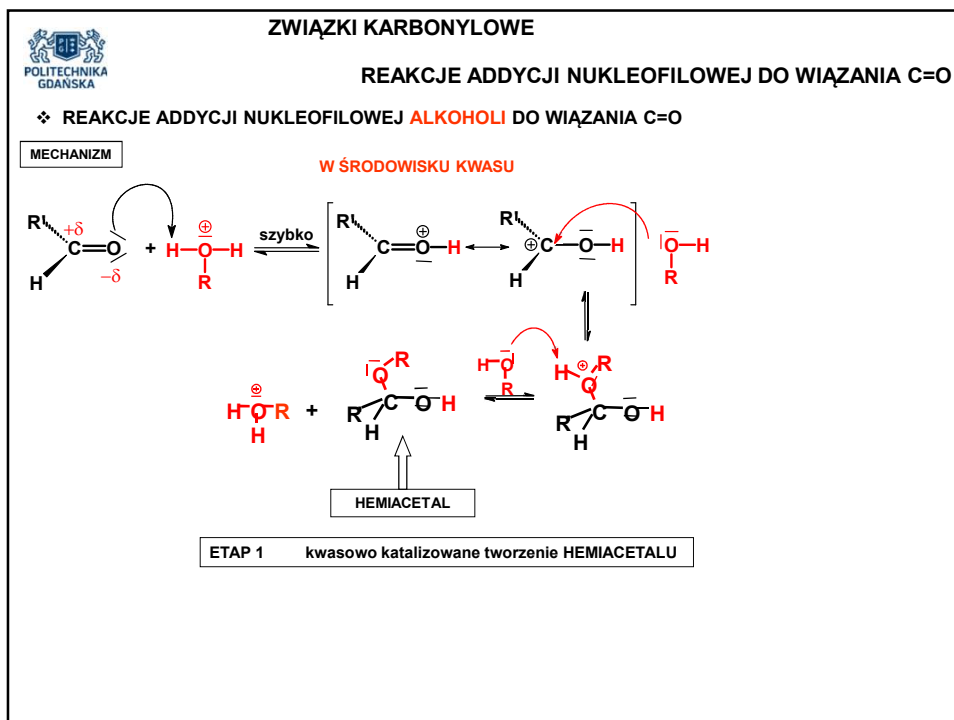
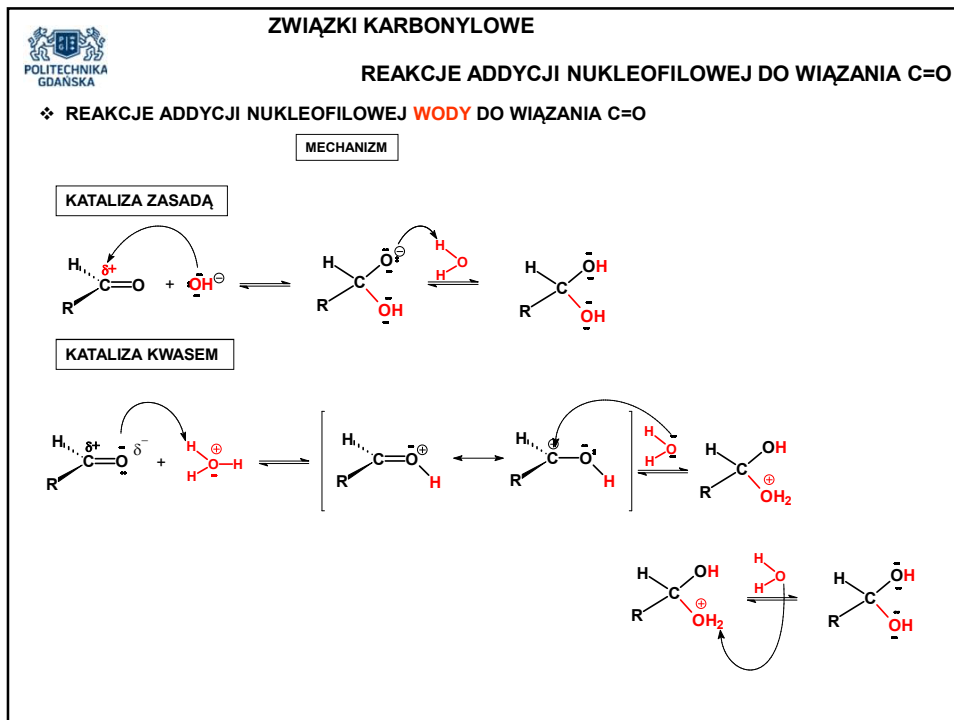
1. SPOLARYZOWANE WIĄZANIE C=O – niewiążące pary elektronów na atomie tlenu
2. DEFICYT ELEKTRONOWY NA ATOMIE WĘGLA
3. 'RUCHLIWY' PROTON NA ATOMIE WĘGLA C^α
4. TAUTOMERIA – wiązanie podwójne C=C

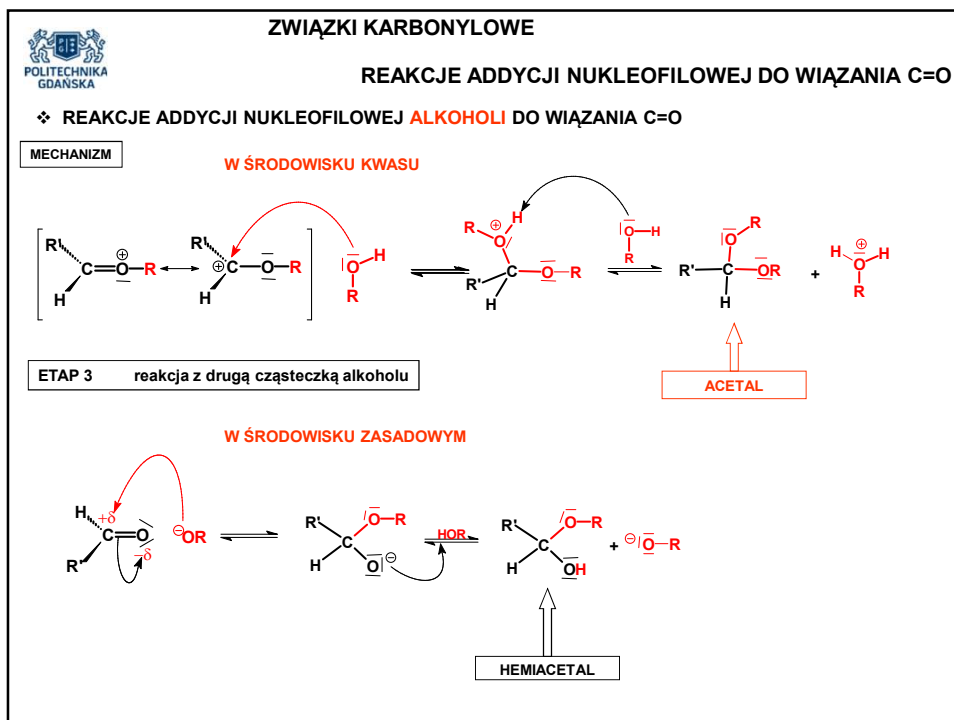
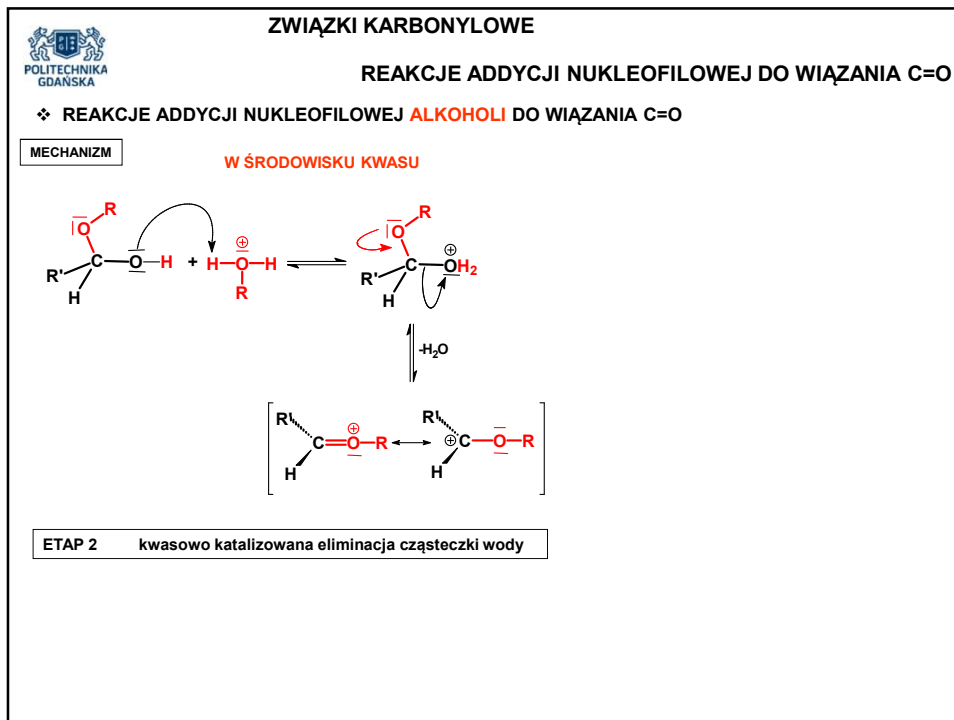

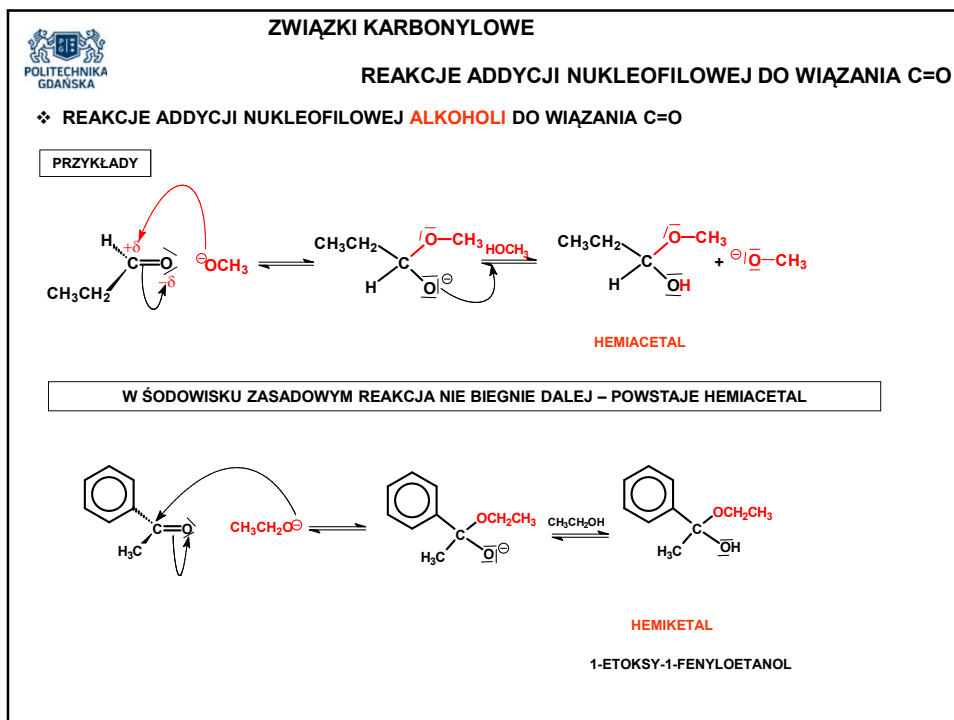
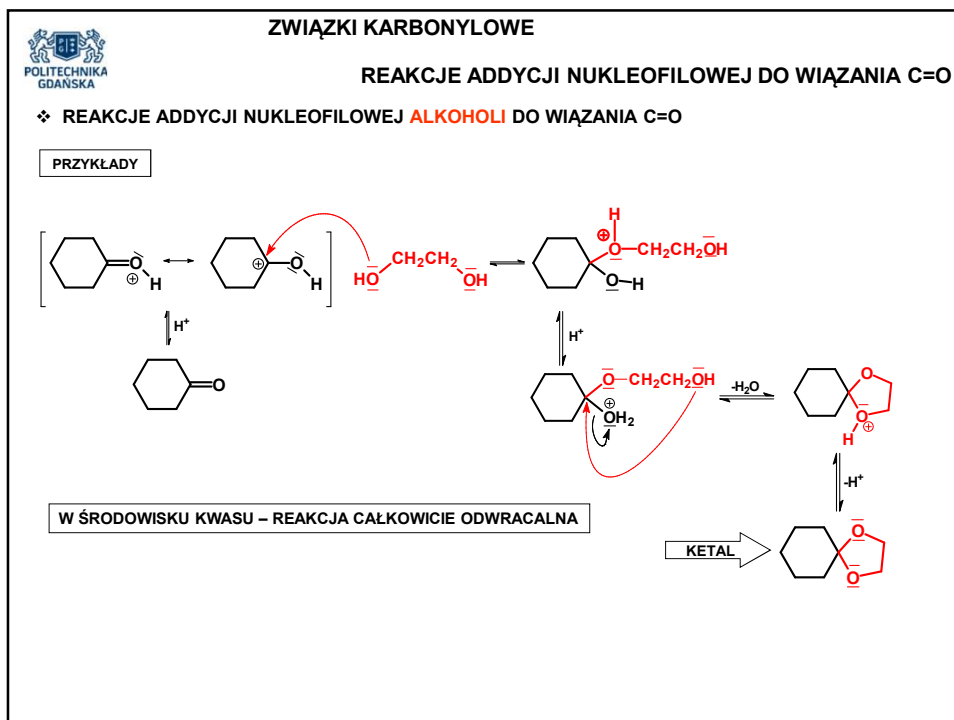

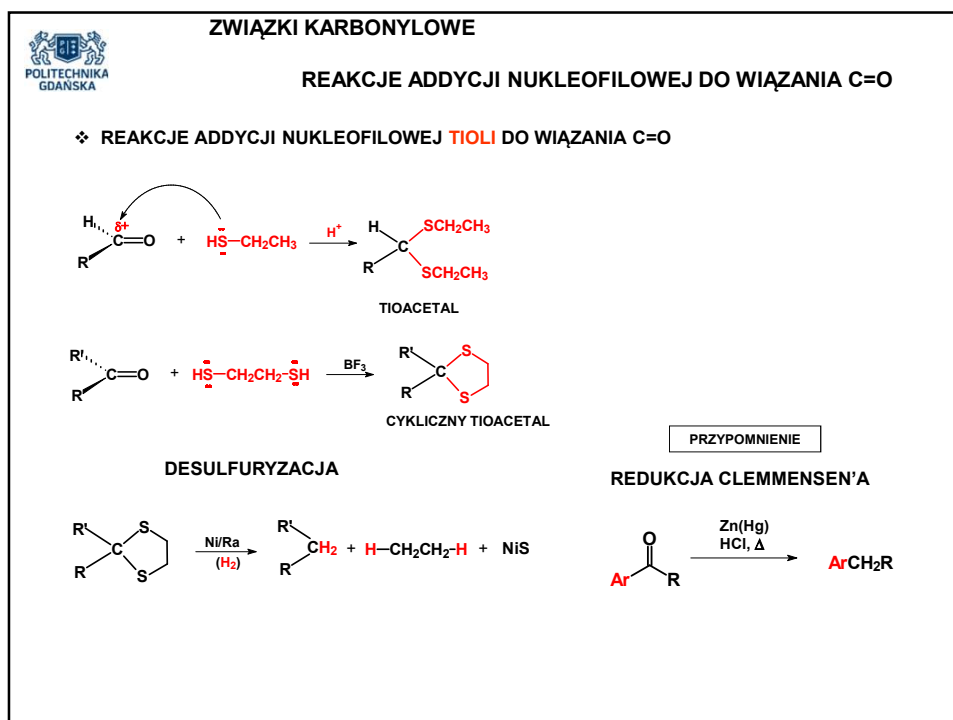
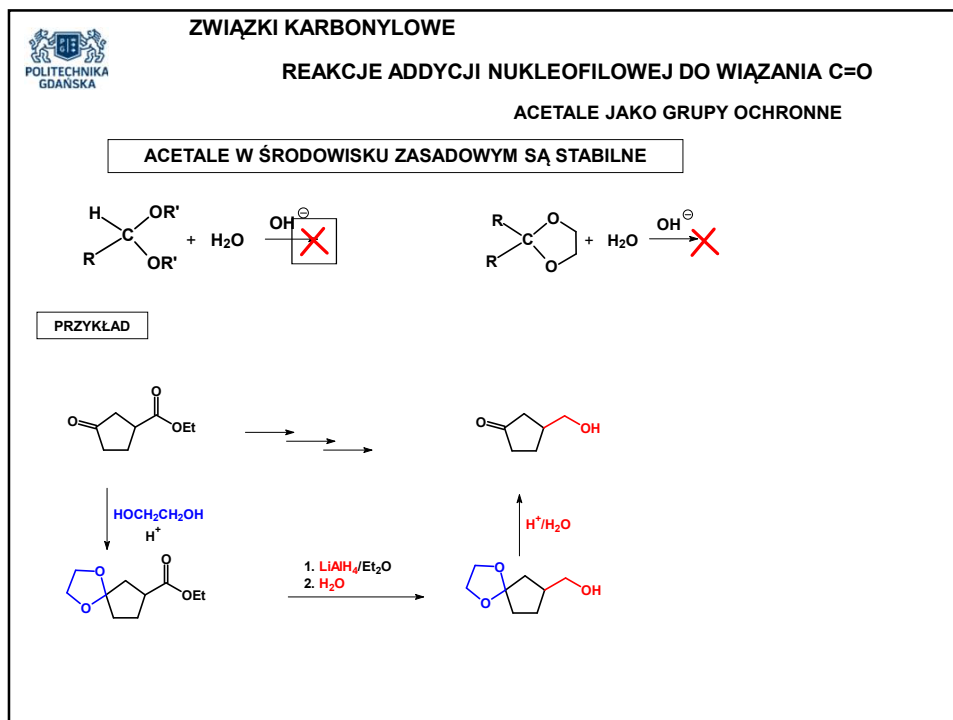

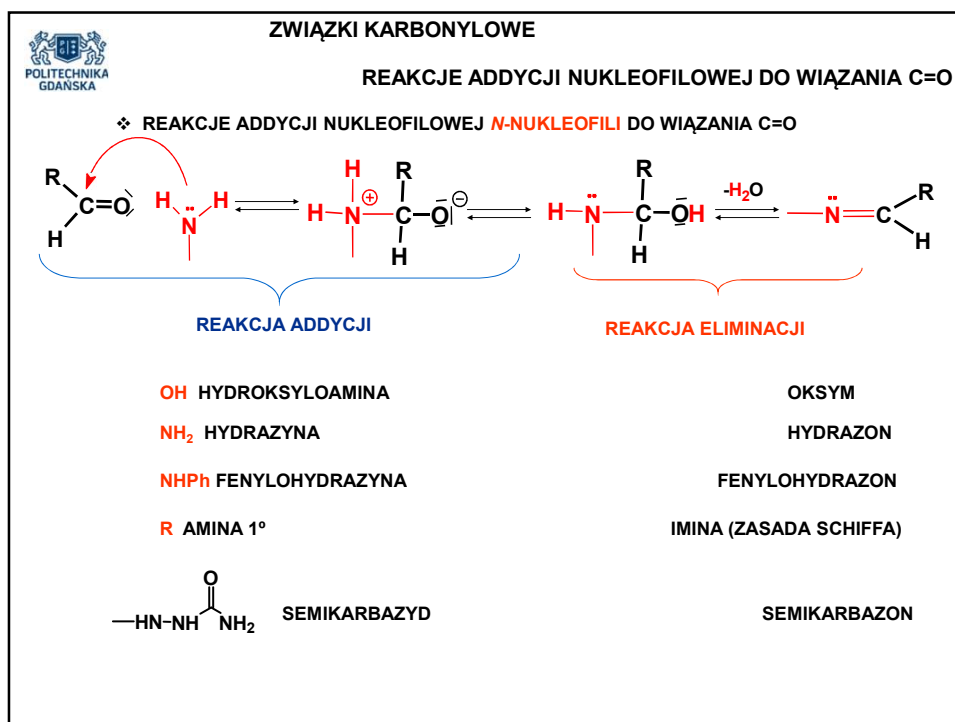
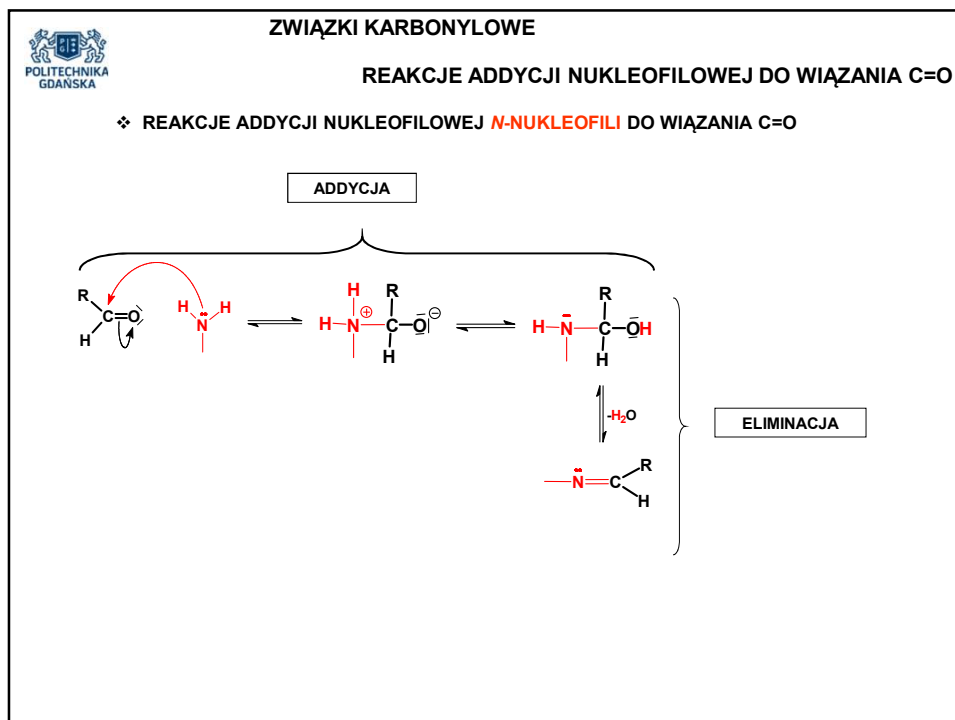

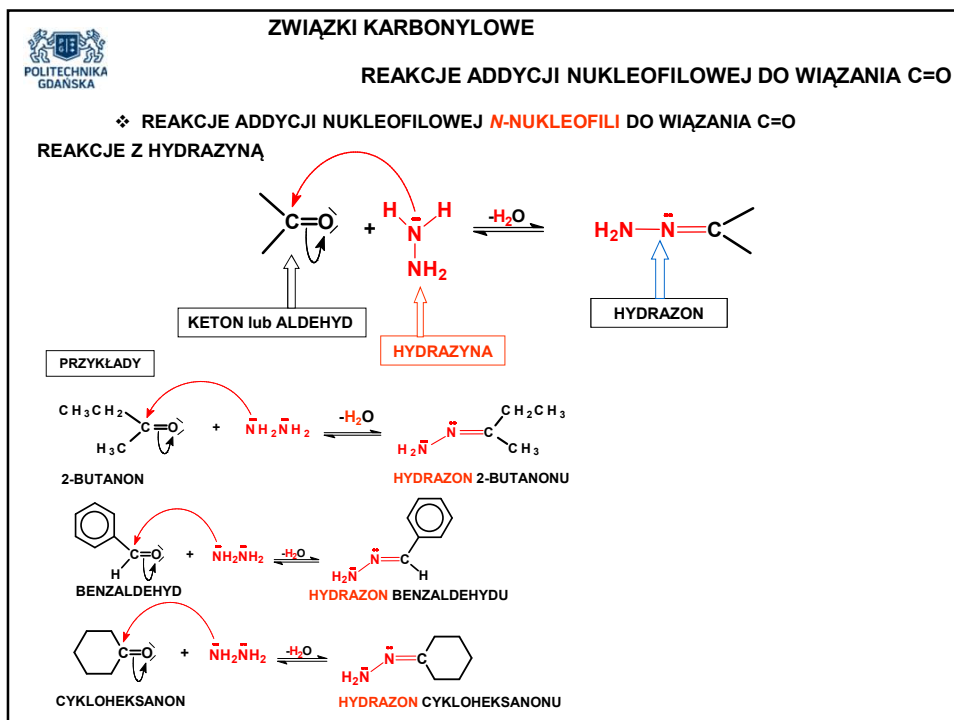
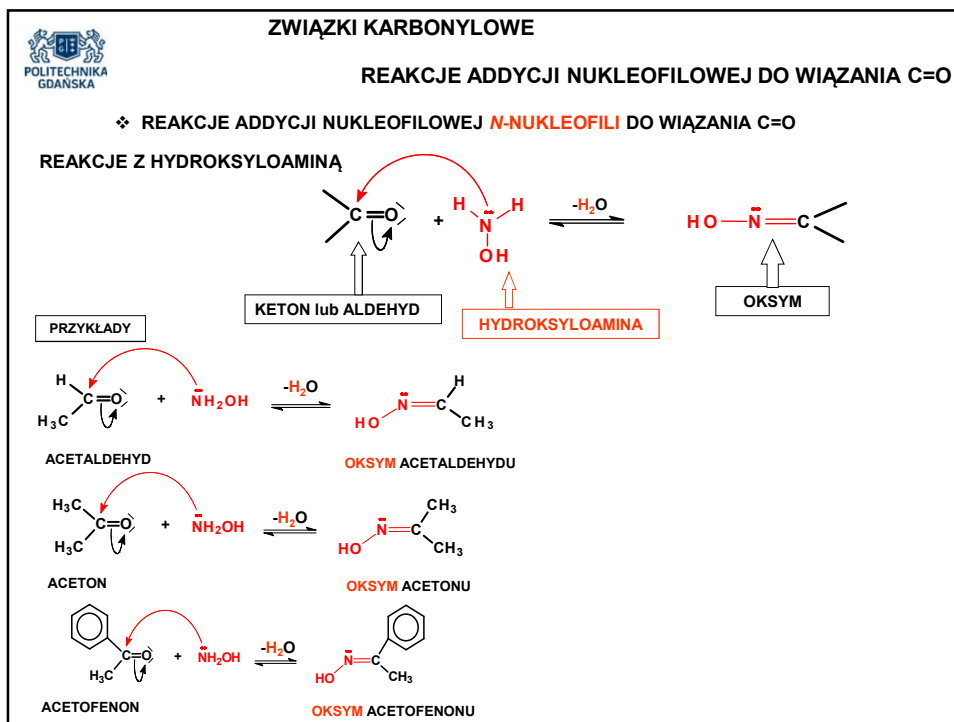

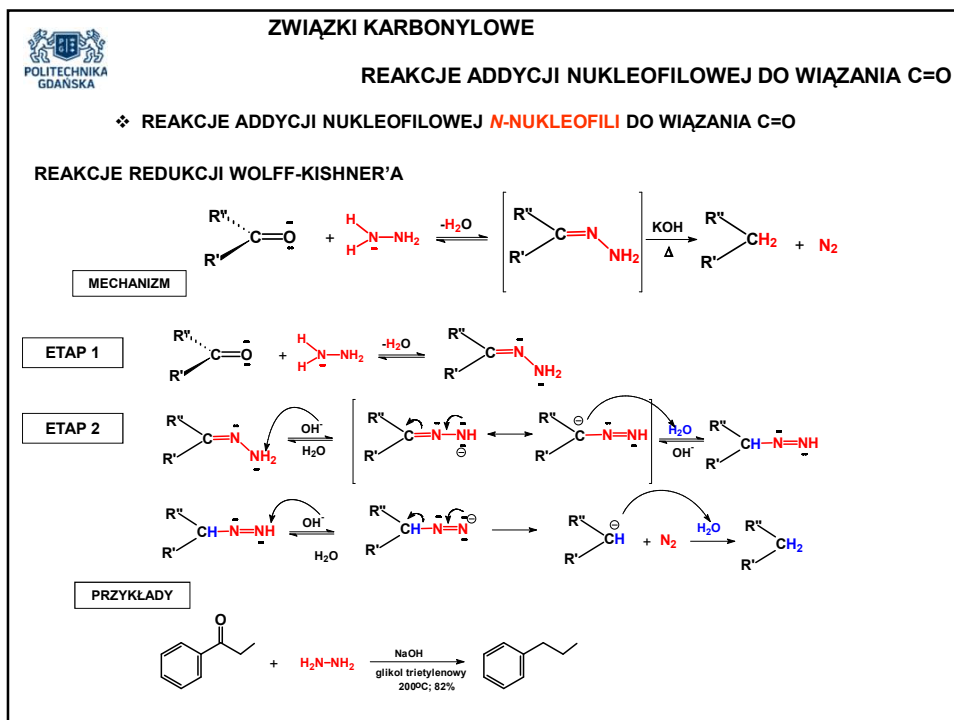
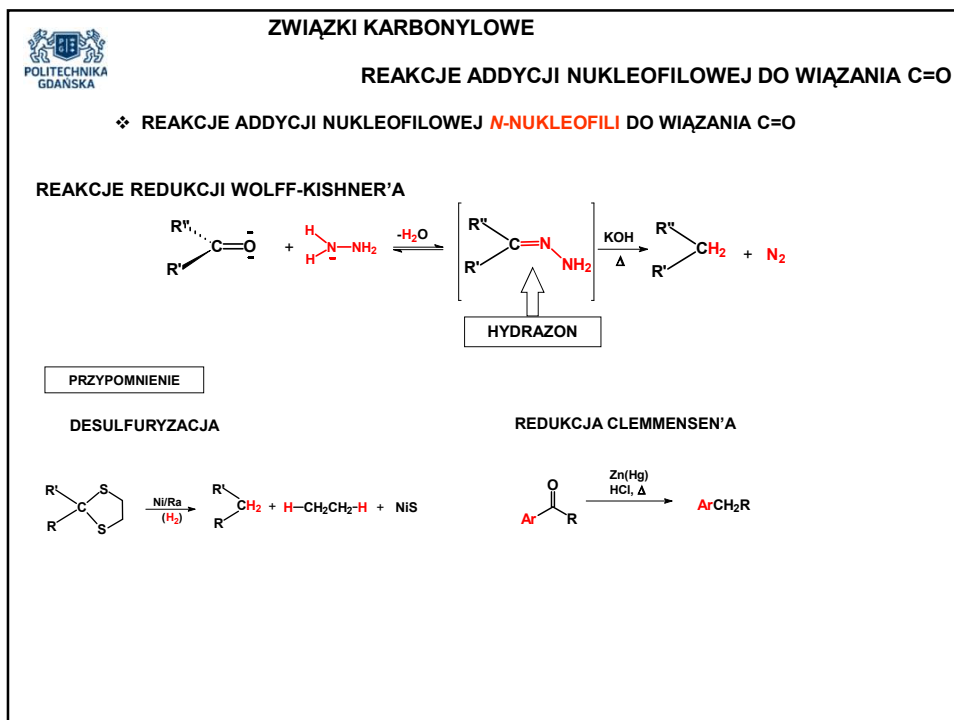

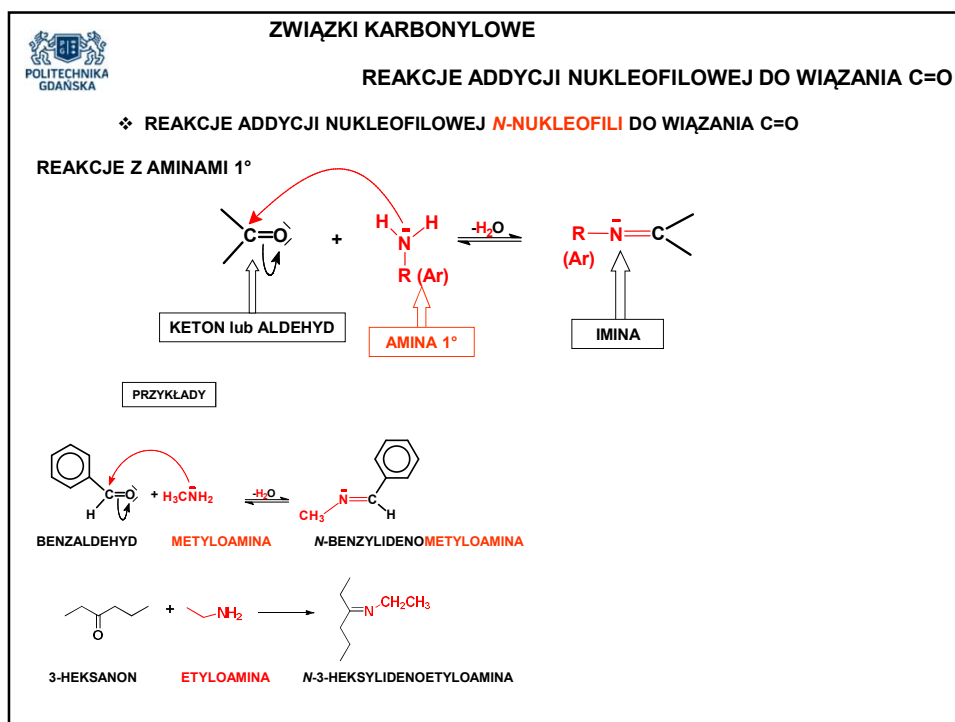
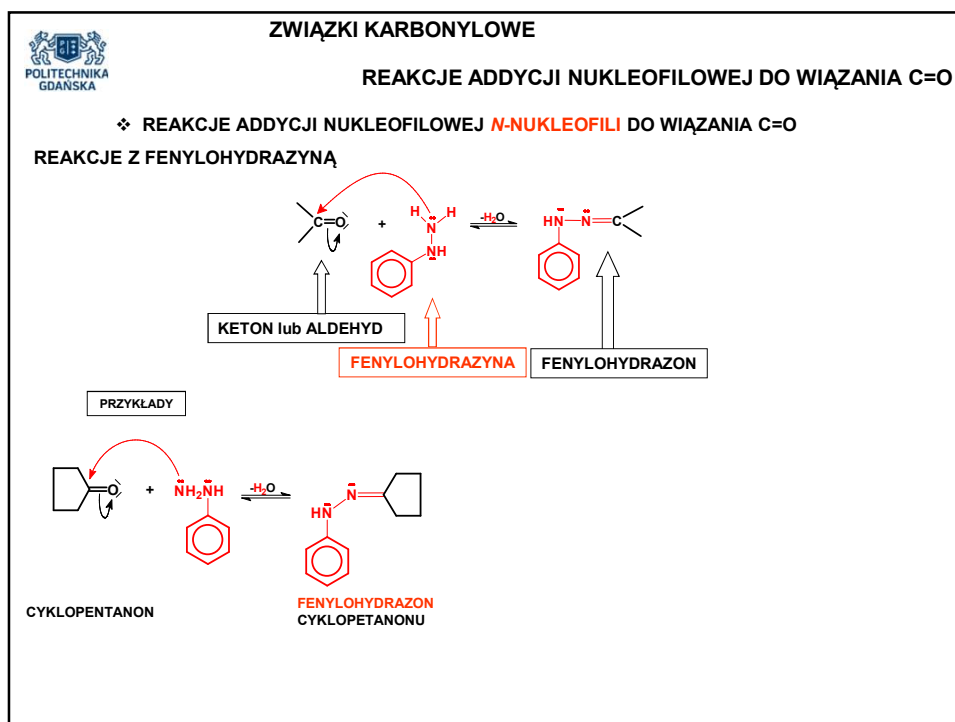

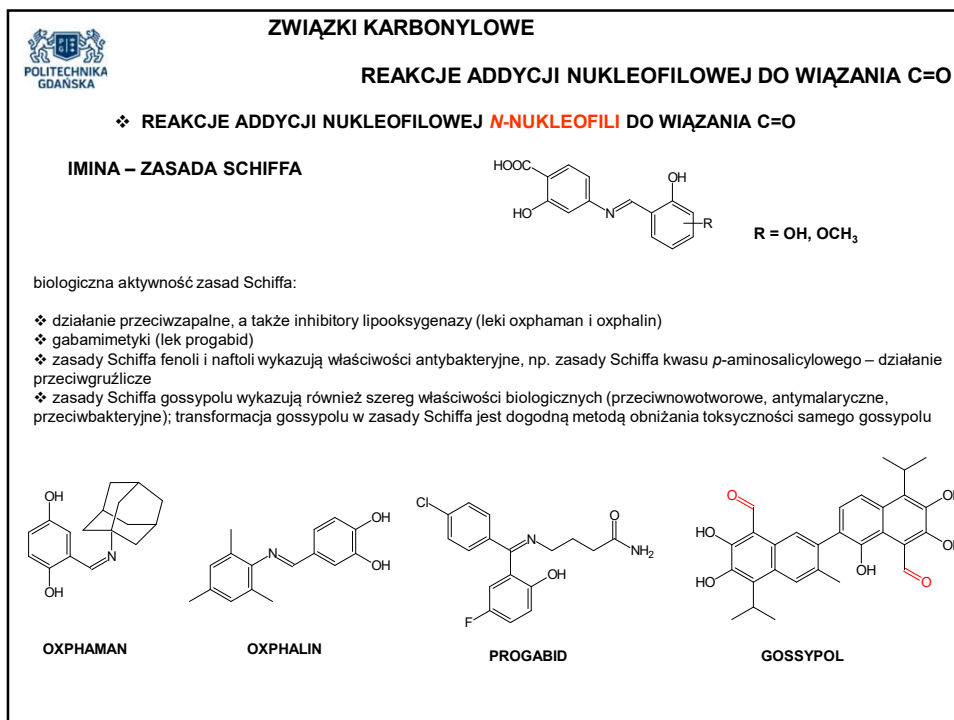
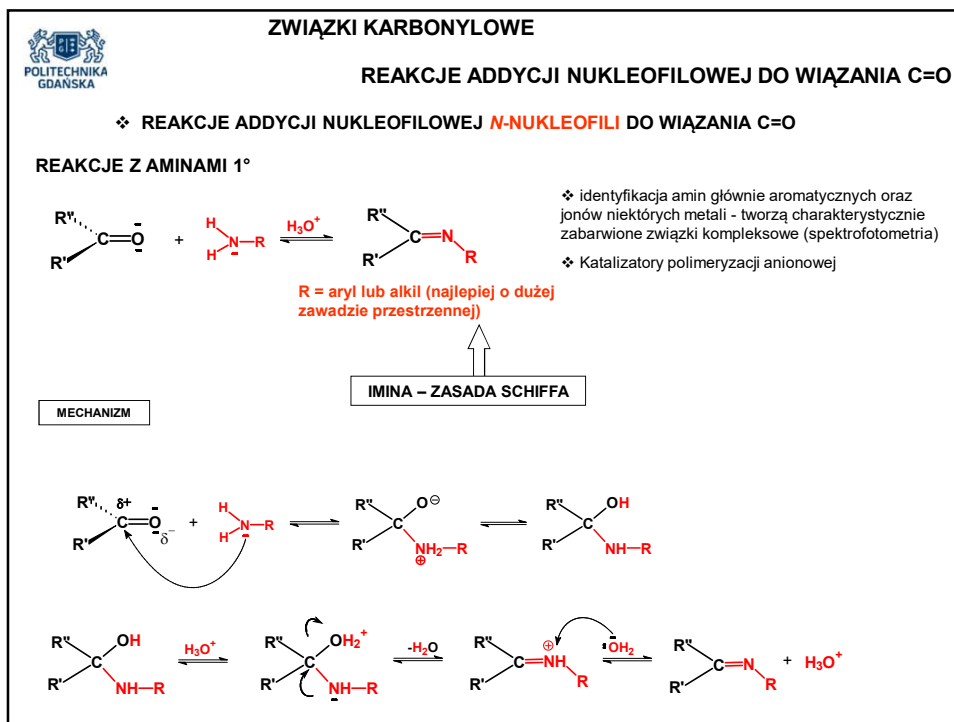

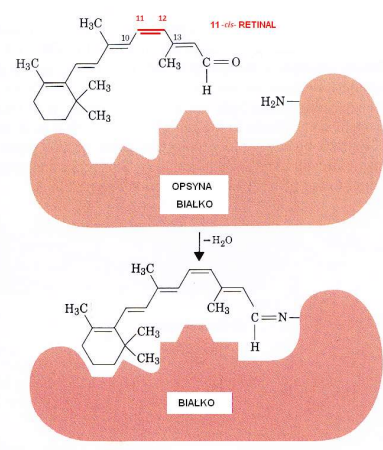

ZWIĄZKI KARBONYLOWE

REAKCJE ADDYCJI NUKLEOFILOWEJ DO WIĄZANIA C=O

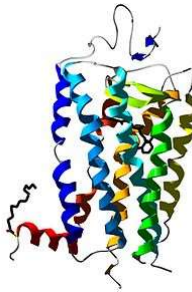
IMINA – ZASADA SCHIFFA

OPSZYNA BIAŁKO

BIALKO

RODOPSZYNA

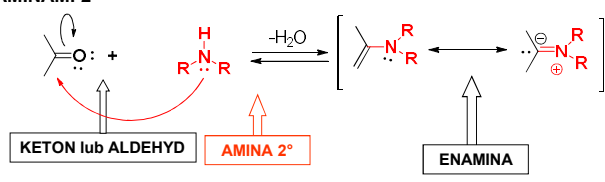
Rodopsyna jest białkiem transbłonkowym złożonym z 7 helikalnych łańcuchów; zmiana konformacyjna rodopsyny, powoduje aktywację związanego z nią białka G - transducyny, a następnie inicjację sygnału komórkowego.

ZWIĄZKI KARBONYLOWE

REAKCJE ADDYCJI NUKLEOFILOWEJ DO WIĄZANIA C=O

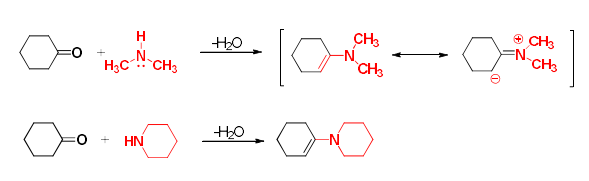
❖ REAKCJE ADDYCJI NUKLEOFILOWEJ **N-NUKLEOFILI** DO WIĄZANIA C=O

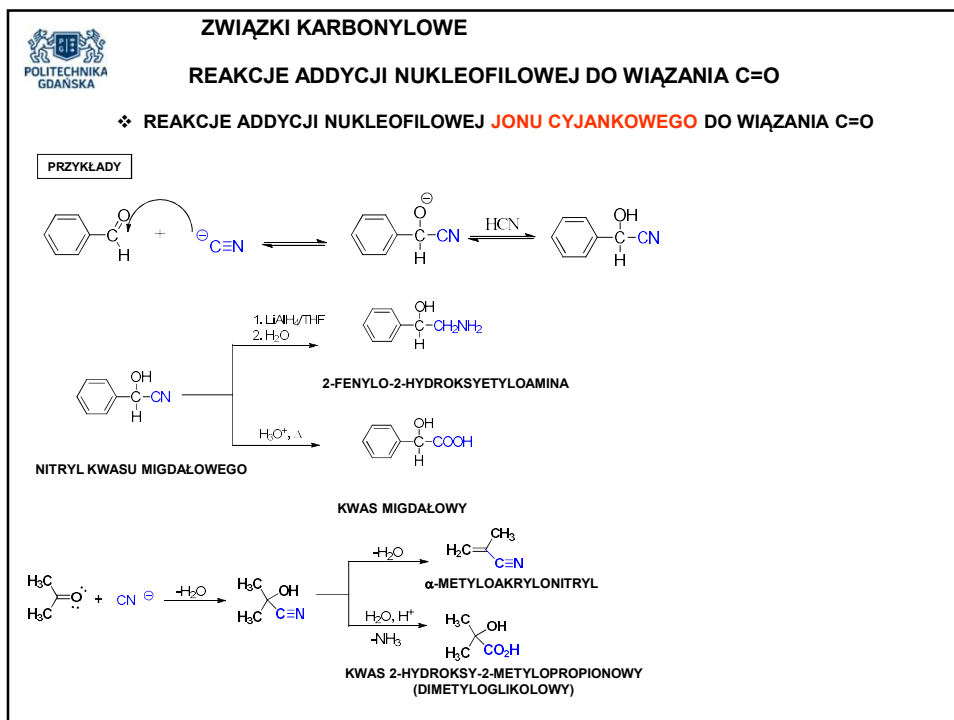
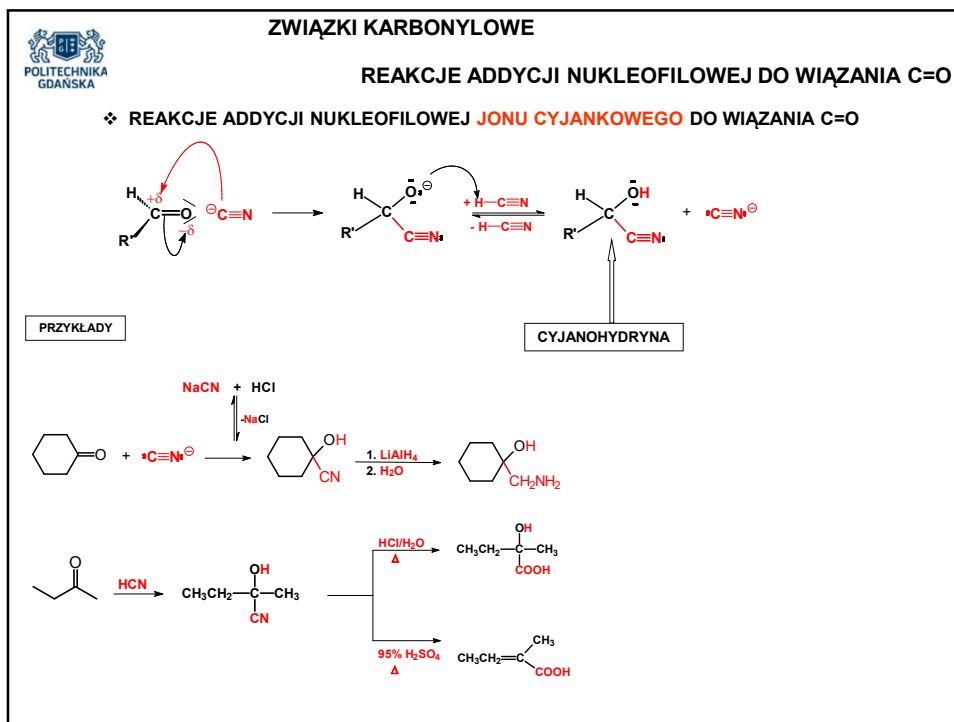
REAKCJE Z AMINAMI 2°

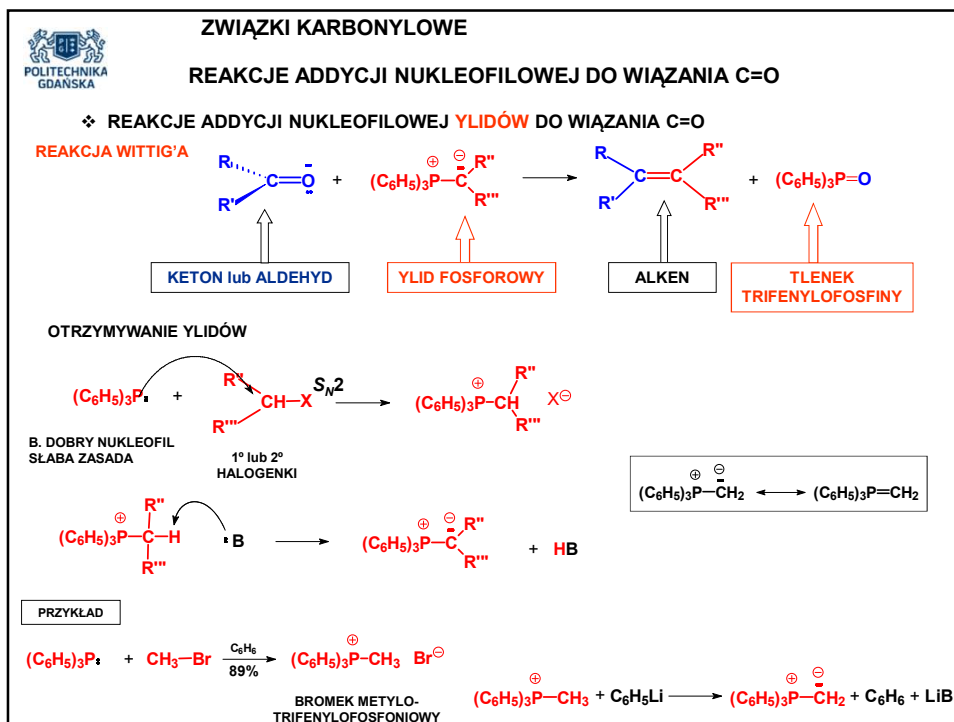
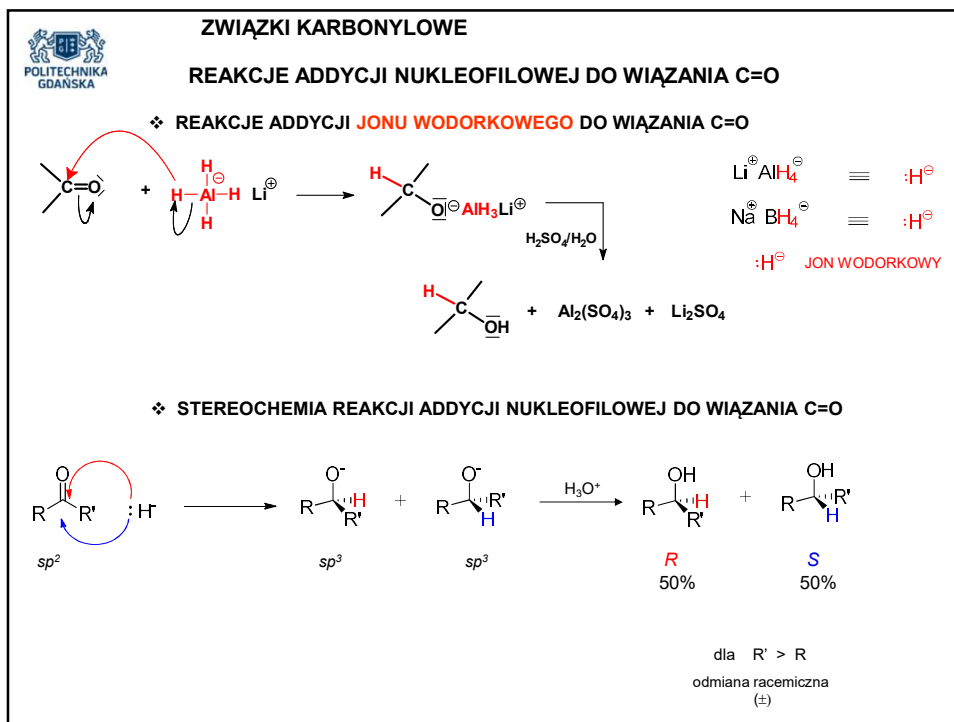

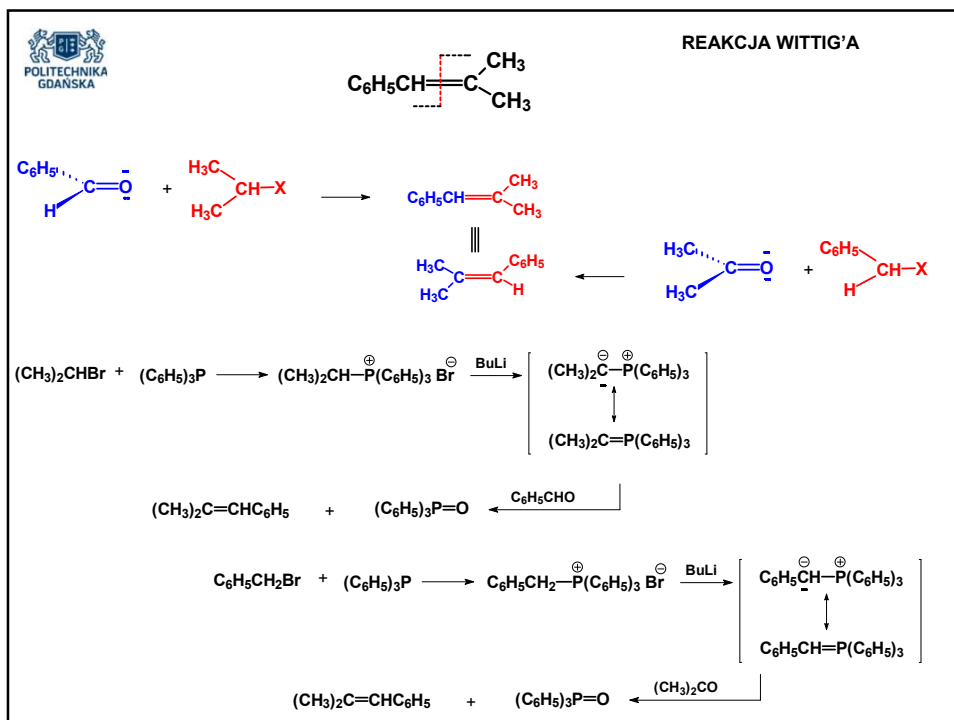
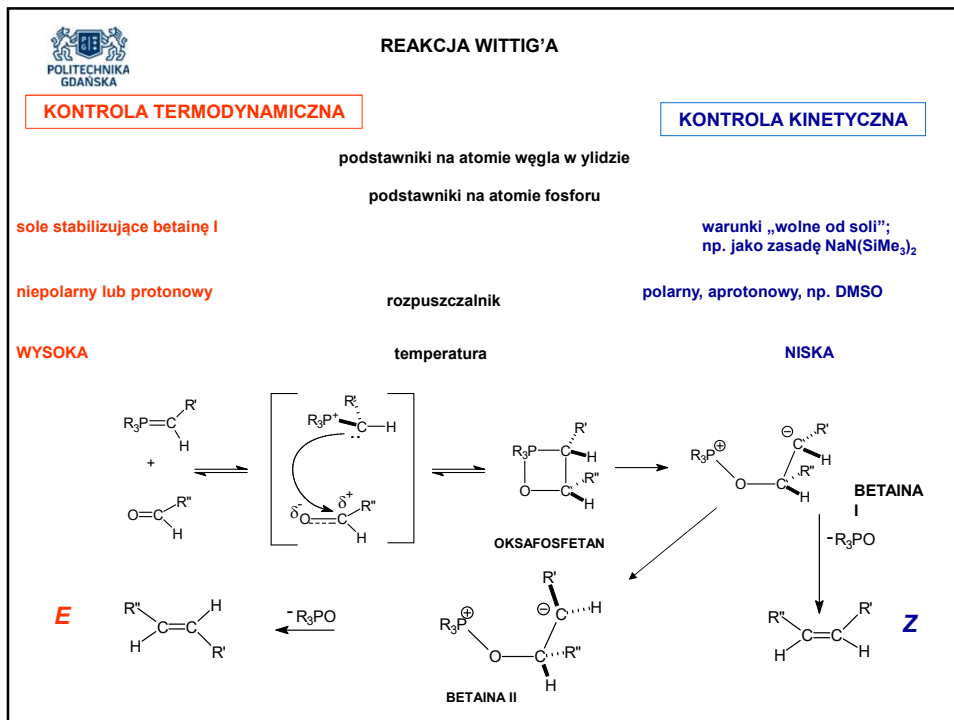
KETON lub ALDEHYD   AMINA 2°   ENAMINA

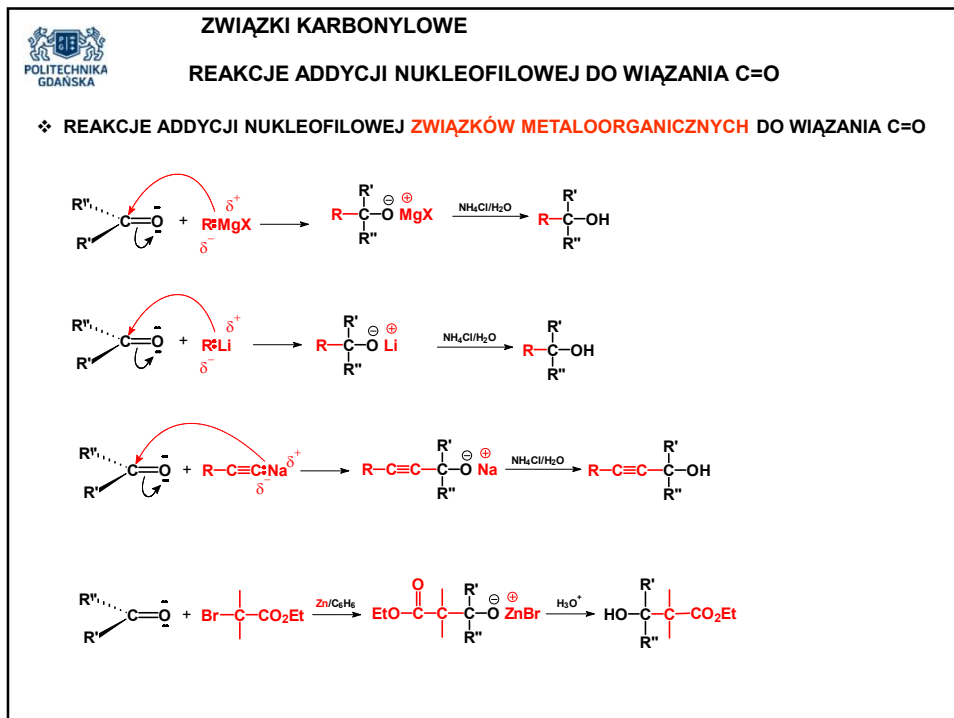
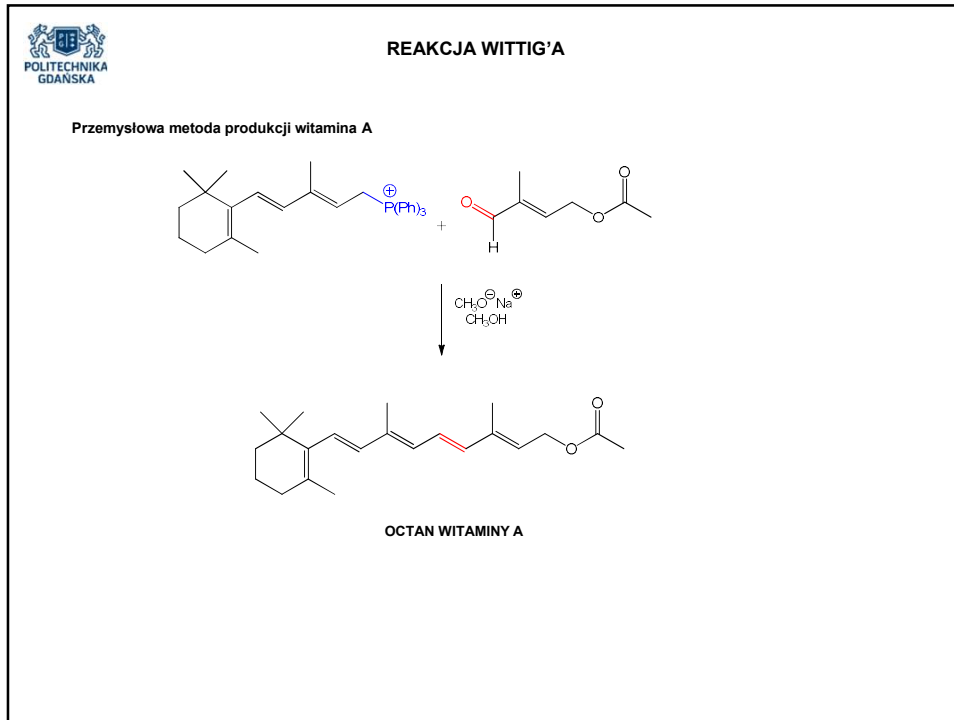
PRZYKŁADY

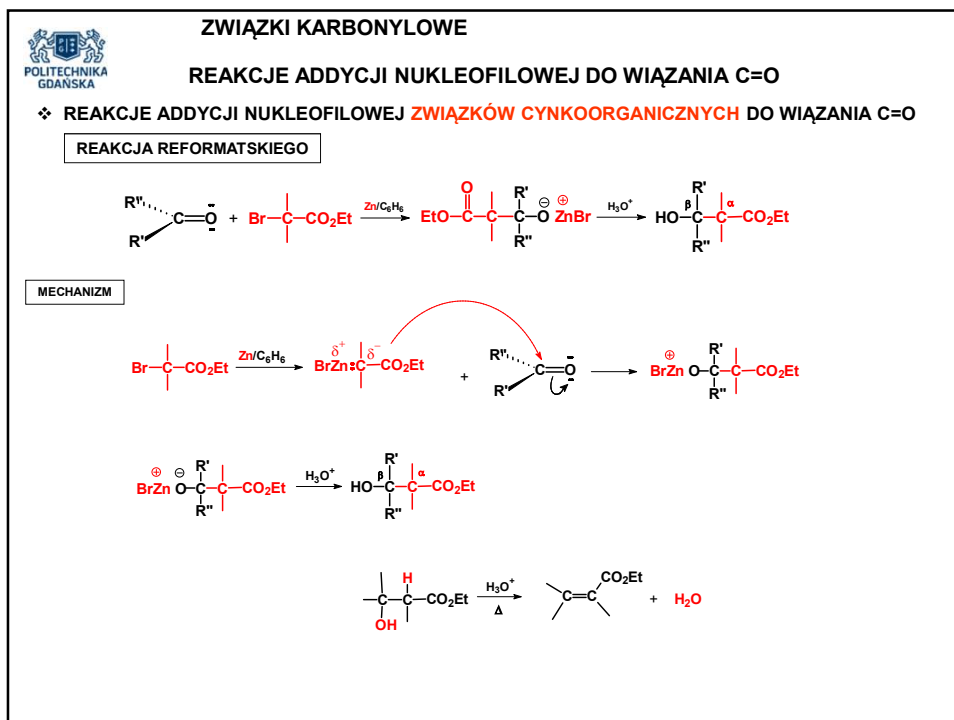
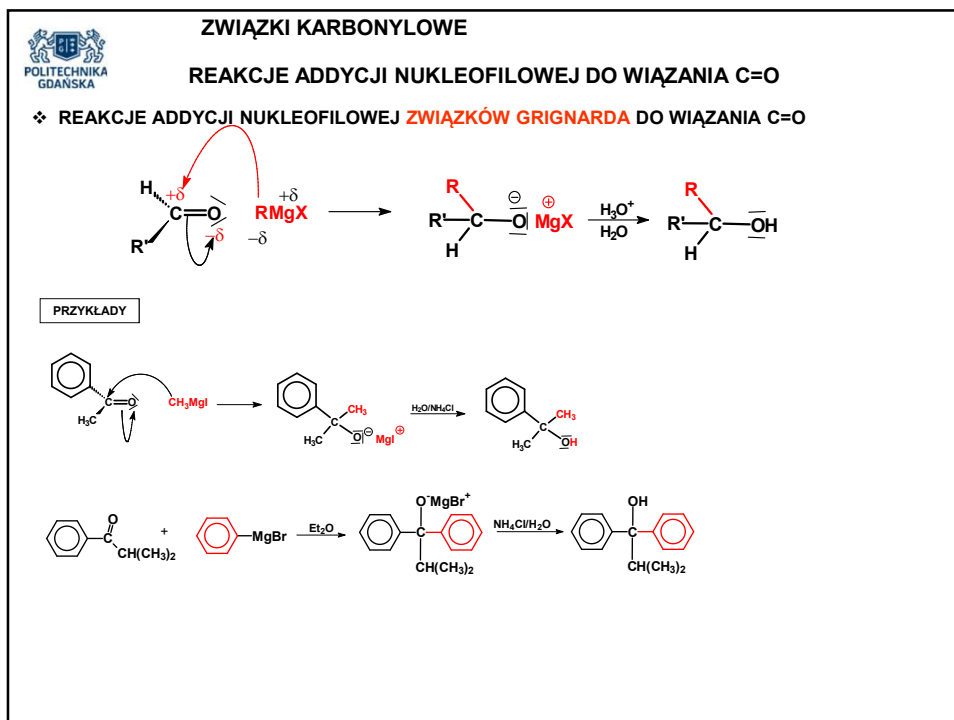

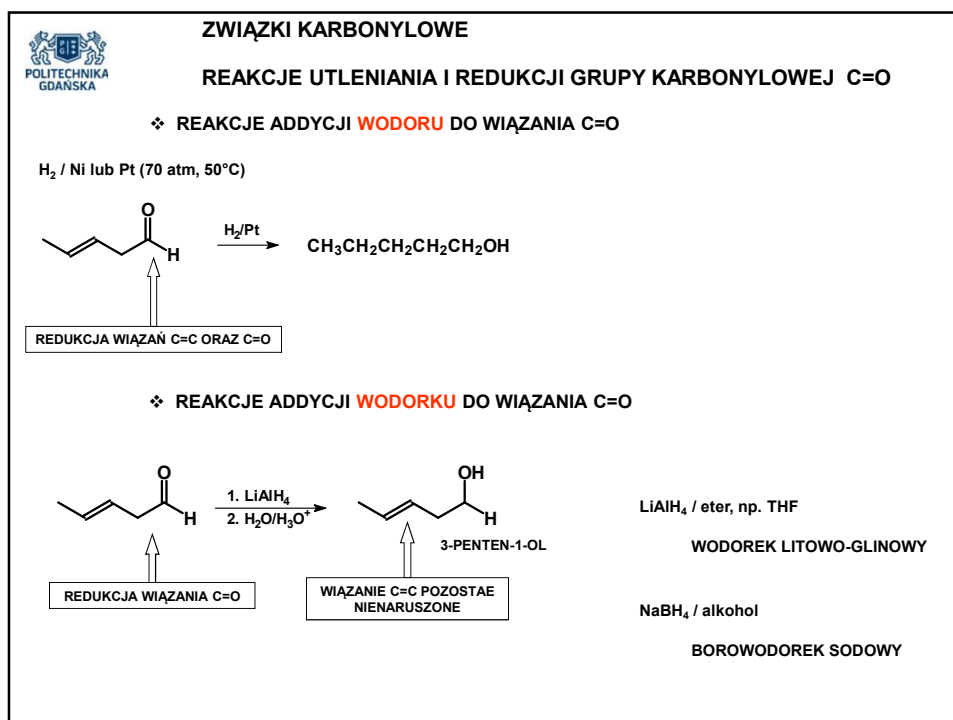
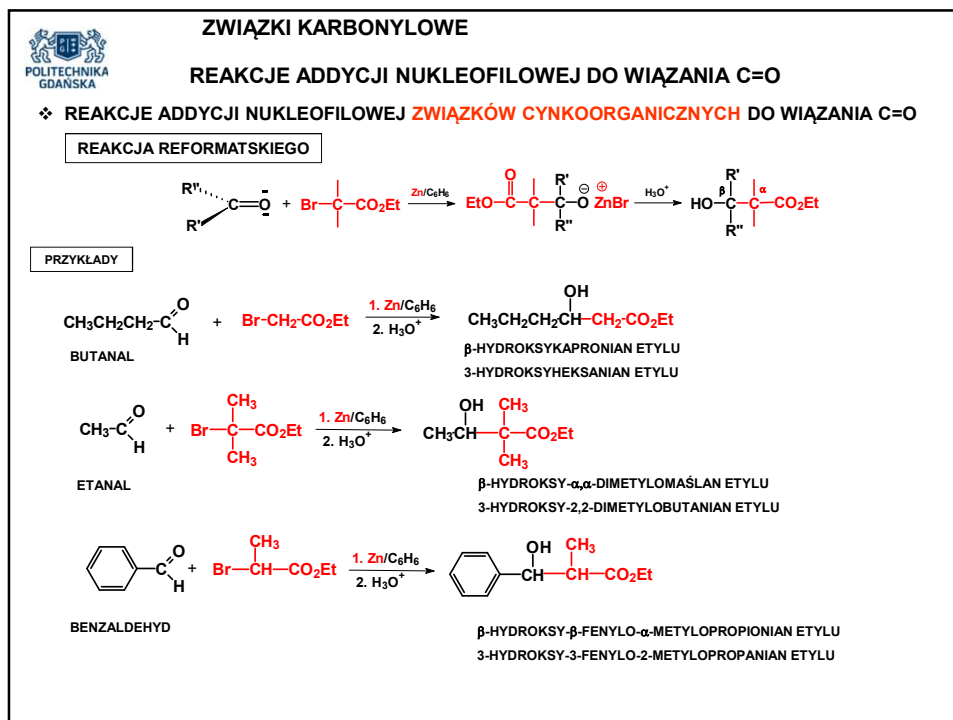

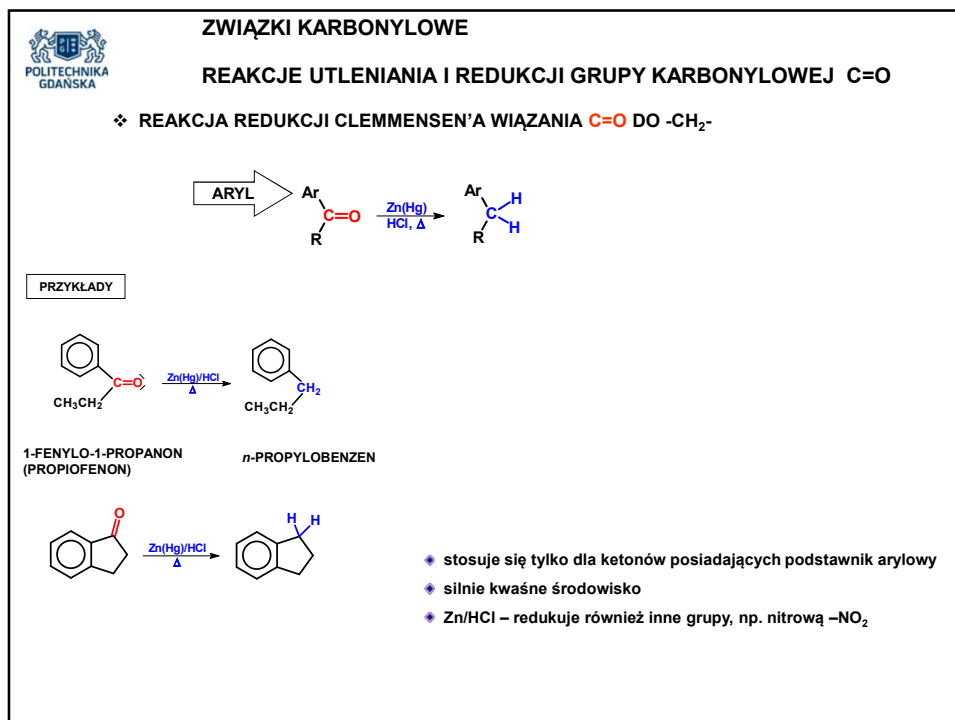
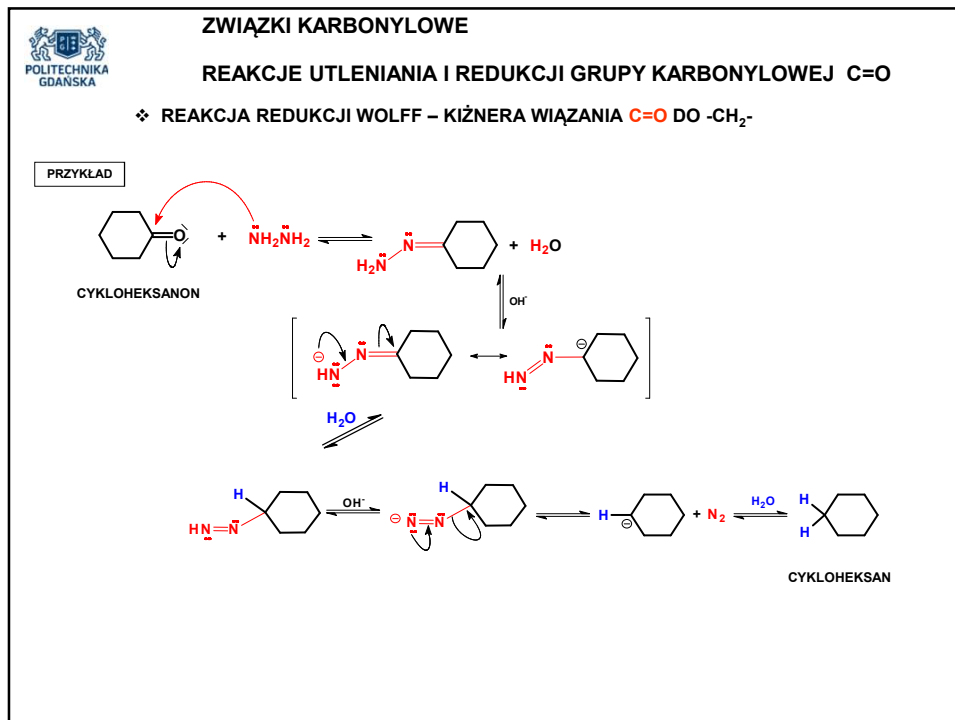

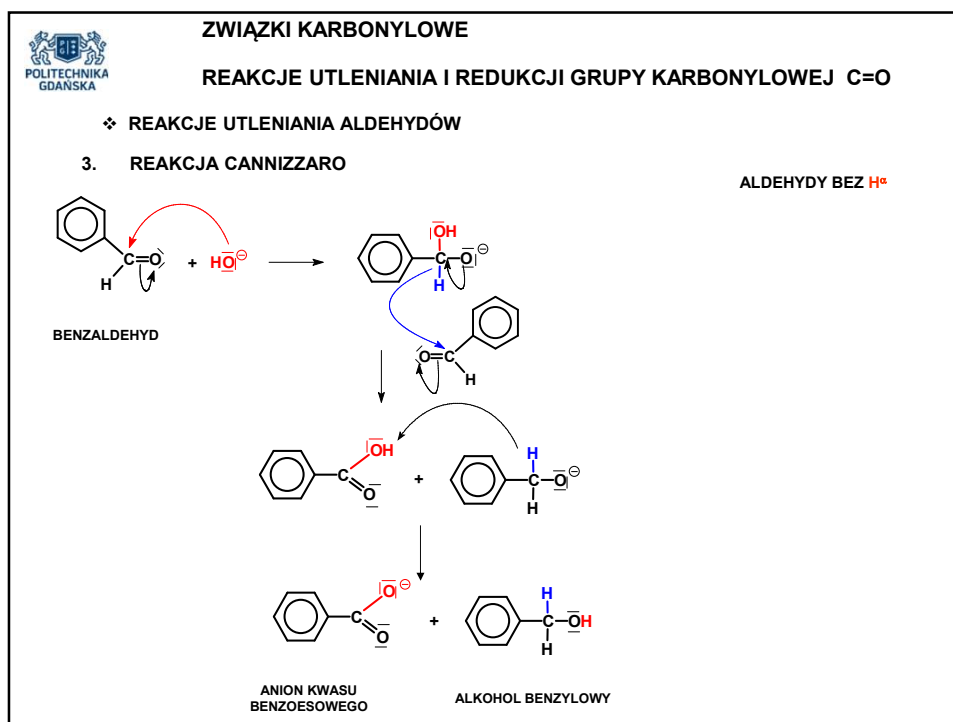
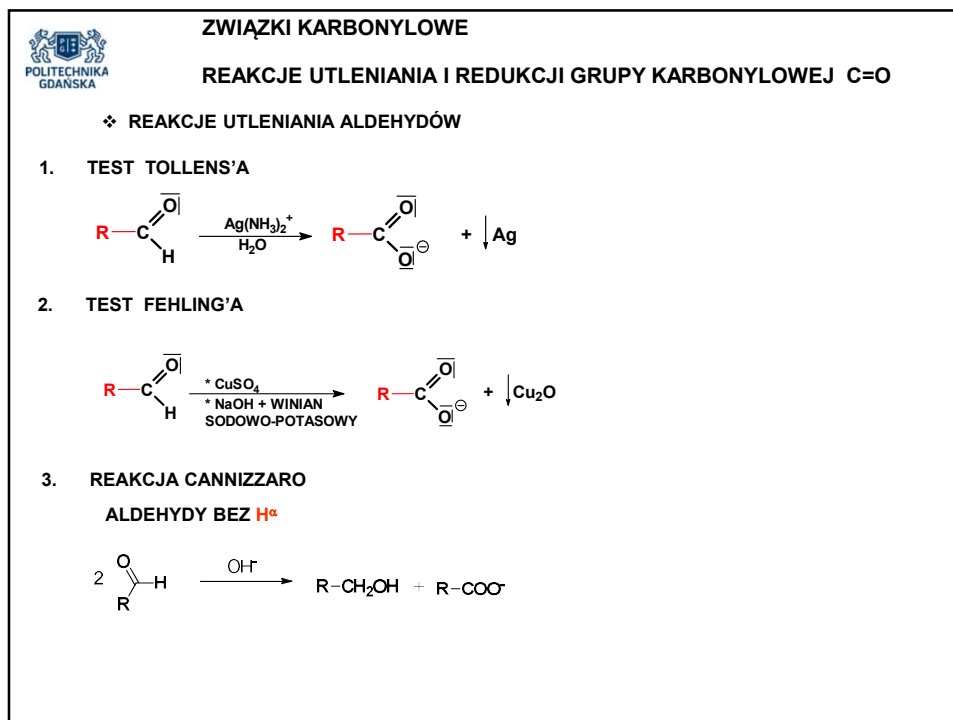

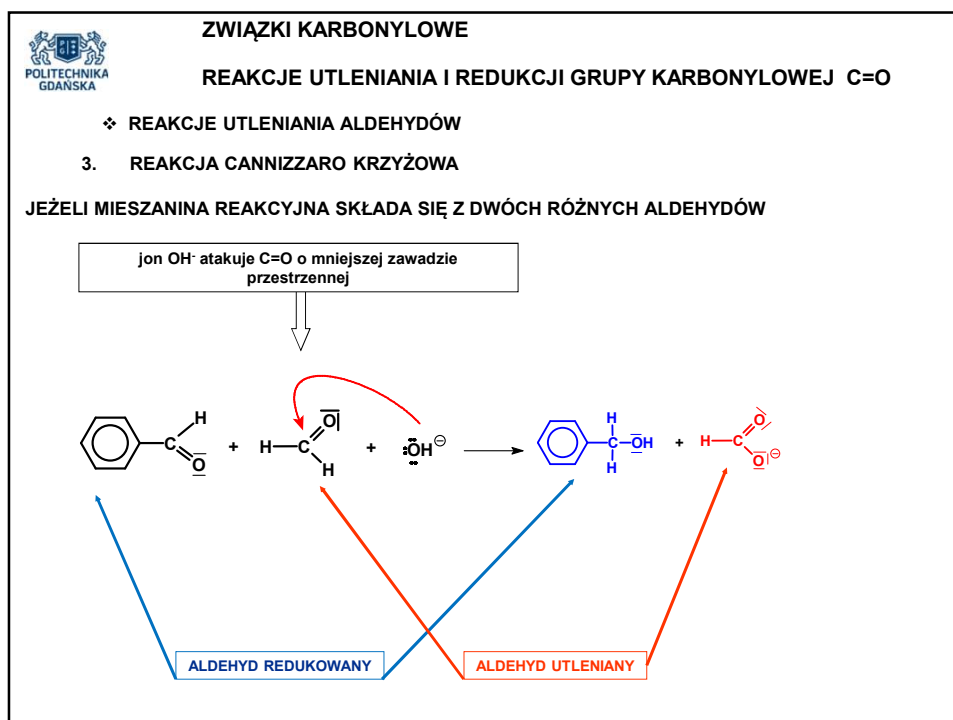
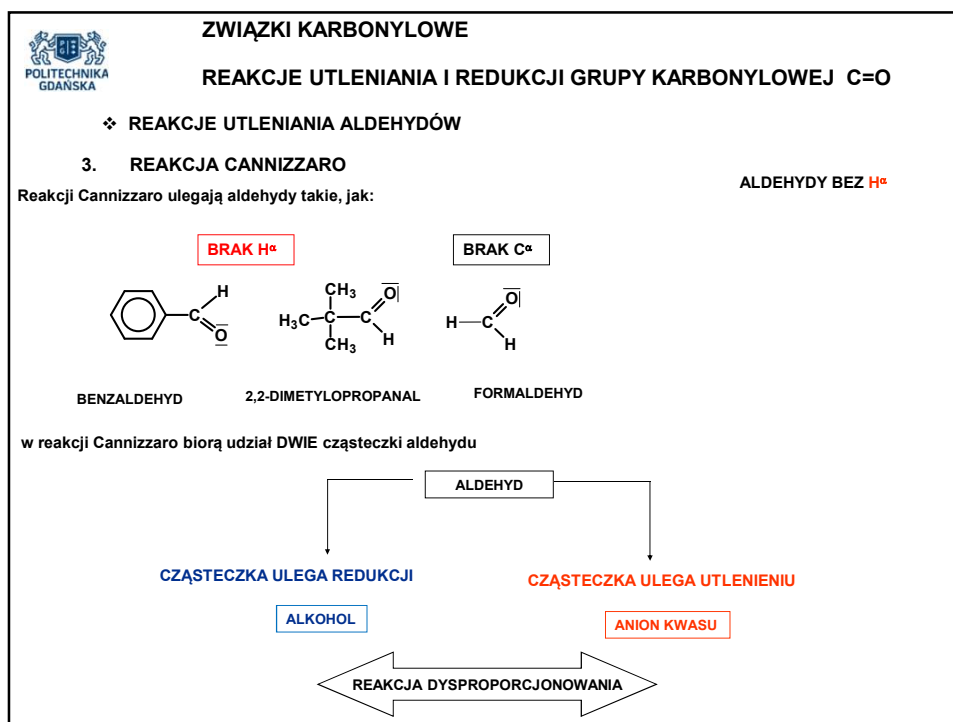

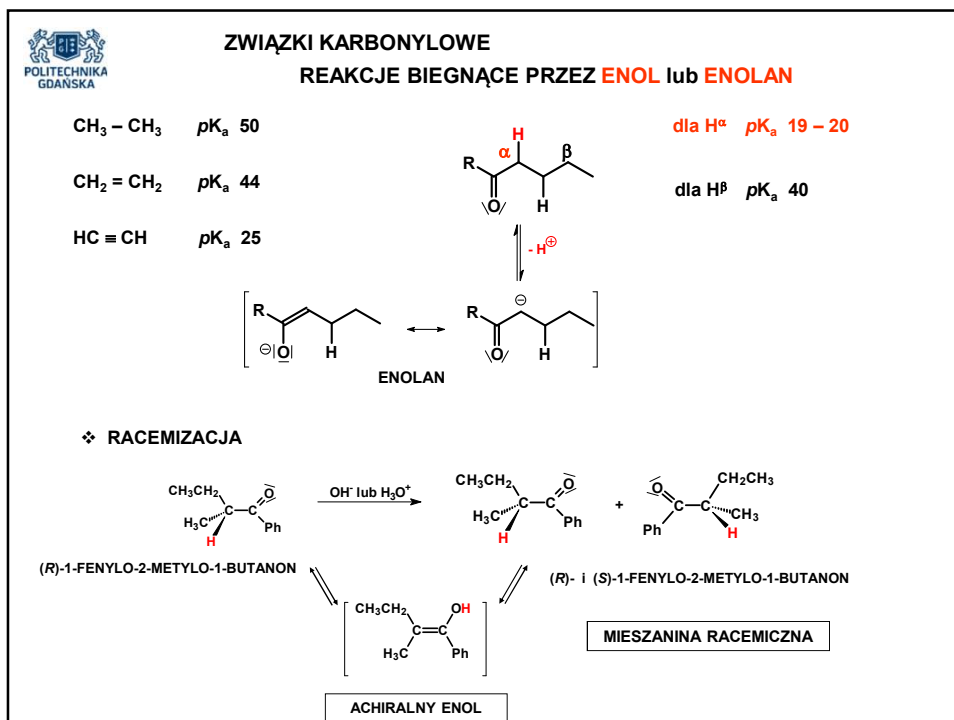
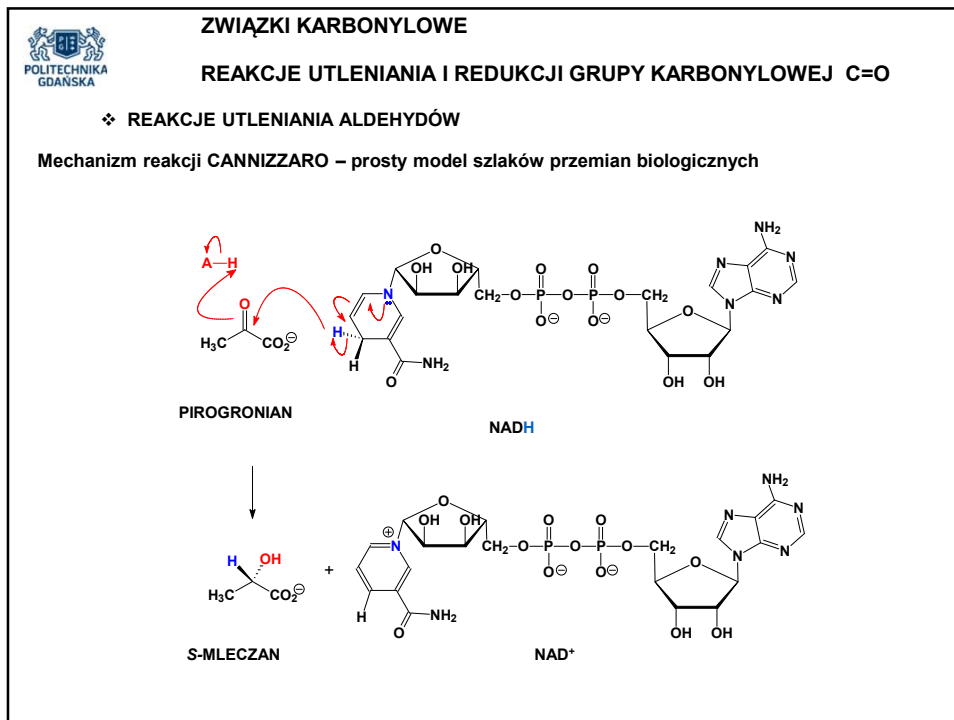

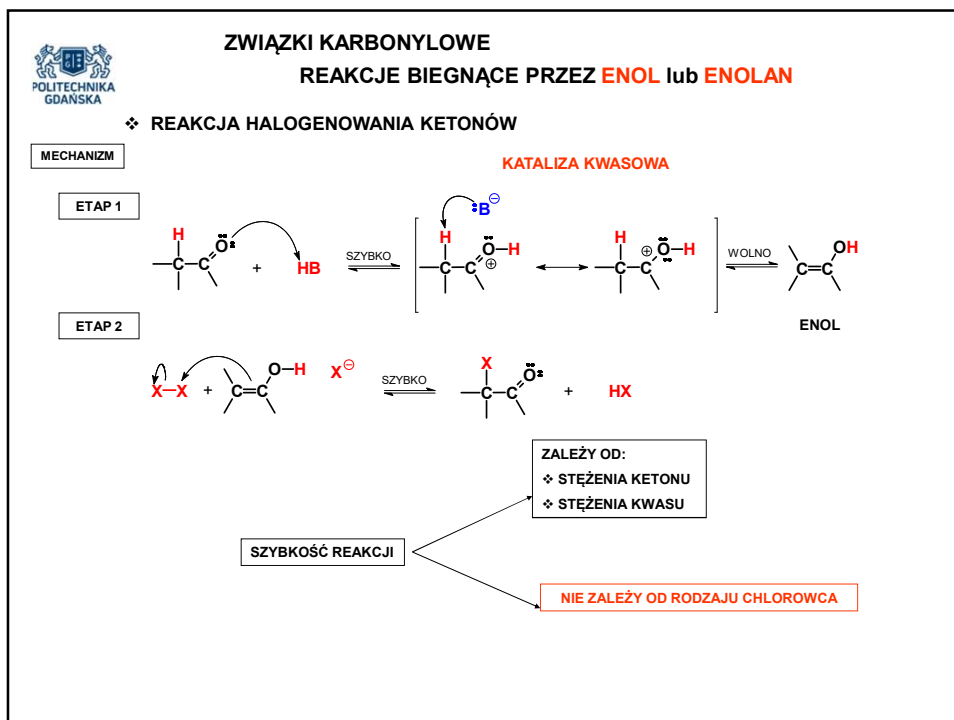
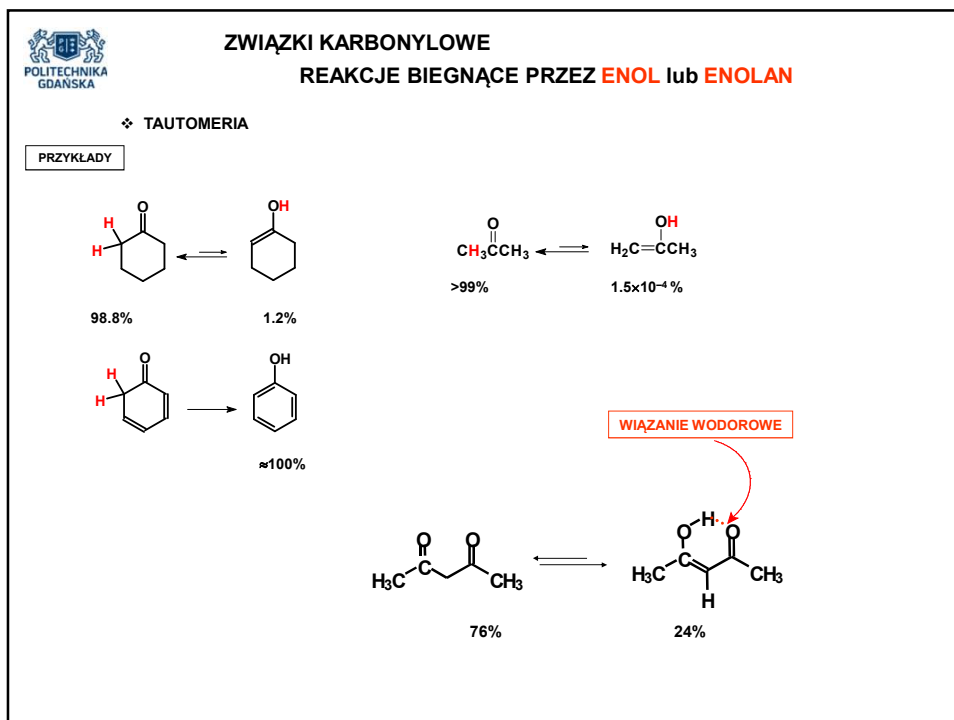

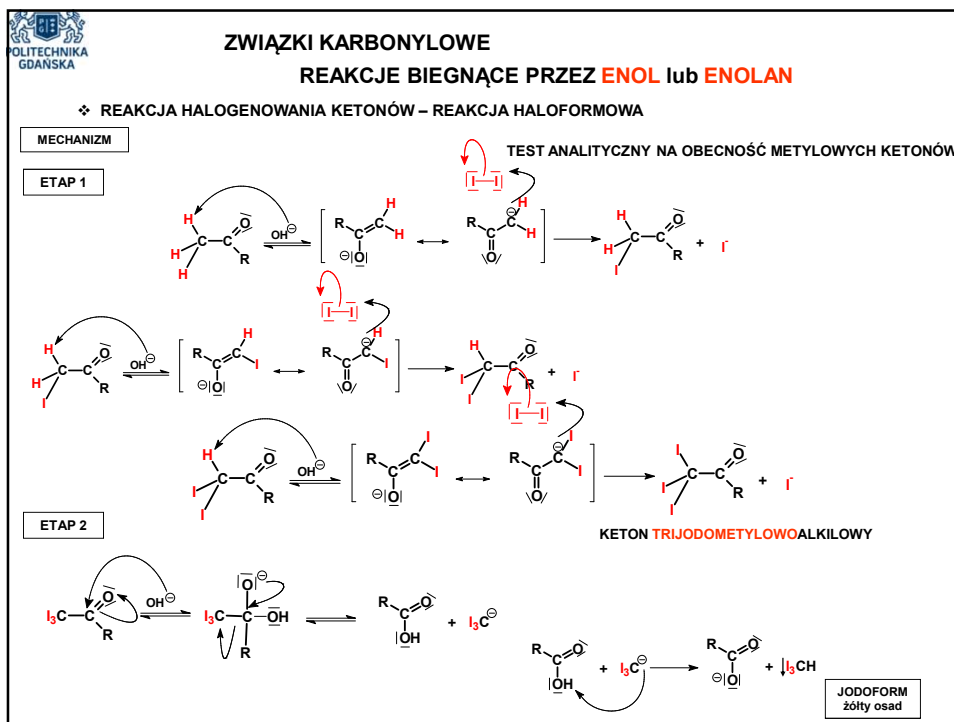
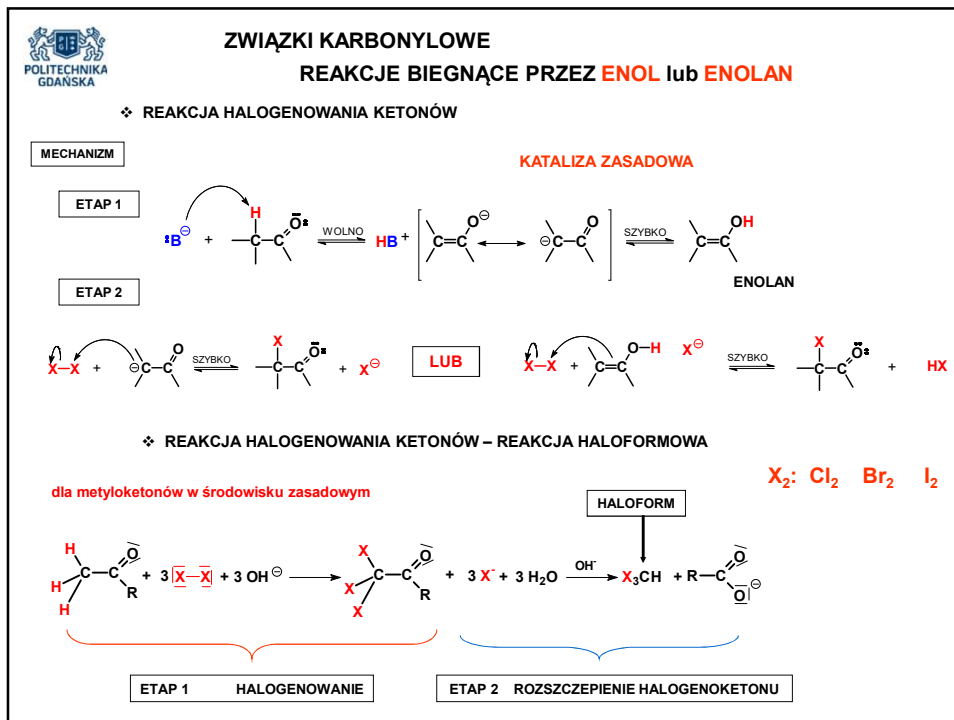

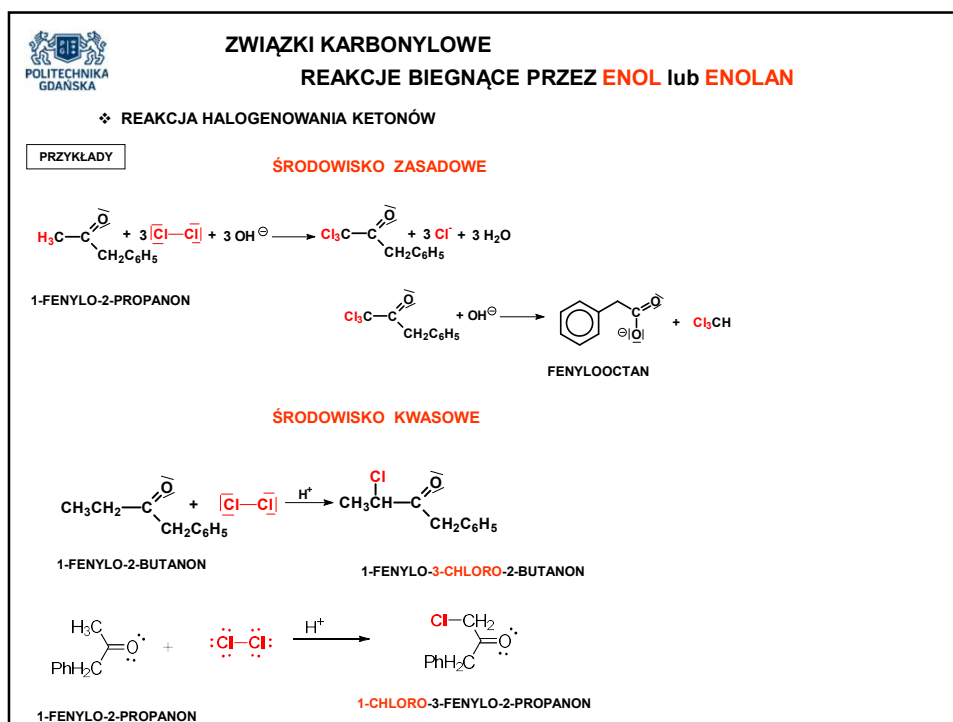
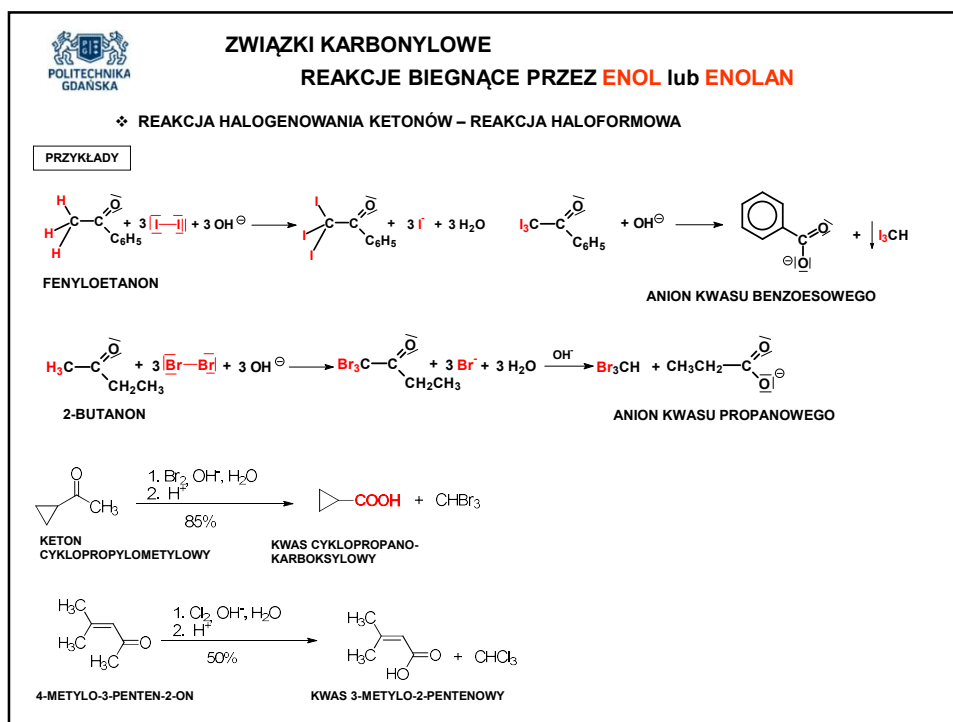

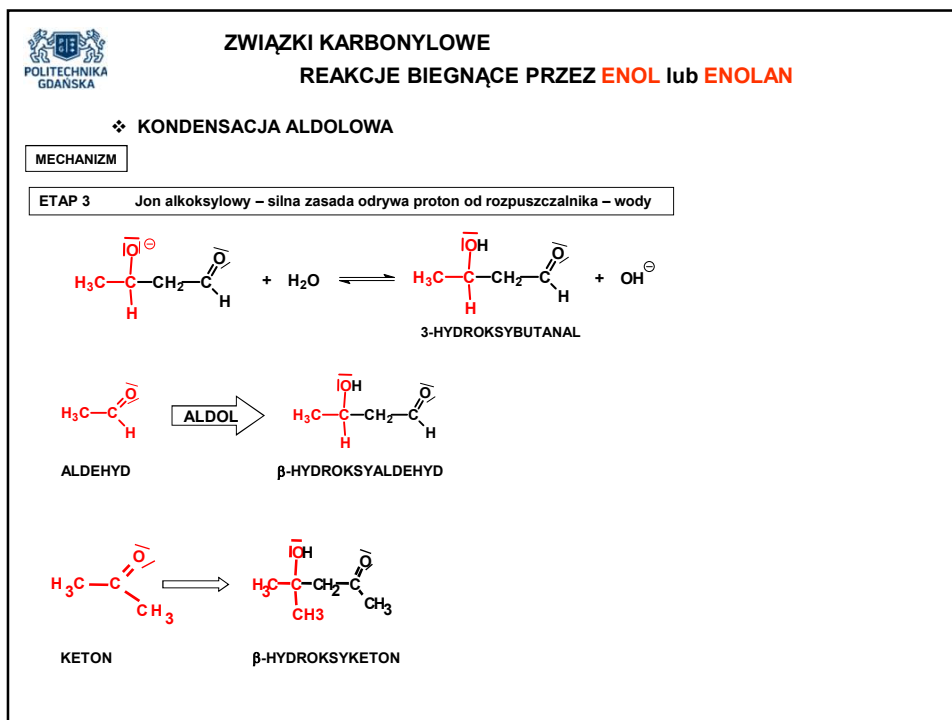
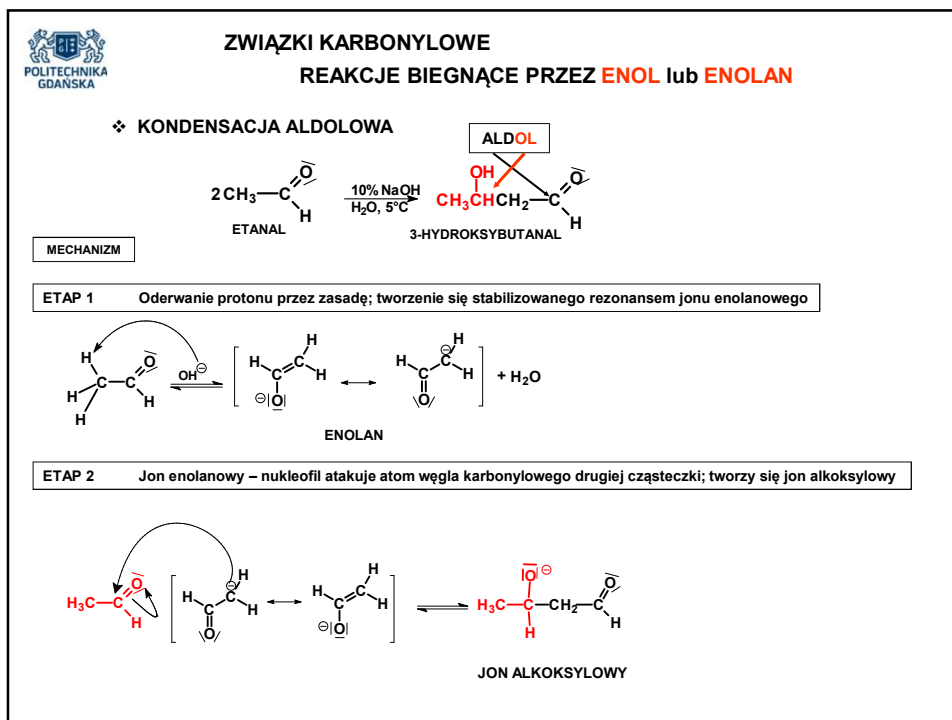

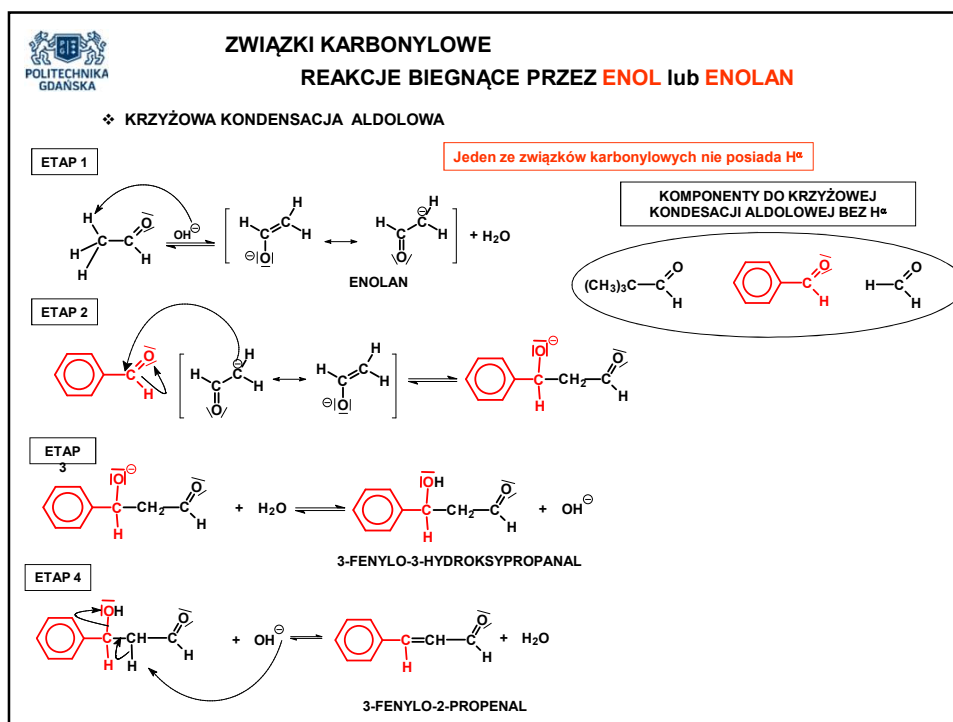
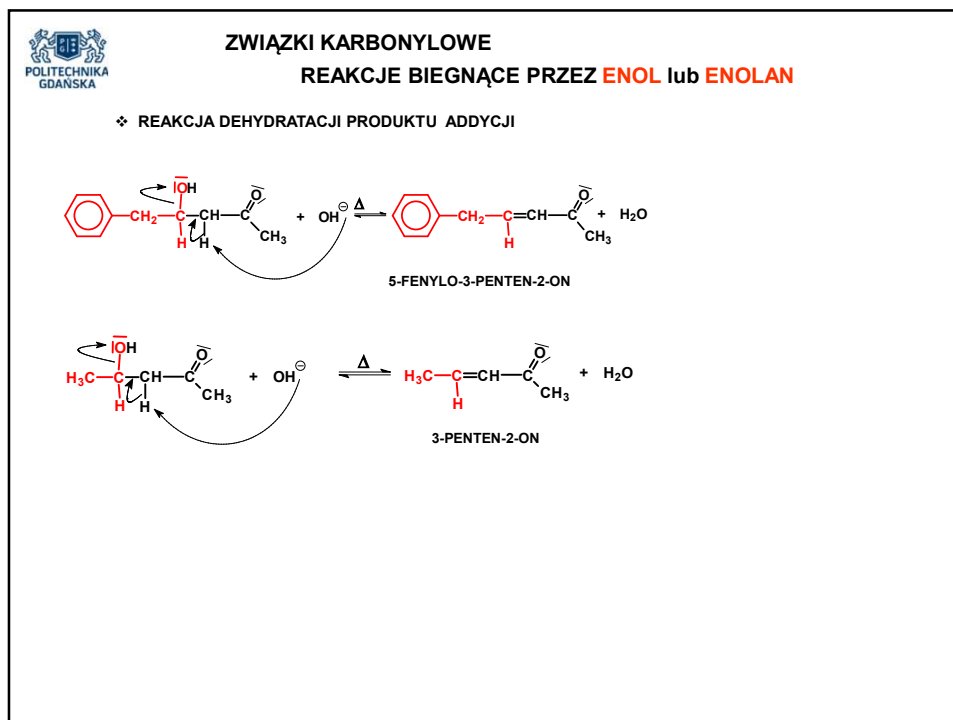

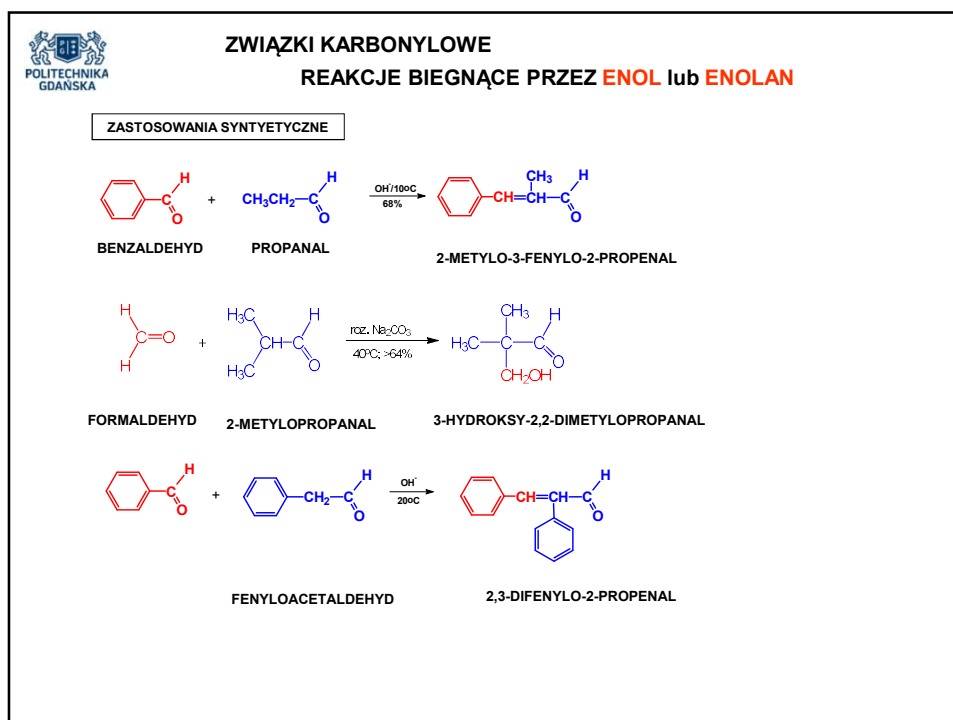
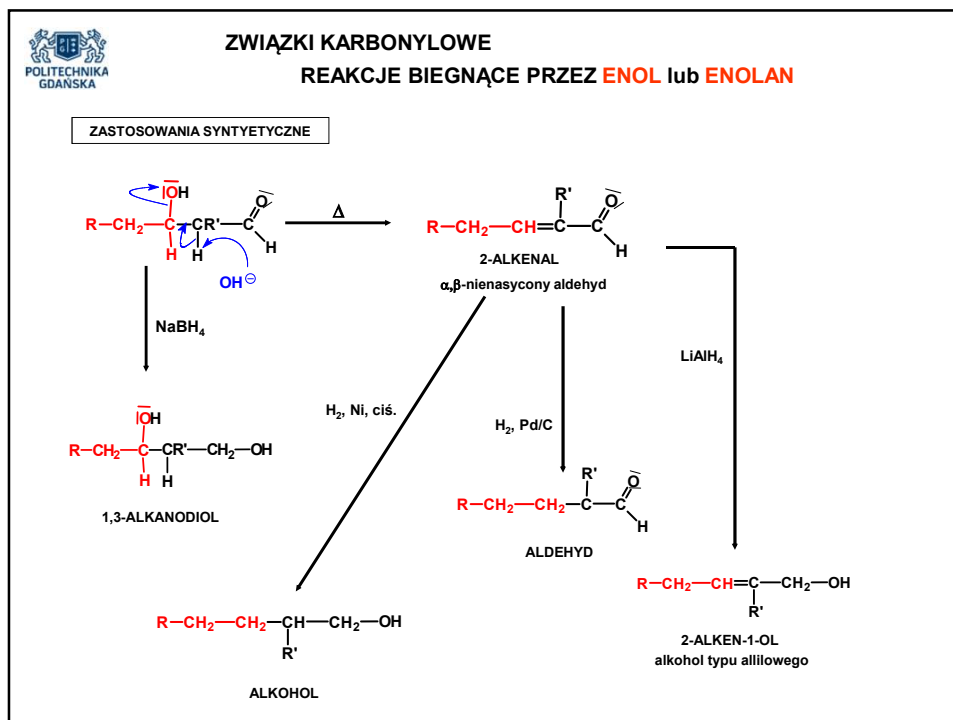

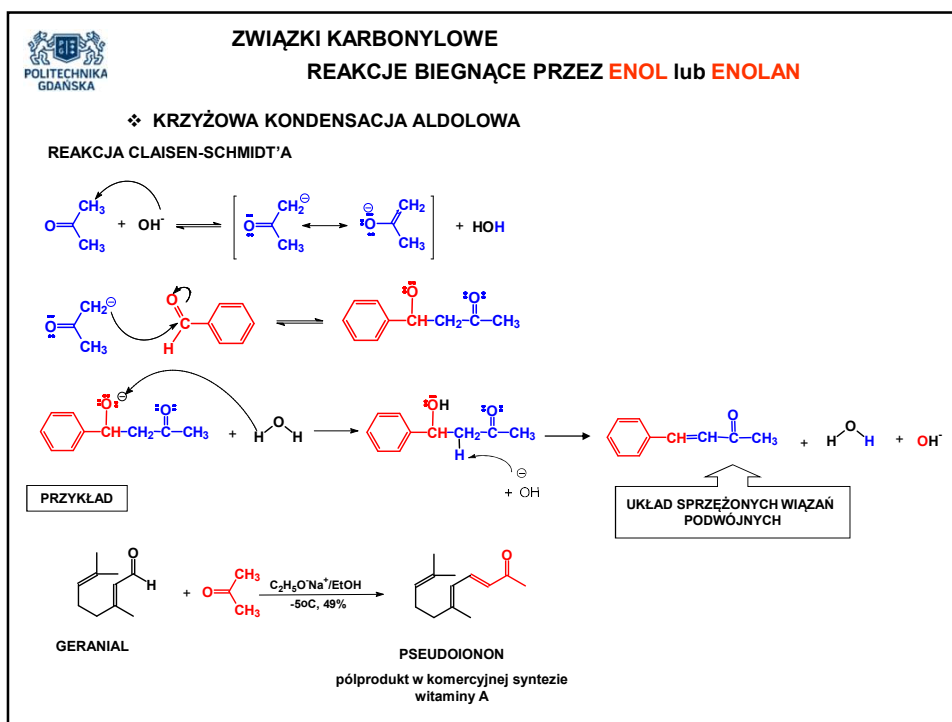
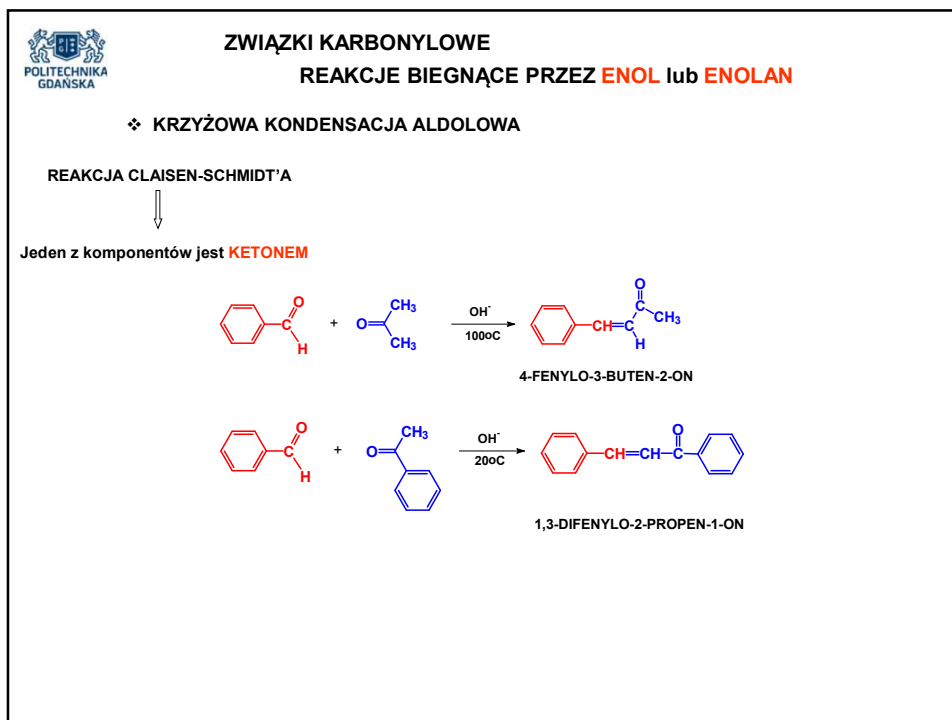

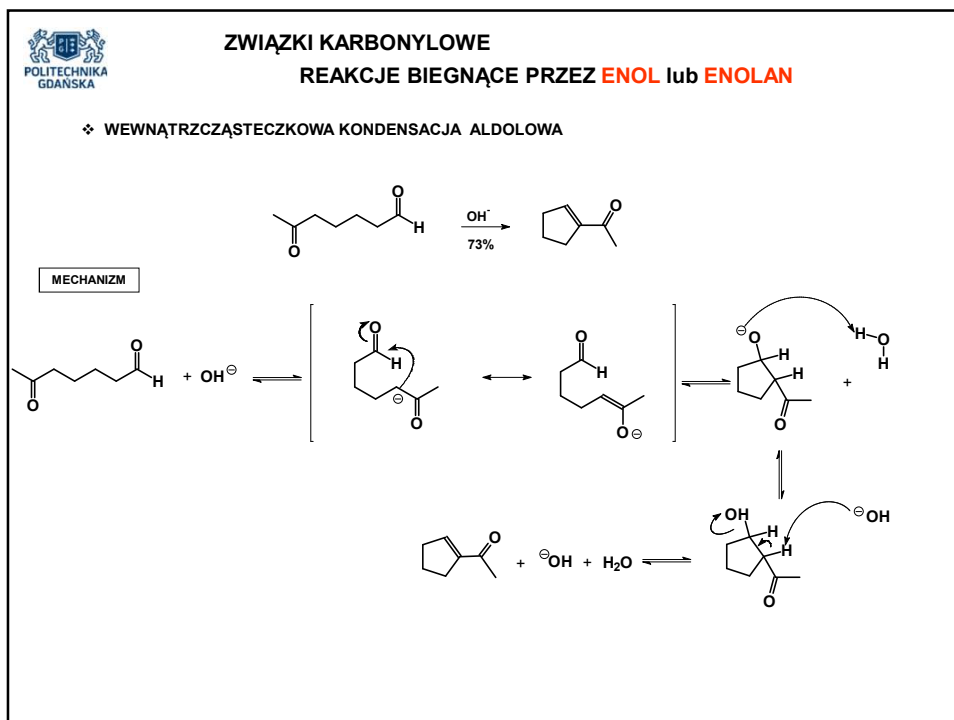
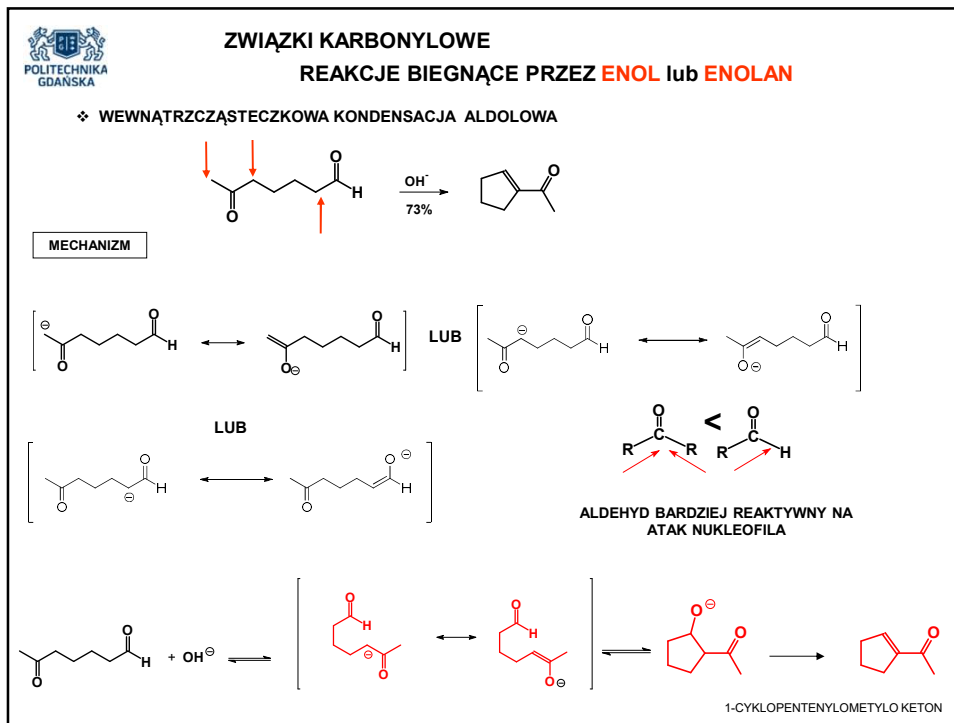

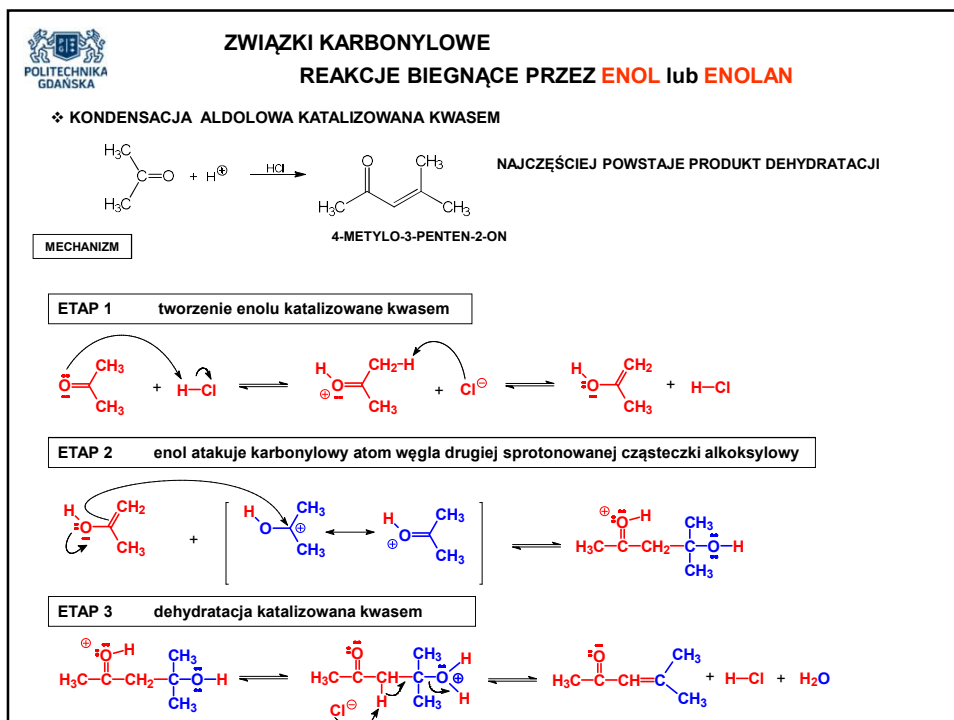
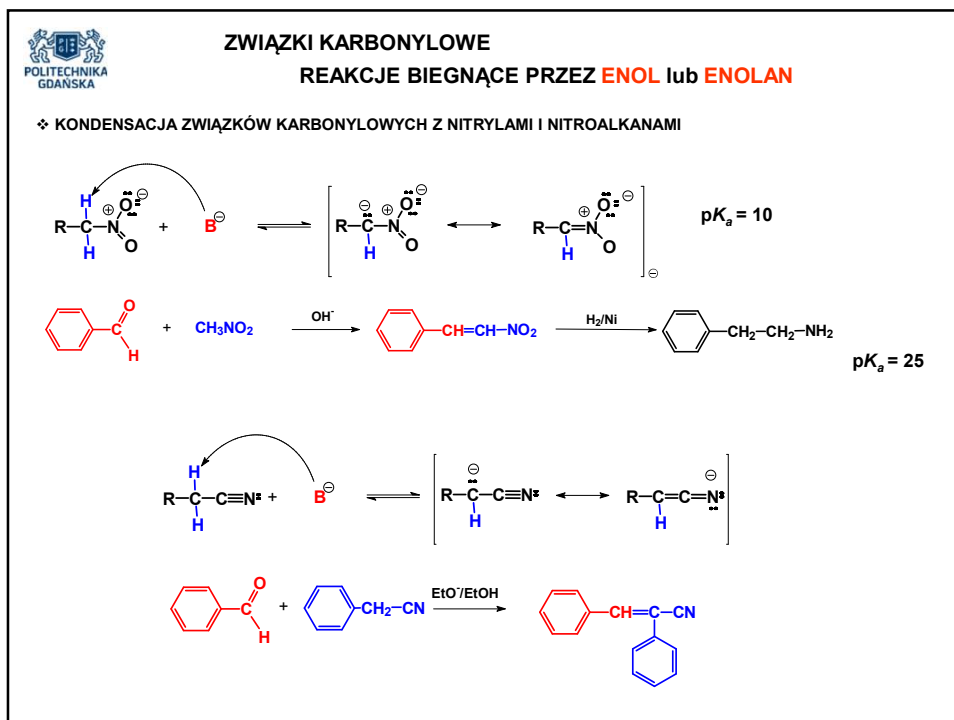

REAKCJA KONDENSACJI ALDOLOWEJ

PODSUMOWANIE

ALDEHYDY POSIADAJĄCE WODORY α W ŚRODOWISKU ALKALICZNYM ULEGAJĄ

KONDENSACJI ALDOLOWEJ

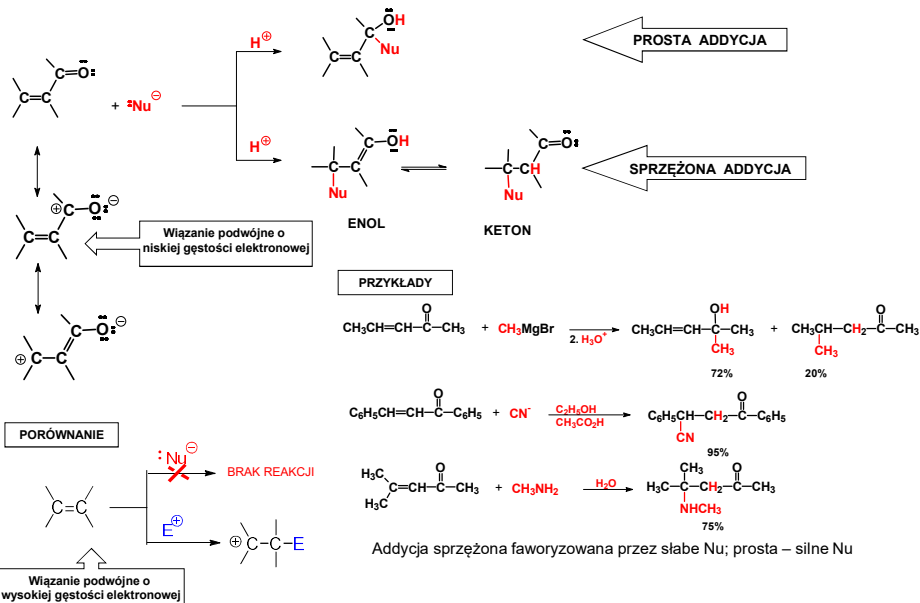
ALDEHYDY NIE POSIADAJĄCE WODORÓW α W ŚRODOWISKU ALKALICZNYM ULEGAJĄ

REAKCJI CANNIZZARO

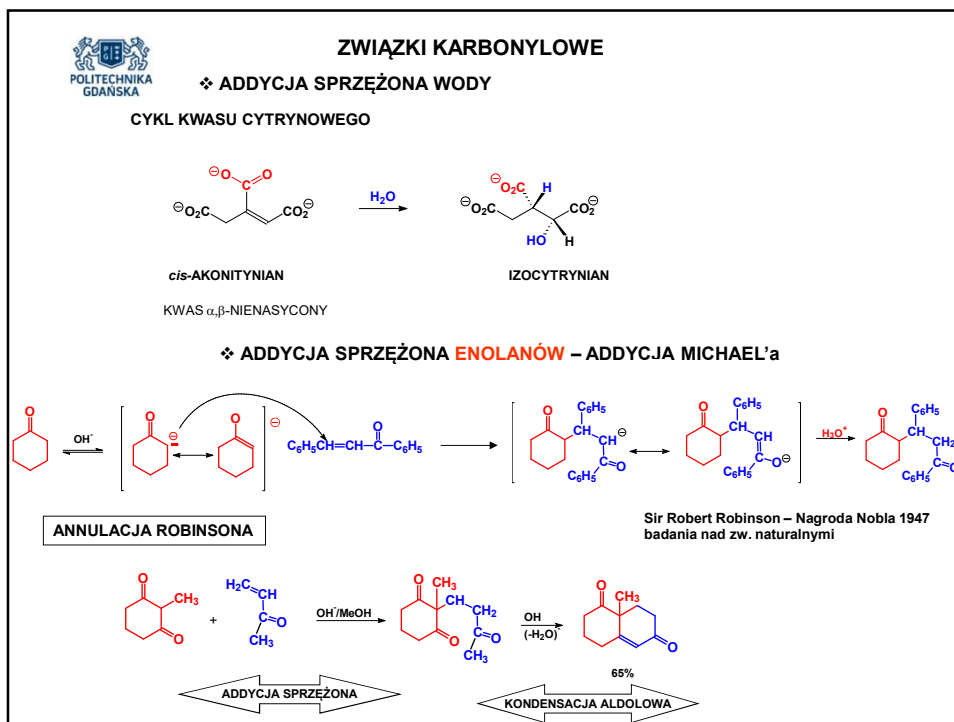
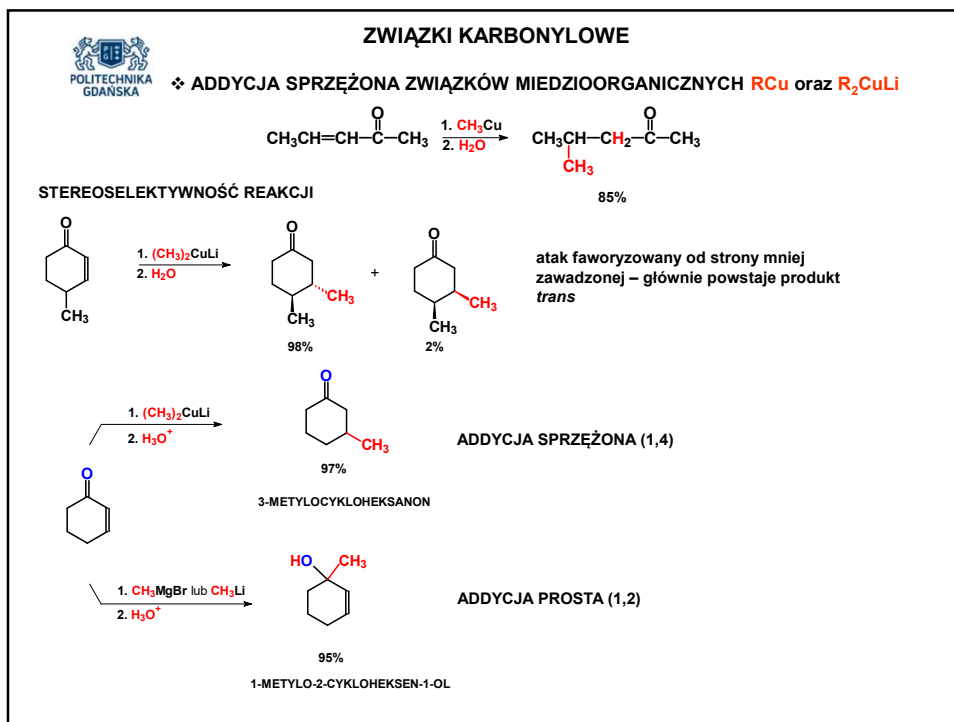

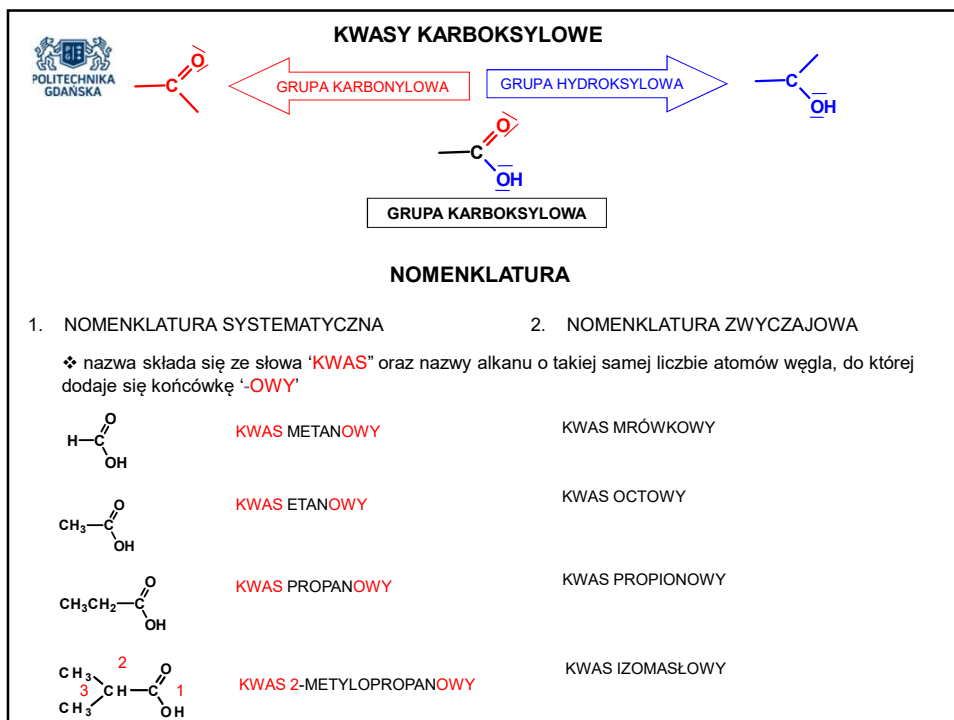
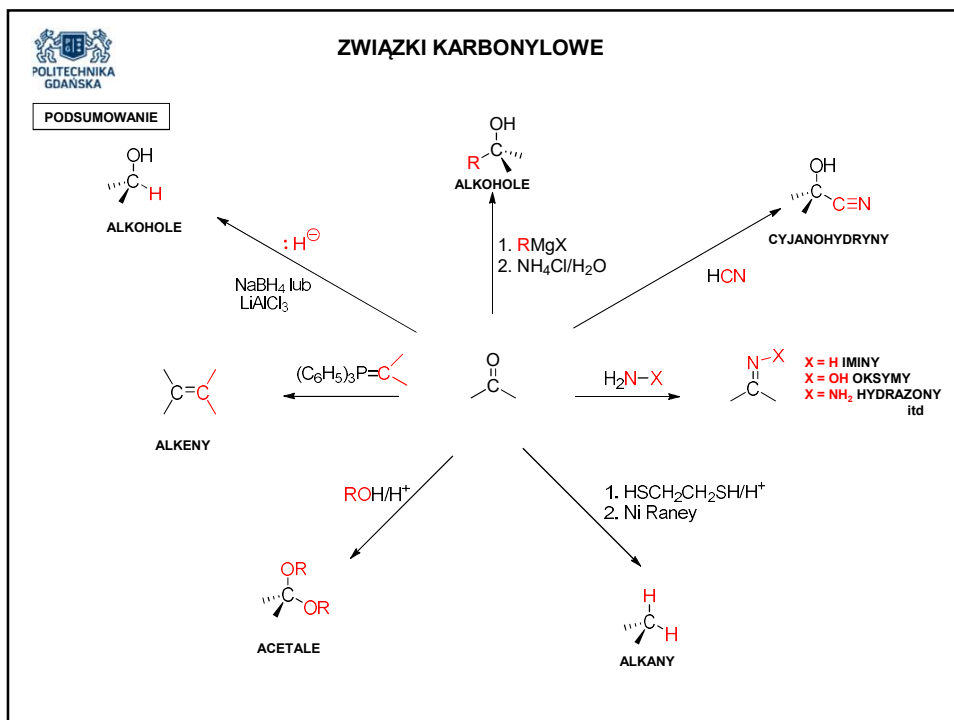
ZWIĄZKI KARBONYLOWE

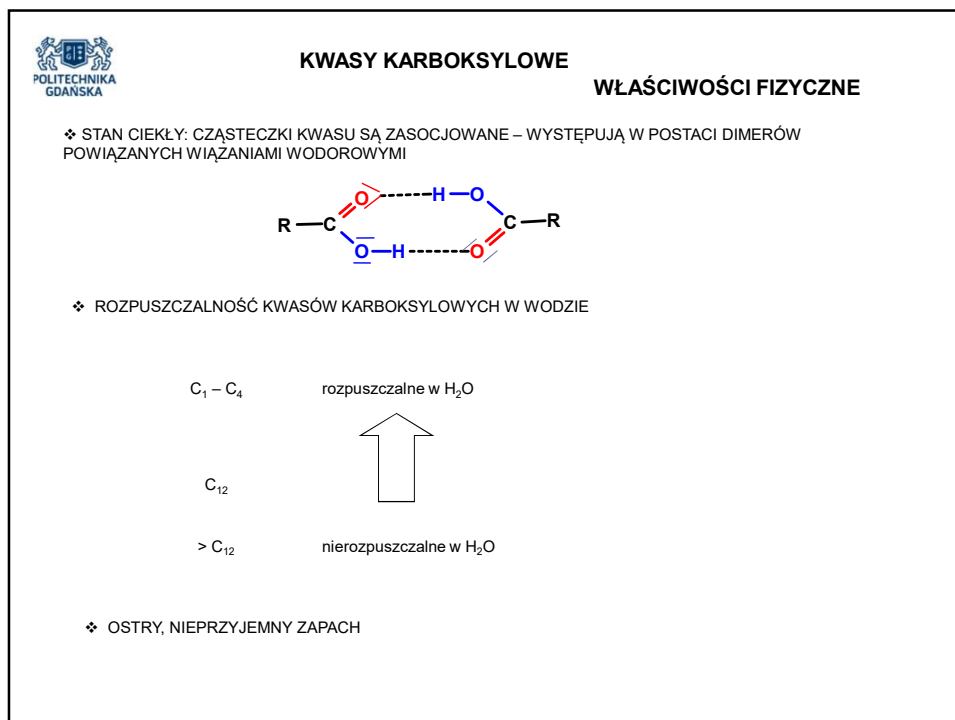
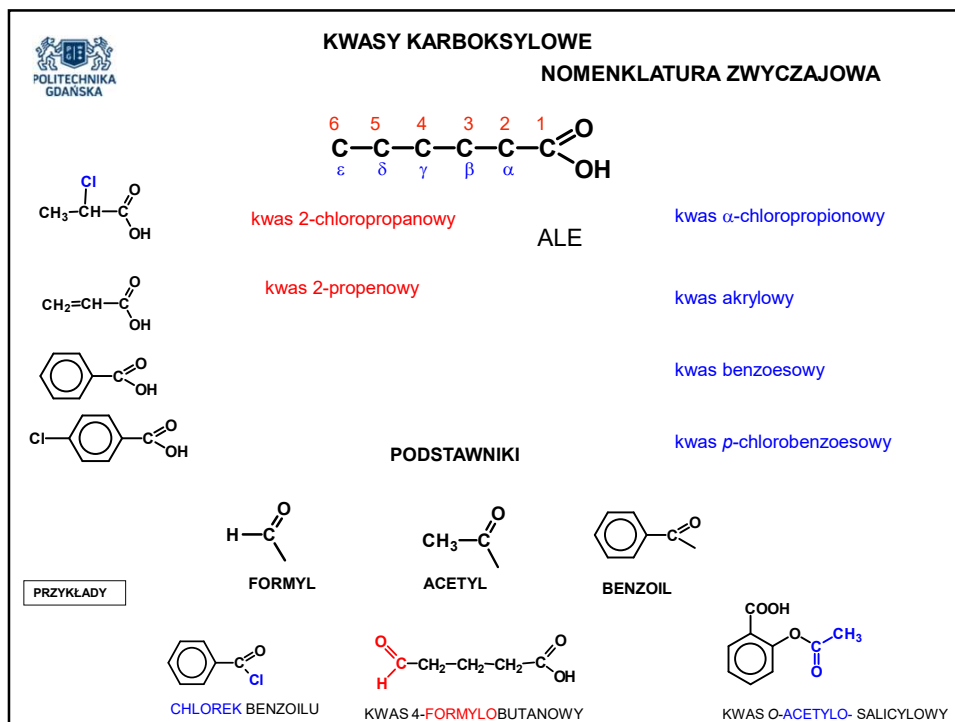
❖ ADDYCJA DO α,β -NIENASYCONYCH ZWIĄZKÓW KARBONYLOWYCH

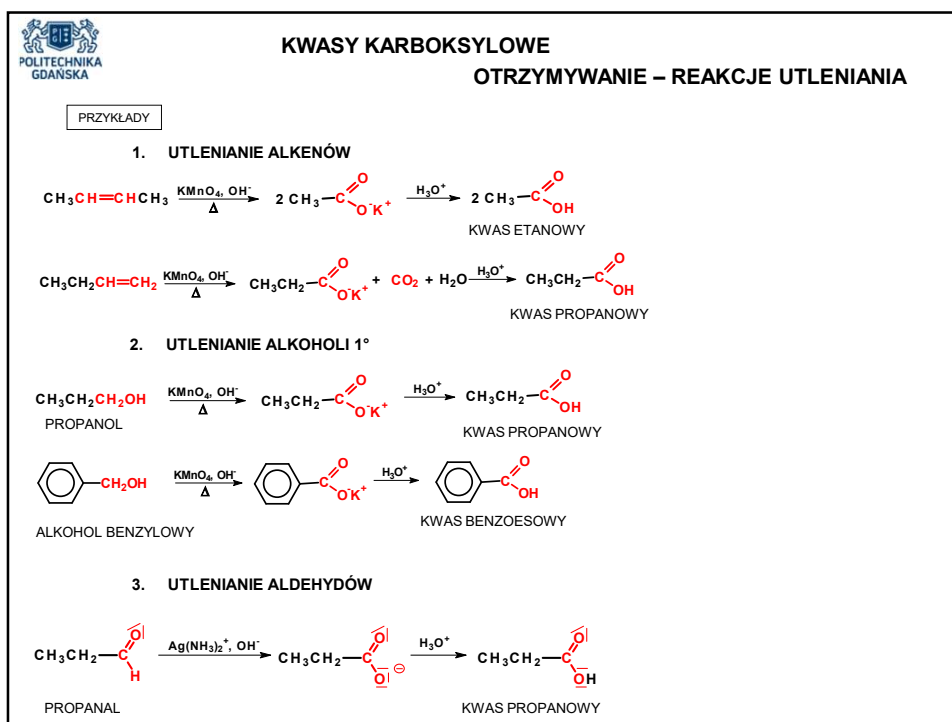
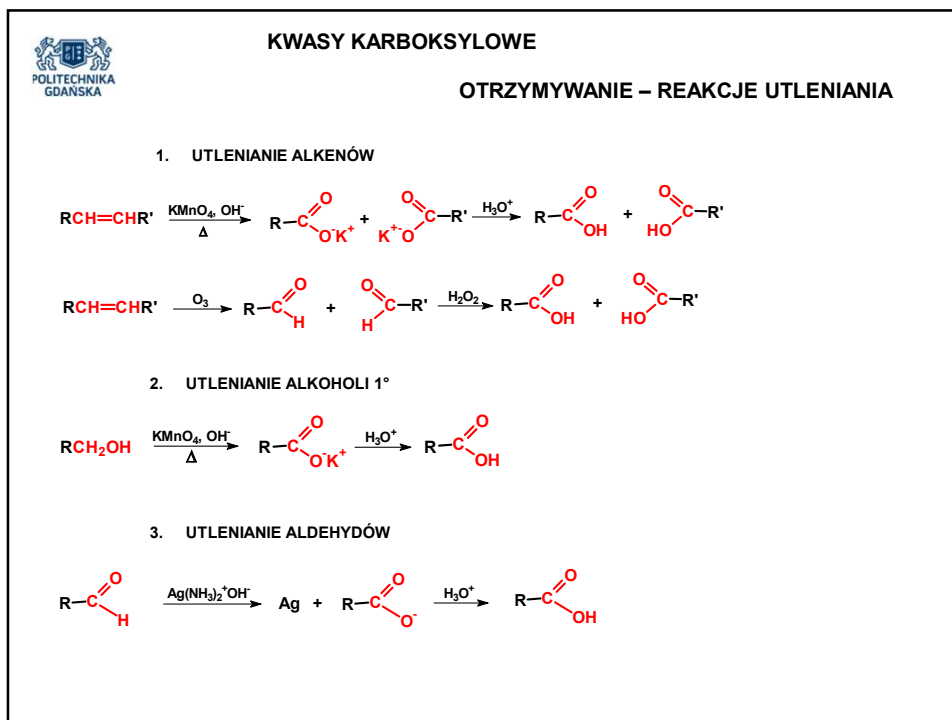

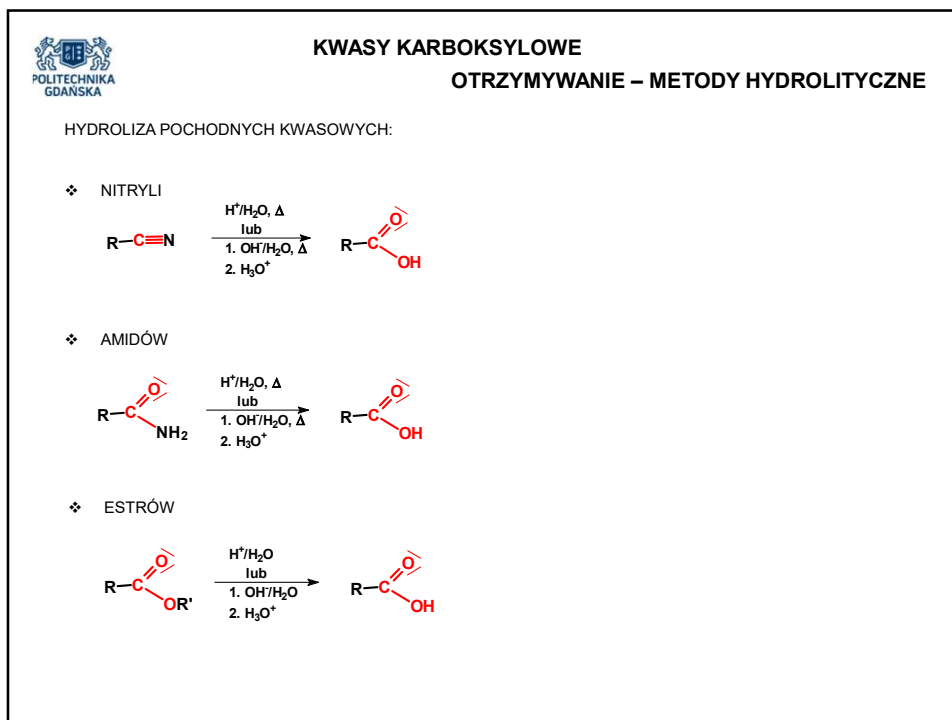
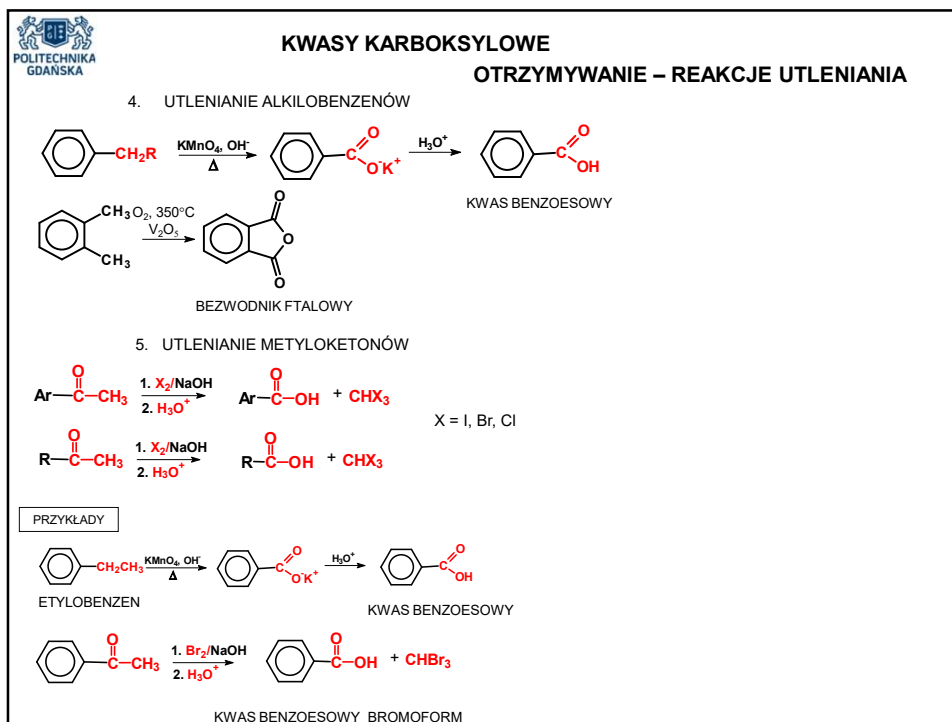

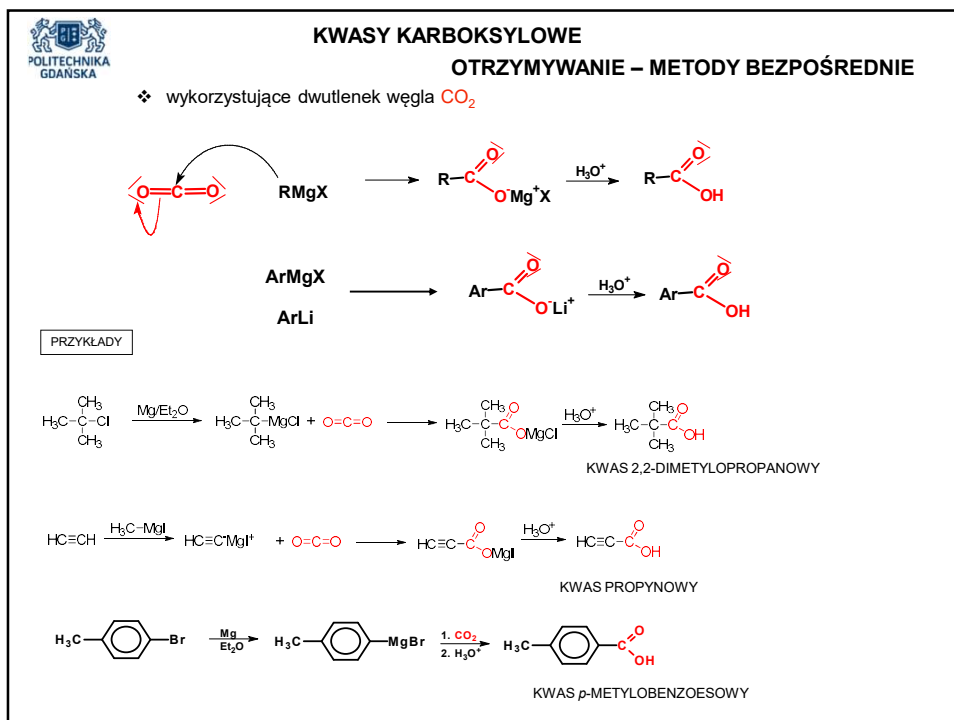
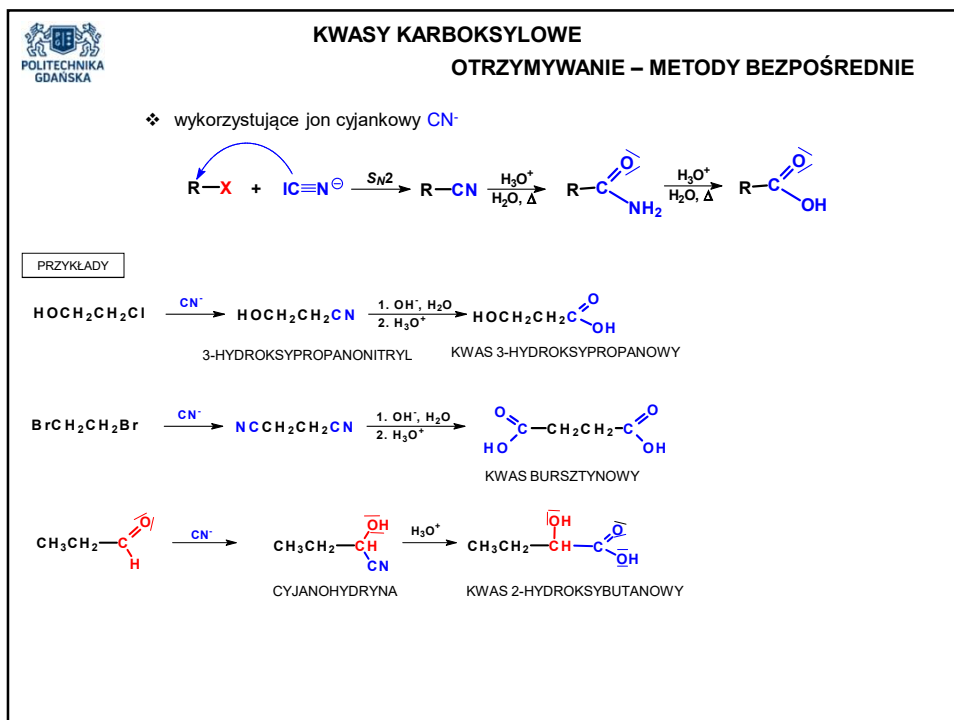

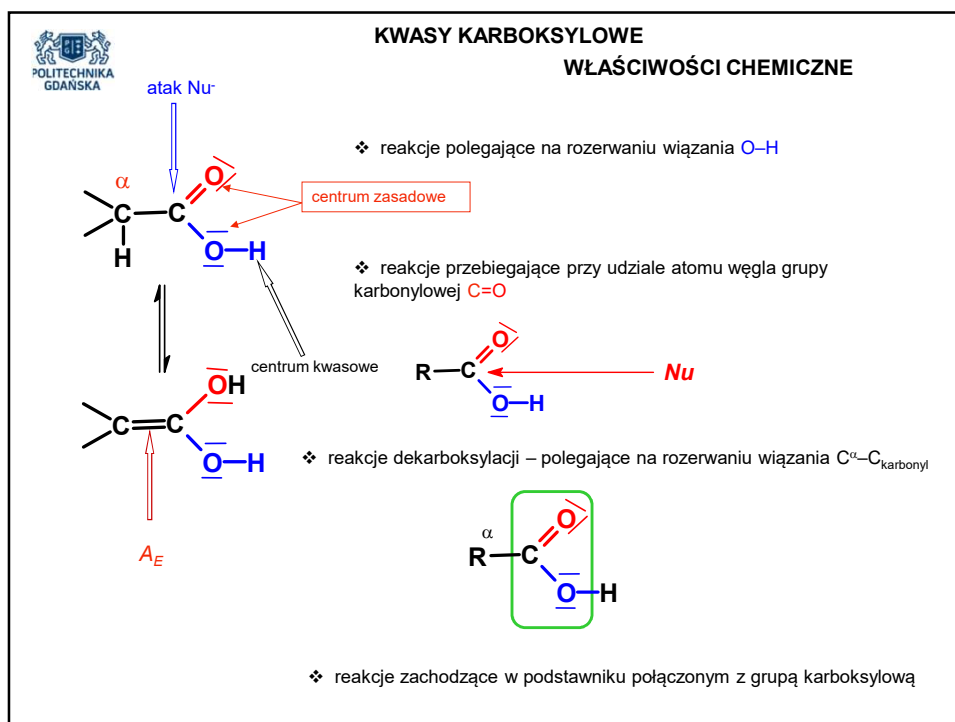
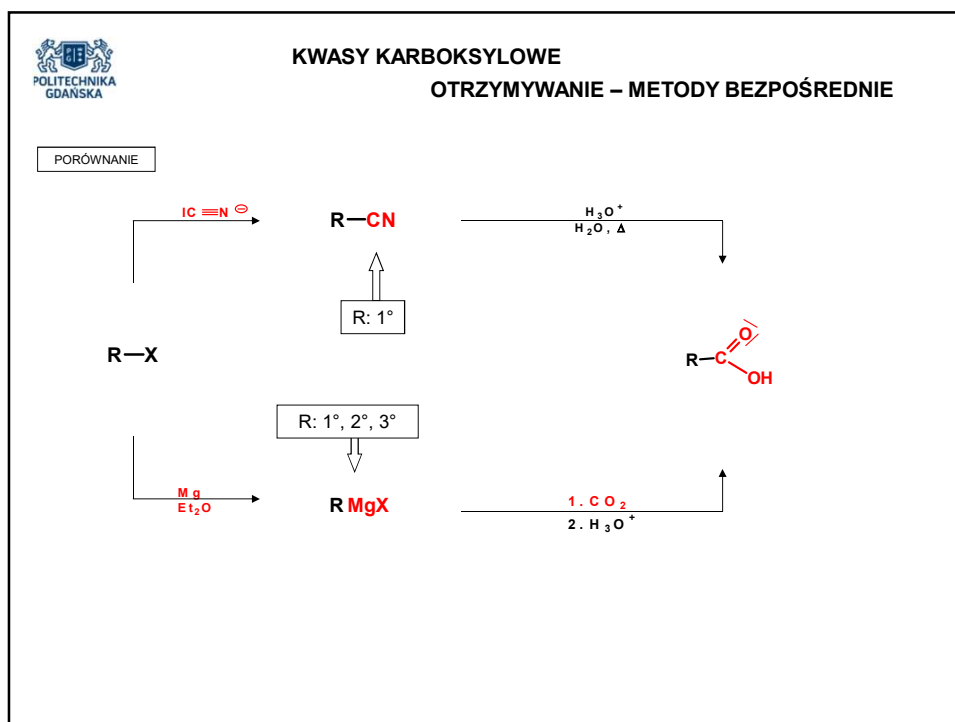

KWASY KARBOKSYLOWE
WŁAŚCIWOŚCI CHEMICZNE – KWASOWOŚĆ KWASÓW

❖ DYSOCJACJA KWASÓW

$$R-COOH + H_2O \xrightleftharpoons{K_a} R-COO^- + H_3O^+$$

$$K_a = \frac{[RCOO^-][H_3O^+]}{[RCOOH]} \quad \text{dla } CH_3COOH \quad K_a = 1.75 \times 10^{-5} \quad pK_a = 4.75$$

❖ TWORZENIE SOLI

c1ccccc1C(=O)O + NaOH $\xrightarrow{H_2O}$ c1ccccc1C(=O)[O-][Na+] + H₂O
c1ccccc1C(=O)O + NaHCO₃ $\xrightarrow{H_2O}$ c1ccccc1C(=O)[O-][Na+] + H₂O + CO₂

c1ccccc1C(=O)O > H₂CO₃ > c1ccccc1O > R-OH

PORÓWNANIE

KWASY KARBOKSYLOWE
WŁAŚCIWOŚCI CHEMICZNE – KWASOWOŚĆ KWASÓW

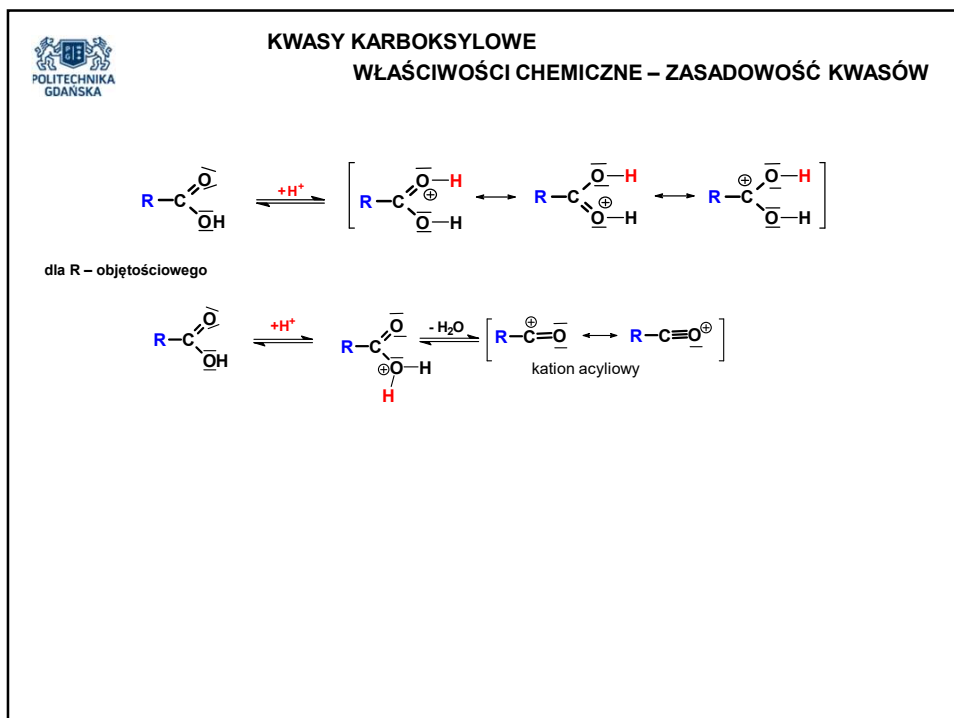
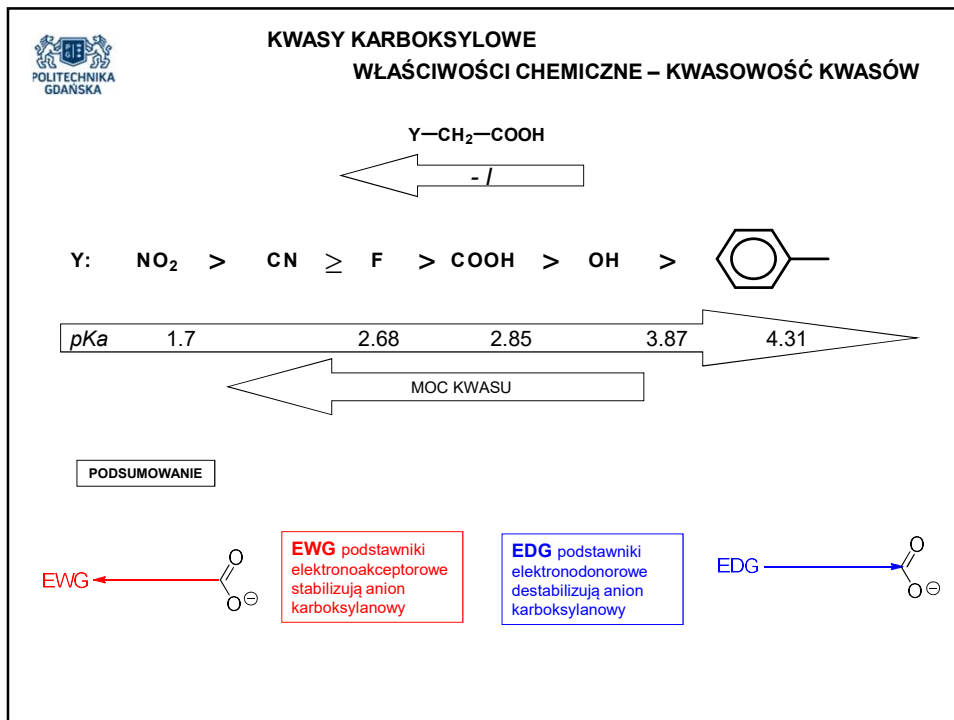
ClC(Cl)(Cl)C(=O)O > ClC(Cl)C(=O)O > ClCC(=O)O > CC(=O)O
pKa 0.70 1.48 2.86 4.75

CC(Cl)C(=O)O > CC(C)C(=O)O > CCC(=O)O
pKa 2.86 4.05 4.50

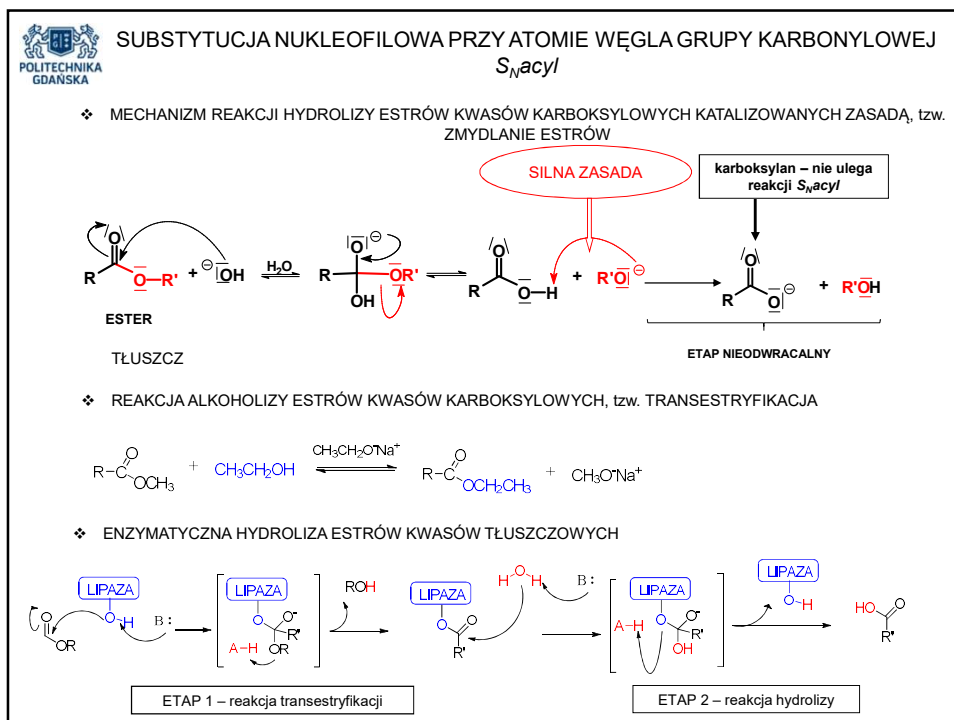
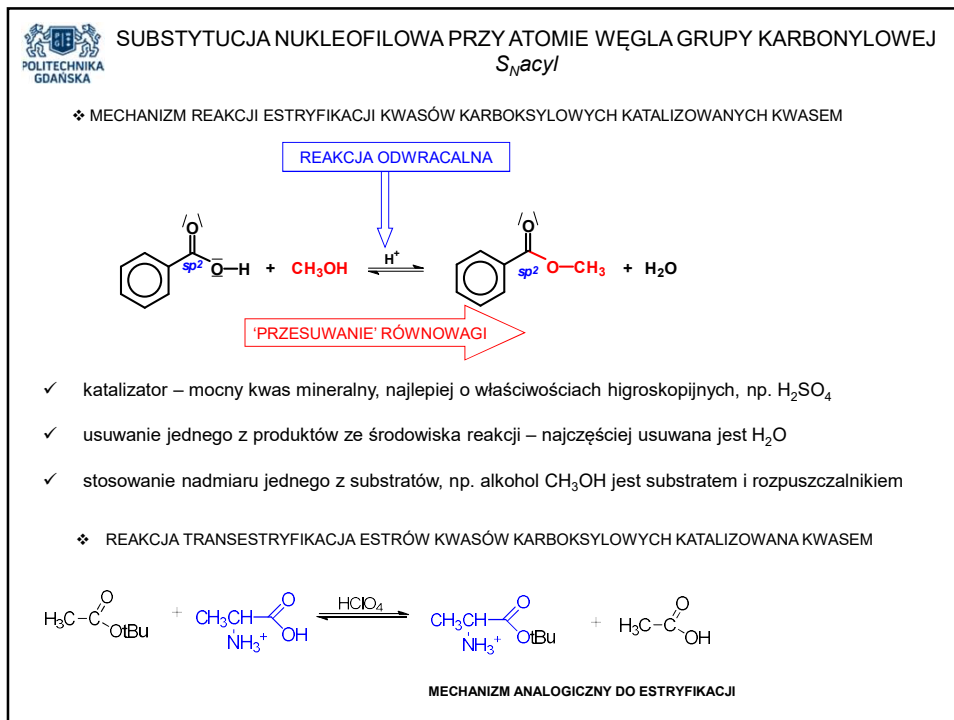
+I	<i>pKa</i>		-I	<i>pKa</i>	MOC KWASU
H-COOH	3.75	↑ MOC KWASU	H-CH ₂ -COOH	4.7	↓ MOC KWASU
CH ₃ -COOH			I-CH ₂ -COOH		
CH ₃ CH ₂ -COOH			Br-CH ₂ -COOH		
(CH ₃) ₂ CH-COOH	4.85		Cl-CH ₂ -COOH	2.68	
(CH ₃) ₃ C-COOH			F-CH ₂ -COOH		

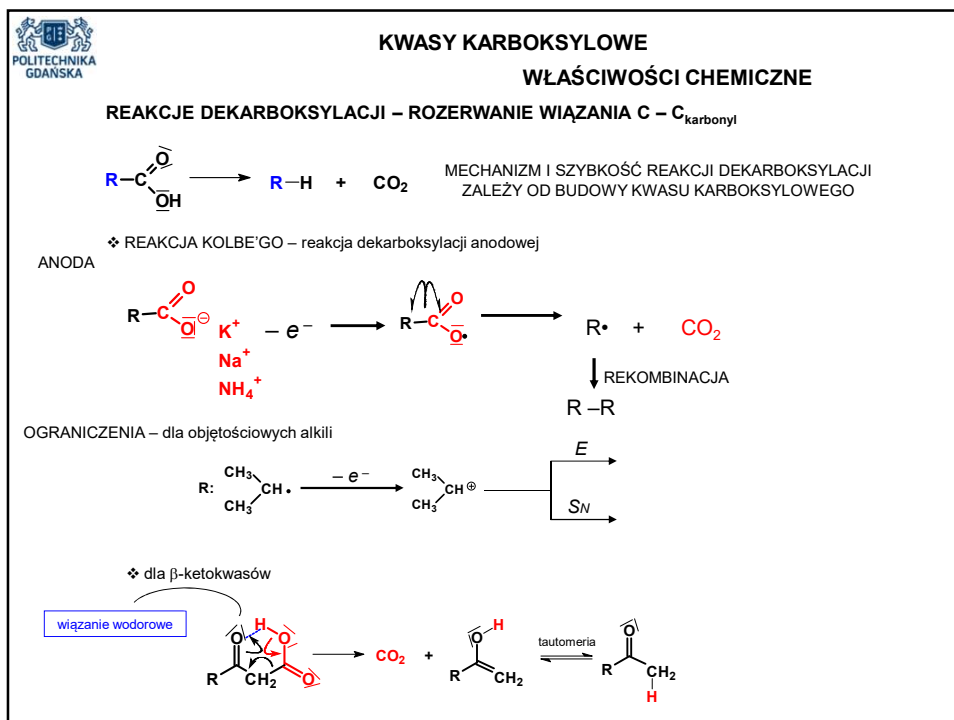
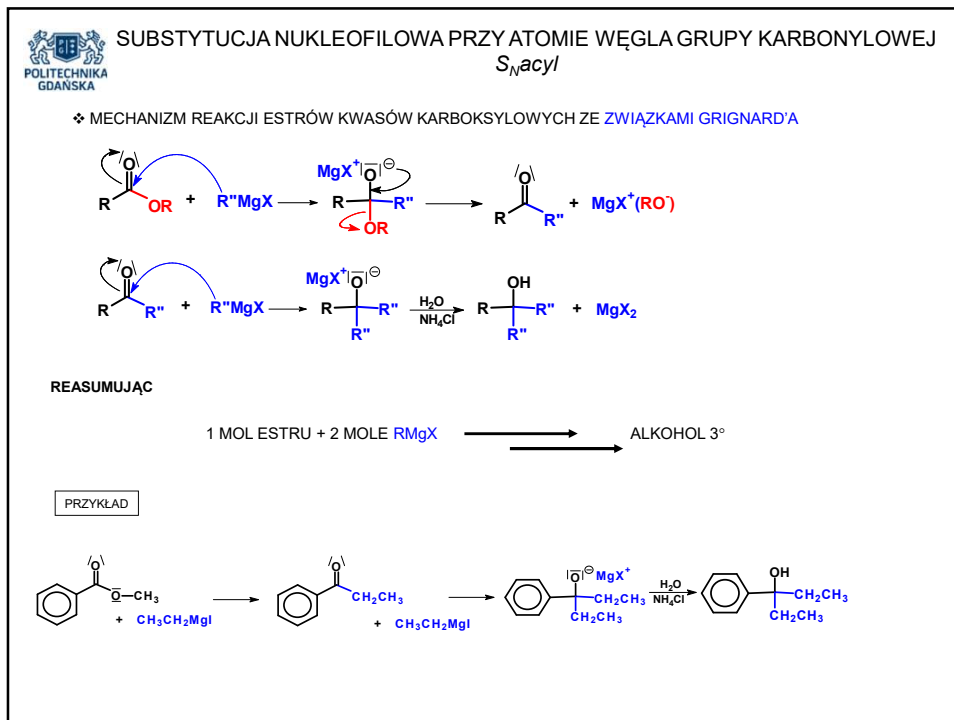
CC(C)C(=O)[O-] ← destabilizacja anionu → ClCC(=O)[O-] ← stabilizacja anionu

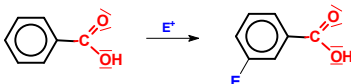

 KWASY KARBOKSYLOWE
WŁAŚCIWOŚCI CHEMICZNE

REAKCJE ZACHODZĄCE W PODSTAWNIKU POŁĄCZONYM Z GRUPĄ KARBOKSYLOWĄ

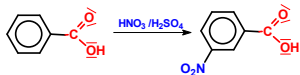
❖ dla aromatycznych kwasów karboksylowych

grupa $-\text{COOH}$ efekt $-I$ ZMNIEJSZANIE GĘSTOŚCI ELEKTRONOWEJ W PIERŚCIENIU

grupa $-\text{COOH}$ efekt $-M$ KIERUJE PODSTAWNIK W POZYCJĘ *meta*-

PRZYKŁADY

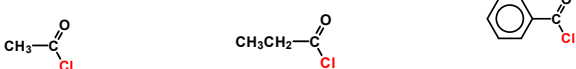
KWAS BENZOESOWY   KWAS *m*-NITROBENZOESOWY

 ACYLOWE POCHODNE KWASOWE $\text{R}-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}$ ACYL

zawierają w swojej strukturze ugrupowanie acylowe; ulegają reakcji hydrolizy, której produktem jest kwas karboksylowy

$\text{R}-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{X}$ X: Cl, Br

HALOGENKI KWASOWE

CHLOREK ACETYLU   CHLOREK PROPANOILU   CHLOREK BENZOILU

❖ w nazwie kwasu wymienia się końcówkę $-\text{owy}$ na $-\text{oilu}$ i dodaje słowo 'chlorek'

KWAS BUTANOWY $\longrightarrow$ CHLOREK BUTANOILU

$\text{R}-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{O}-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{R}$

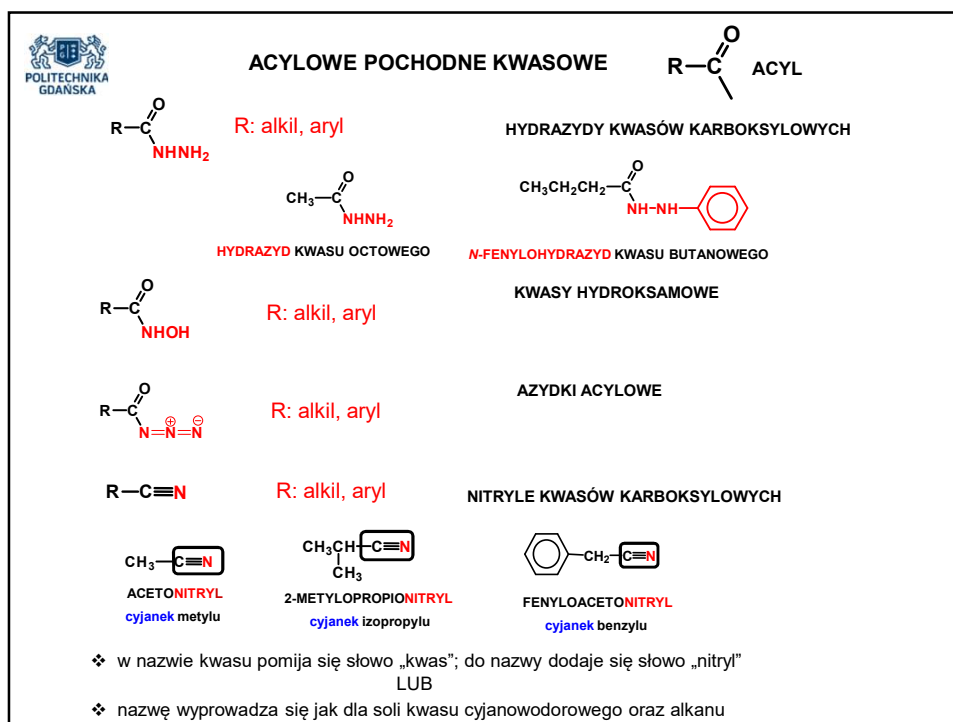
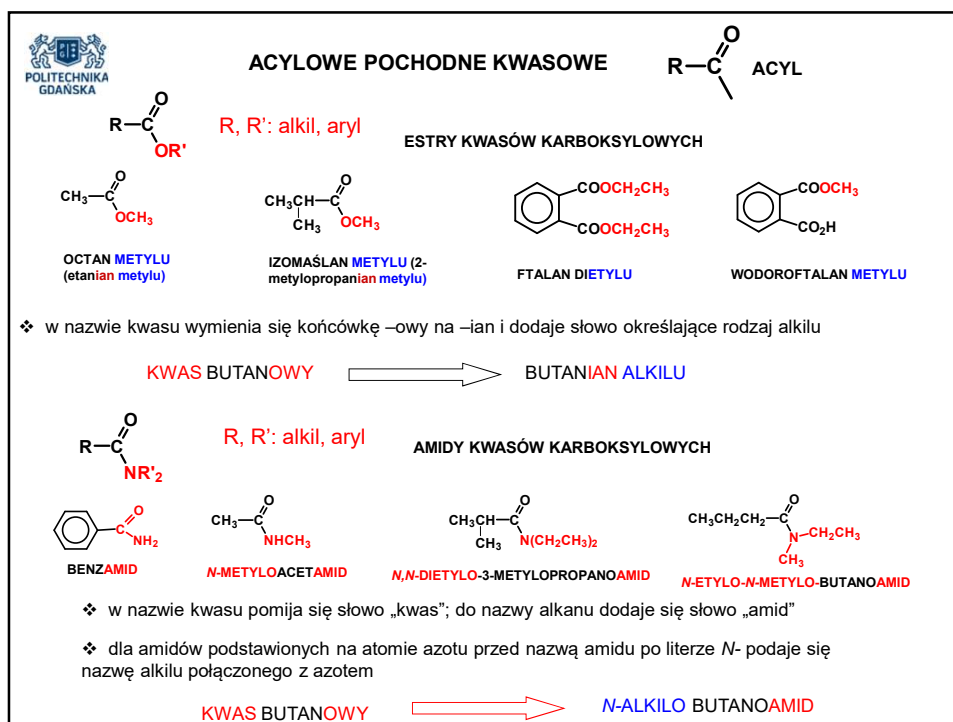
BEZWODNIKI KWASOWE

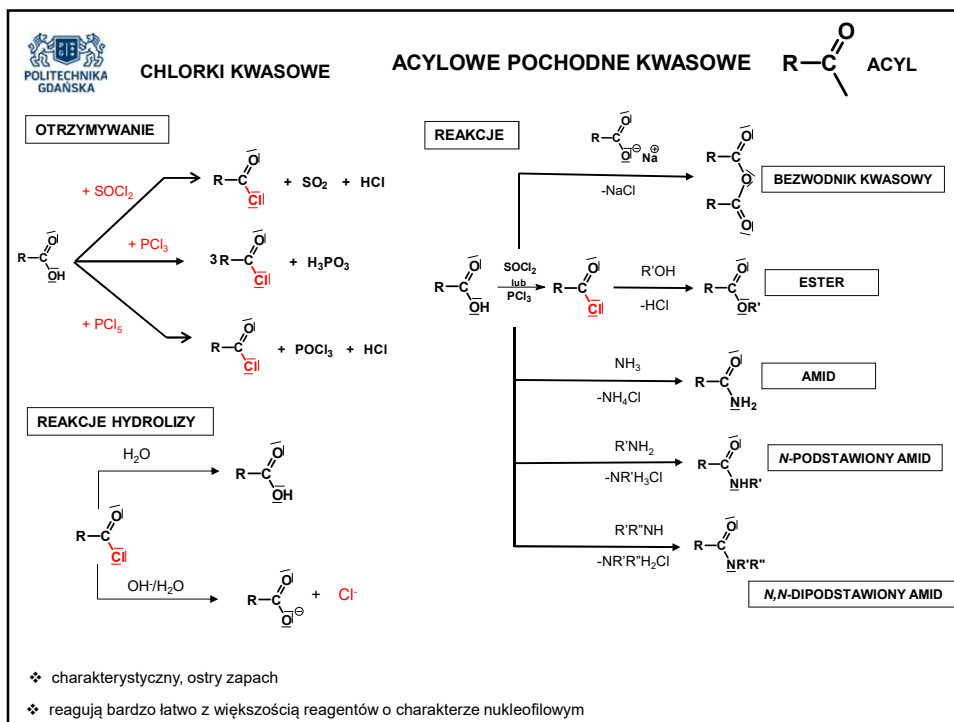
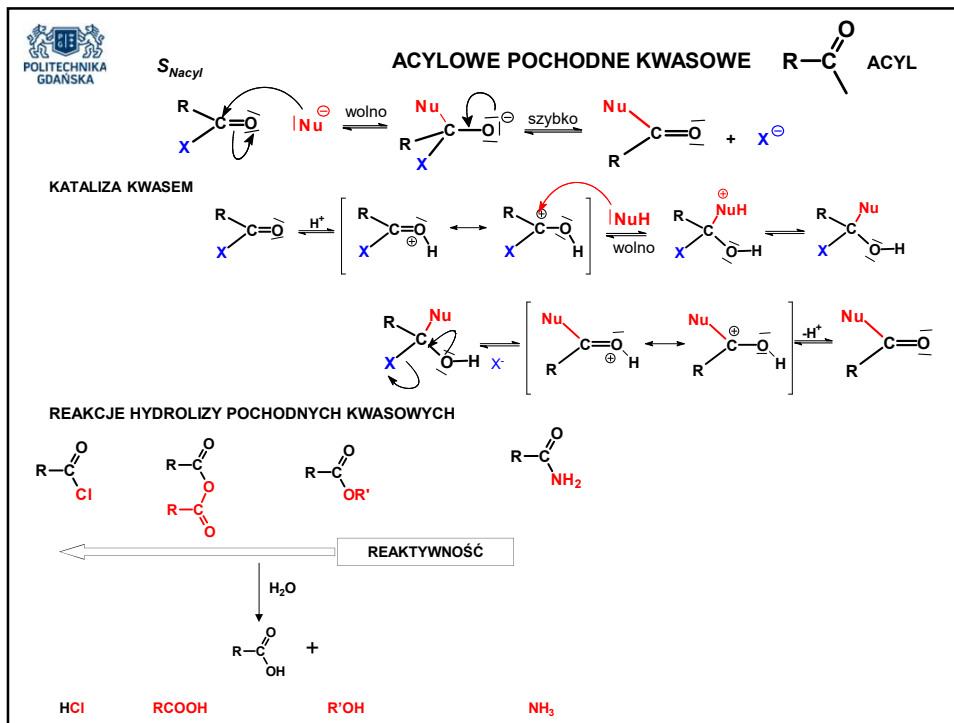

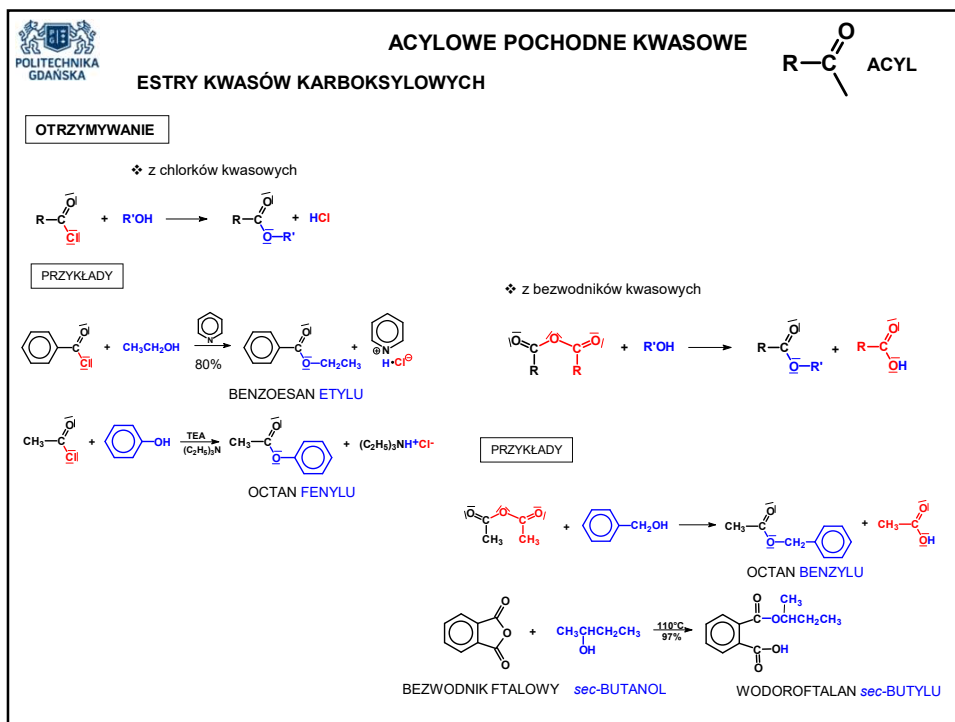
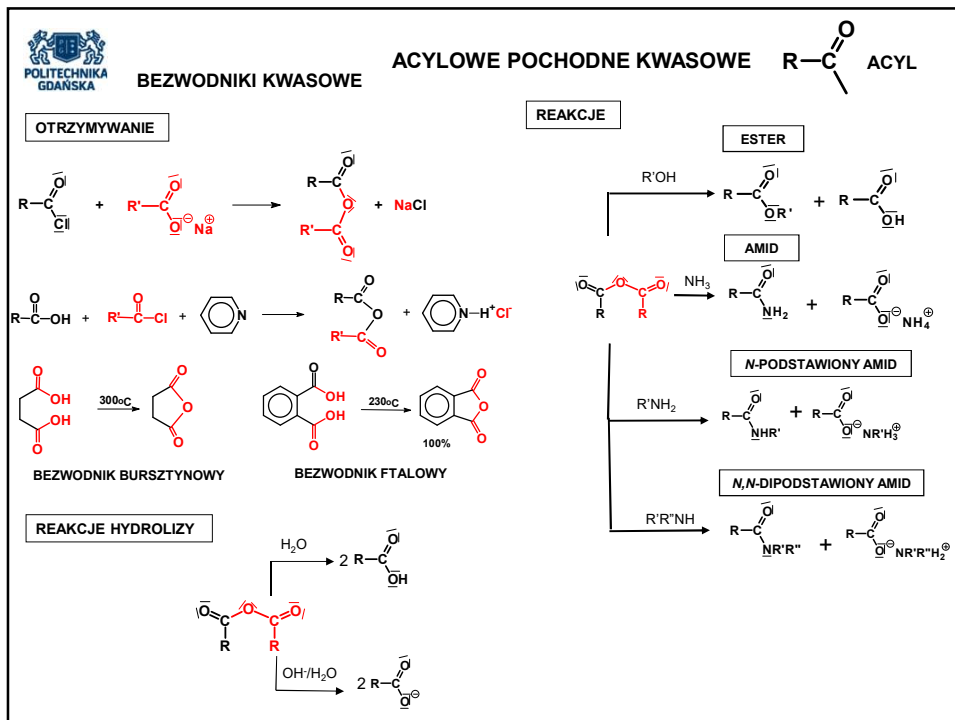
BEZWODNIK OCTOWY (bezwodnik etanowy)   BEZWODNIK FTALOWY   BEZWODNIK BURSZTYNOWY   BEZWODNIK MALEINOWY

❖ w nazwie kwasu wymienia się słowo „kwas” na „bezwodnik”

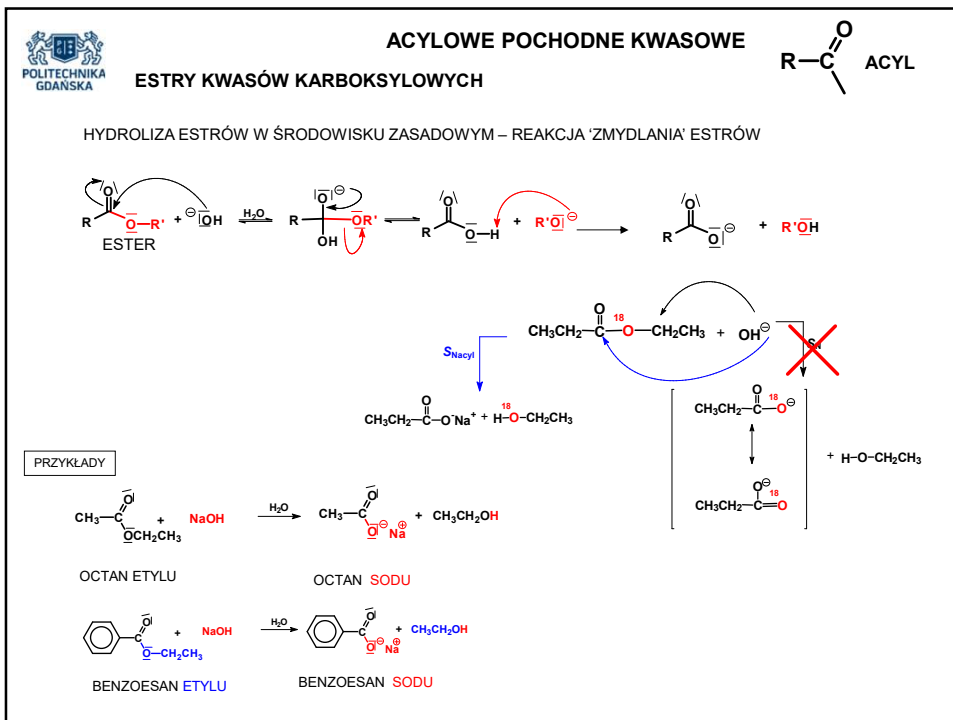
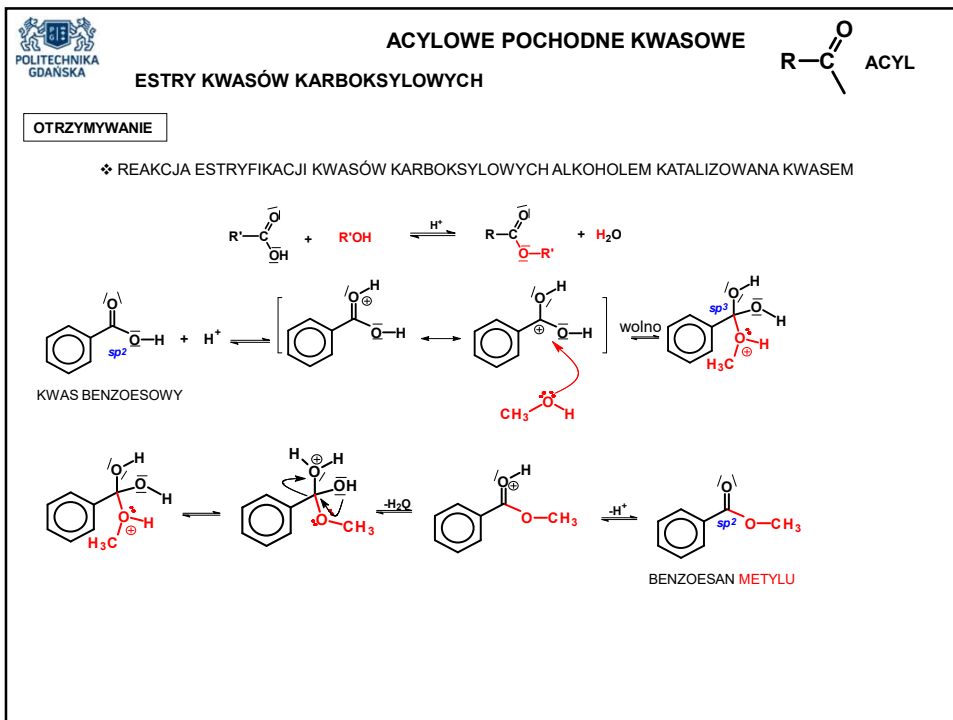
KWAS BUTANOWY $\longrightarrow$ BEZWODNIK BUTANOWY

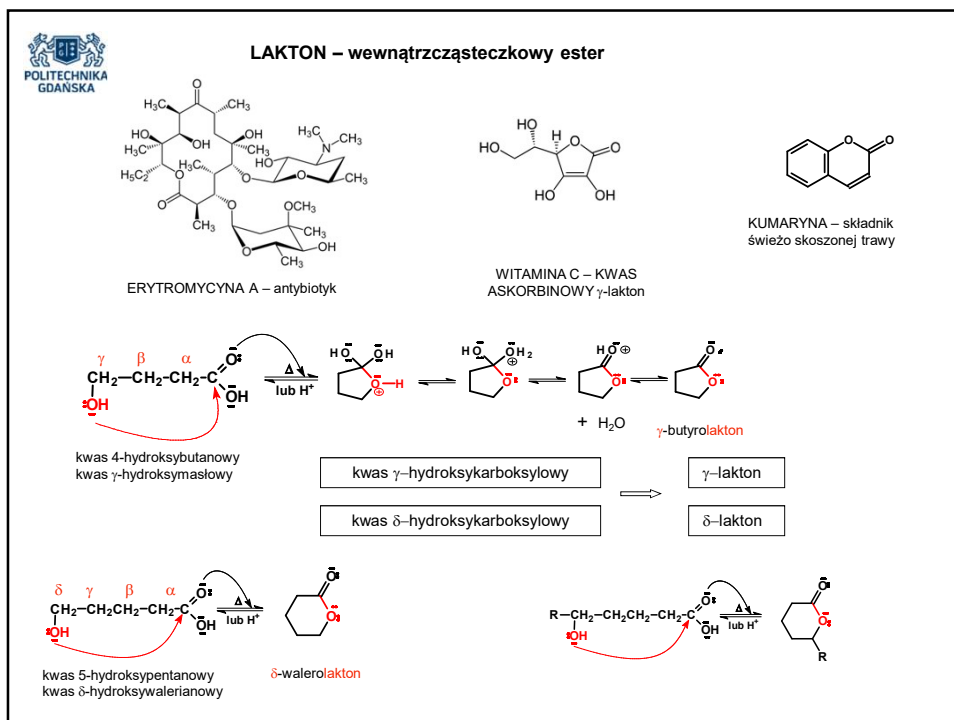
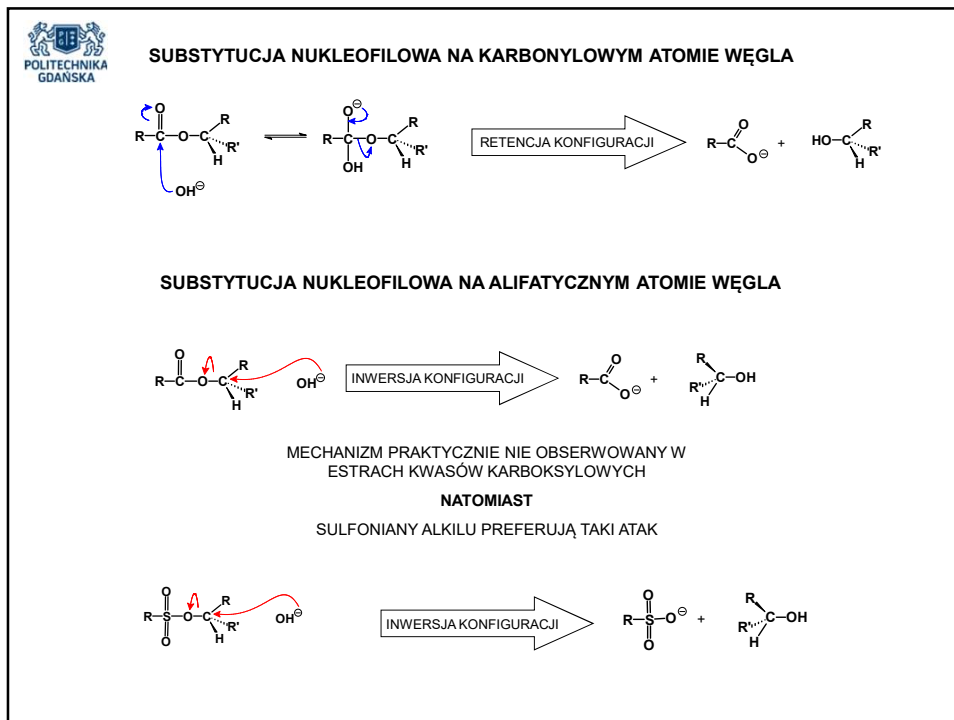

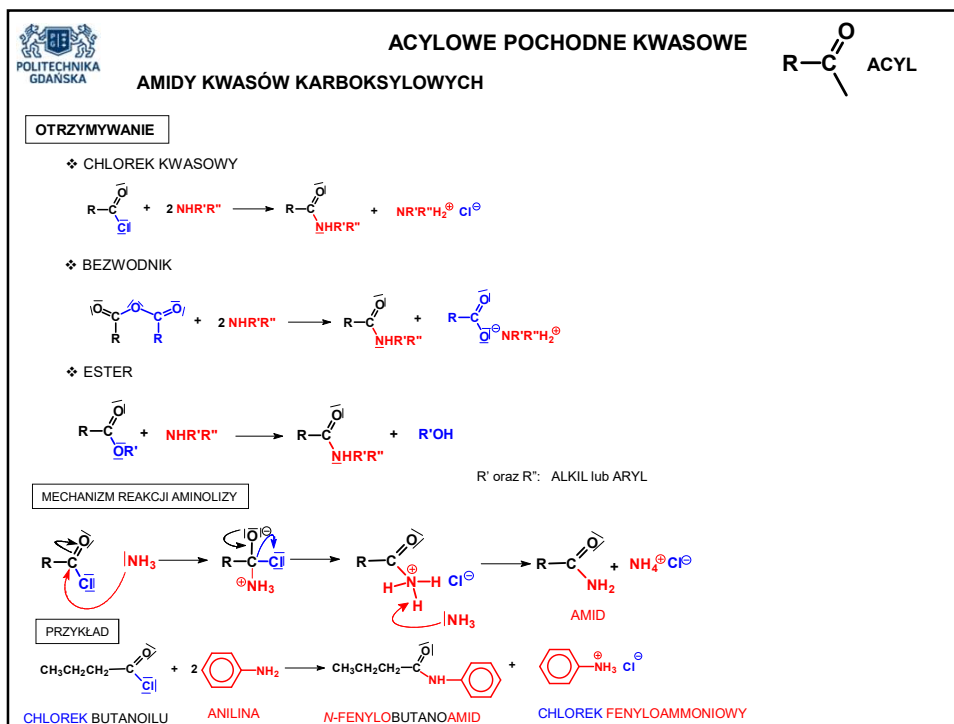
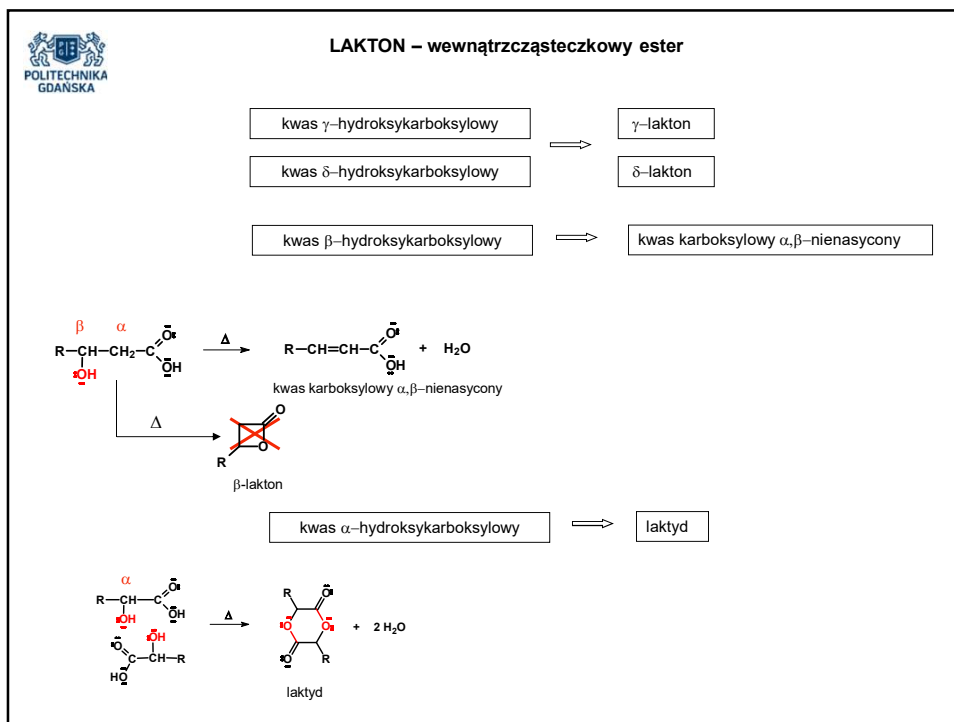

ACYLOWE POCHODNE KWASOWE $R-C(=O)$ ACYL

AMIDY KWASÓW KARBOKSYLOWYCH

OTRZYMYWANIE

❖ OTRZYMYWANIE AMIDÓW 1°

$$R-C(=O)OH + NH_3 \rightleftharpoons R-C(=O)O^- NH_4^+ \xrightarrow{\Delta} R-C(=O)NH_2 + H_2O$$

KWAS KARBOKSYLOWY AMID
 KARBOKSYLAN – stan stały

PRZYKŁADY

$$CH_3-C(=O)OH + NH_3 \rightleftharpoons CH_3-C(=O)O^- NH_4^+ \xrightarrow{\Delta, -H_2O} CH_3-C(=O)NH_2$$

ACETAMID

$$C_6H_5-C(=O)OH + NH_3 \rightleftharpoons C_6H_5-C(=O)O^- NH_4^+ \xrightarrow{\Delta, -H_2O} C_6H_5-C(=O)NH_2$$

BENZAMID

ACYLOWE POCHODNE KWASOWE $R-C(=O)$ ACYL

AMIDY KWASÓW KARBOKSYLOWYCH

REAKCJE HYDROLIZY

❖ HYDROLIZA AMIDÓW KATALIZOWANA KWASEM – MECHANIZM

❖ HYDROLIZA AMIDÓW KATALIZOWANA ZASADĄ

❖ ENZYMATYCZNA HYDROLIZA AMIDÓW

BIAŁKO ACYLOWANY ENZYM BIAŁKO-KRÓTSZE O 1 AMINOKWAS

